

DELAVSKA IZNOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

D A N E S:

VSAKDO PO SVOJE — RES-
NICA NA SREDI

Bojan Samarin: DRUŽINSKO
UPRAVLJANJE

Valter Samide: KJE STE PRO-
STORI?

Drago Ulaga: V ČEM JE BI-
STVO TELESNE KULTURE
»PO NOVM«

Sobota, 24. junija 1961
Štev. 25, leto XIX

V OKVIRU

Ko smo spomlad začeli z decentralizacijo šolstva, nam je administrativno pojmovanje tega ukrepa marsikje naprtilo precej škode. Tam, kjer so to pojmovali kot preprosto prenašanje kompetenc — šola ni več domena okraja temveč občine, na katere teritoriji občine — so šole »odpravili« s sredstvi, ki so temeljila na lanskem potrošnji posameznih šol, niso pa upoštevali splošnega porasta cen, letošnjih investicijskih potreb (tisti, ki lani ni predvidel investicij, naj jih torej ne dobi tudi letošnjih), celotnega zvišanja osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, ponekod celo do 24% lani. Tako so morale občine od-
dati še iz svojih proračunskih sredstev 16% k šolskim proračunom, s tem pa so ti proračuni ponekod tako narasli,

prosvetnih delavcev, najti no-
vobitno — večjo možnost
družbenega upravljanja in šol-
ske samouprave — pomeni od-
vzeto prosvetnim delavcem za-
upanje, ko so od sprememb
na področju šolstva največ
pričakovali.

Stane Kavčič

PRVE IZKUŠNJE IN NOVI PROBLEMI

Kmalu bo pol leta, odkar je bila v Sloveniji na razširjenem posvetovanju sindikalnih in gos-
podarsko-operativnih funkcionarjev postavljena oziroma anali-
zirana možnost nadaljnjega
razvoja delavskega samoupravl-
janja znotraj delovnih kolekti-
vov. Osnovna misel tedaj v
širšem obsegu začete politične
in ekonomske akcije je bila: del
dosedanjih kompetenc delavskih
svetov prenesti na ožje in manj-
še samoupravne organe znotraj
kolektivov, na tako imenovane
ekonomske enote, proizvodne
grupe, razne oddelke itd. Pri
tem ne gre samo in za prenaša-
nje kompetenc od vrha navzdol,
ampak gre predvsem za to, da
se poveča neposredni vpliv in
odločanje delavcev. Upravljanje
v imenu delavcev naj zamenja
odločanje delavcev samih v čim
širšem obsegu. Čeprav je to vse-
kako zelo dolgotrajen proces,
ki se bo razvijal in izpopolnje-
val nekoliko let, je vendar že
minila dovolj dolga doba, da
lahko sumiramo prve rezultate
oziroma ugotovimo nekatere
politične značilnosti, ki se pojav-
ljajo pri nadaljnjem razvoju in
spopolnjevanju delavskega sa-
moupravljanja ter utrjevanju
pravic in dolžnosti vsakega po-
sameznega proizvajalca.

kakor tudi pri večjem številu
gospodarsko-operativnih funk-
cionarjev. Mislim, da ne preti-
ravam, če rečem, da je zdaj ta
problematika v središču pozor-
nosti v gospodarskih organiza-
cijah. O teh problemih, o tako

pojmovanjih, ki so se pojavila
v zvezi s praktično realizacijo
nakazane politike.

V bistvu imamo opraviti s
tehnokratskim apolitičnim pre-
cenjevanjem in s preveč aktivi-
stično-političnim podcenjevan-
jem vsebinskih problemov,
strokovnih rešitev in težav, ki se
pojavljajo pri nadaljnjem raz-
voju delavskega samoupravlja-
nja.

KAJ JE OSNOVNA NALOGA POLITIČNIH SIL?

Oba ekstrema dejansko one-
mogočata ali vsaj otežkočata pa-
meten in postopni razvoj dela-
vskega samoupravljanja. Spričo
tega mislim, da je osnovna na-
loga političnih sil v delovnih
kolektivih, da se s konkretnim,
originalnim in ustvarjalnim de-
lom bore za intenzivni raz-
voj delavskega samoupravljanja.
Hkrati s tako aktivnostjo pa je
potrebna tudi borba proti ome-
njenima skrajnostima, to se
pravi, borba proti tehnokratsko-
političnim vidikom in tenden-
cam, kakor tudi borba proti pri-
mitivnim aktivističnim koncep-
cijam in gledanjem, ki se pojav-
ljajo v zvezi z nadaljnjim raz-
vojem in nastankom nižjih sa-
moupravnih enot, ekonomskih
enot, oddelkov in grup znotraj
delovnih kolektivov.

Če bi na omenjene spre-
membe oziroma na tako imeno-
vano decentralizacijo delavskega
samoupravljanja gledali samo
z vidika strokovno-operati-
vnih rešitev, potem bi se iz-
postavili nevarnosti, da bi se
tako pomemben politično-eko-
nomski proces, ki bo v vsakem
pogledu pripeljal do kvalitativnih
sprememb znotraj gospodarskih
organizacij, zaustavil v admini-
strativnih pisarnah in v brez-
končnem izračunavanju in
kombiniranju na osnovi stati-
stičnih podatkov, ki so v vsaki
številki. Če bi gledali na ta pro-
blem samo s stališča statističnih
računov, bi omogočili, da bi ta
družbeno-politični proces zav-
rnila rja tehnokratizma in krat-
kovidnih računsko-administra-
tivnih kombinacij. Ravno zara-
di tega povsod tam, kjer se je
na čelu te družbeno-politične
akcije postavila strokovnjakars-
ka in apolitična mentaliteta,
prihaja do očitnega razkoraka
med tem, kaj je konkretno na-
pravljenega, in med tem, kaj
konkretno delavci pričakujejo,
žele in zahtevajo. Tu in tam že
tudi beležimo prve simptome
bolj zaostrenih notranjih odno-
sov in nezadovoljstva pri de-

lavcih zaradi takega razvoja
stvari. Tako se n.pr. iz ano-
nimne ankete, v kateri je bilo
anketiranih nekoliko tisoč de-
lavcev v Sloveniji, in ki jo je
izvedel Republiški svet Zveze
sindikata, jasno vidi, da cen-
tralni družbeni problem zno-
traj kolektivov predstavlja prav
nadaljnji razvoj delavskega sa-
moupravljanja. Delavci z dose-
ženo stopnjo vpliva na samo-
upravne organe tako v politič-
no-demokratskem kakor tudi
v ekonomskem pogledu niso za-
dovoljni. Večji del njihovih kri-
tičnih pripomb je usmerjen
predvsem na tisto hierarhično
birokratsko in komandantsko
hrbtenico, ki obstoji med vod-
stvom podjetja in delovnim
mestom in katero predstavljajo
razni vmesni členi v osebni raz-
nih: predelavcev, mojstrov, vo-
dij oddelkov ipd. — Le-ti imajo
še vedno mnogo in več nepisa-
nih pravic in oblasti tako na
področju družbenih odnosov
kakor tudi v sami organizaciji
proizvodnje, kakor pa marsika-
teri direktor, tehnični direktor
ali drug vodilni funkcionar v
podjetju. Tako stanje postaja
predmet politične kritike s stra-
ni delavcev, kakor tudi izvor
najrazličnejših obrtniško-kon-
servativnih in primitivno-šar-
latanskih metod organizacije
proizvodnje. Tem politično pre-
živetim odnosom in takemu za-
starelemu načinu organizacije
proizvodnje pa lahko zada od-
ločujoč udarec samo nadaljnji
razvoj delavskega samoupravl-
janja znotraj kolektivov. V
tem pogledu pa se seveda kljub
gromoglasni politični deklarati-
vnosti stvari ne bodo bistve-
no premaknile z mrtve točke,
če se bodo organizirane politič-
ne sile, ki bi morale to akcijo
voditi, pustile slepiti od najraz-
ličnejših tehnokratskih računov,
oziroma če bodo postale prive-
sek najrazličnejšim tehnokrat-
skim in oportunističnim kon-
cepzijam. Spričo tega je zelo
razumljiva zahteva, da se orga-
nizirane politične sile v kolekti-
vih, kot so predvsem ZK in
sindikalne organizacije, odloč-
ne postavijo na čelo te poli-
tične akcije in da odločneje za-
htevajo postopne spremembe,
napravljene na osnovi potreb-
nih priprav in v skladu z de-
mokratičnimi odnosi znotraj
kolektivov.

NI »KRIV« ZAKON

da predstavljajo marsikje celo
polovico in še več celotnega
občinskega proračuna.

Ce je decentralizacijo šol
marsikje spremljala tudi tež-
nja, pridržati si vsaj del sred-
stev, ki so bila namenjena šol-
stvu, za druge potrebe na
okraju, pa imamo v zadnjem
času podobne težnje na neka-
terih občinah, ki so v novem
zveznem zakonu o obveznih
rezervah skladov zagledale
možnost, da iz šolskih skladov
zda tudi oni nekaj »prišur-
kejo« v korist ostalih služb.
Tam, kjer šolski proračuni
pomenijo polovico ali celo 60
odstotkov celotnega občinske-
ga proračuna, so to hoteli sto-
riti kar mirne vesti, češ saj
nam drugega ne preostane.
Toda zreti posamezni šoli ne-
kaj milijonov din ali posamez-
nemu skladu 12 pa tudi 30 mi-
lijonov sredstev prav zdaj, ko
se sredstva šole stekajo v
pravkar formirane sklade in
so marsikje še tako skromna,
da ne krijejo niti osebnih iz-
datkov, kaj šele materialne iz-
datke in investicije, prav zdaj,
ko bi moral nov način zbira-
nja in delitve sredstev za šol-
stvo, nova delitev le-teh zno-
traj šole in skromni začetki
novega načina nagrajevanja

nejših odnosov v gospodar-
stvu in njegovo čim bolj načr-
tno usmerjanje, navaaja tudi
šolske sklade. V svoji obrazlo-
žitvi v Zvezni ljudski skup-
ščini je zvezni državni sekre-
tar za finance Nikola Minčev
poudaril, da je »uspostavitev
družbenih rezerv sicer instru-
ment trajnega značaja (v tem
je torej tolmačenje 1. člena),
po svojih kvalitativnih odno-
sih pa ni enkrat za vselej dolo-
čen« (torej tolmačenje 9. čle-
na). Družbene rezerve bomo
povečevali in zmanjševali gle-
de na potrebe, že letos torej
pa so šolski skladi izvzeti.

A mislim, da ob zgoraj
omenjenih pojavih, pojavih li-
nearnega izločanja obveznih
rezerv (torej tudi iz šolskih
skladov) ne gre toliko za »ne-
razumljen« zakonski predpis.
Kriva za to so še vedno neke
čudne težnje, da bi tudi pro-
sveti nekaj vzeli, ali če ho-
čete, nekaj zopet dobili nazaj,
kar bi lahko uporabili drugje.
»Kriv« torej ni zakon, krivo je
še vedno zelo praktičistično
vpojmovanje vseh sprememb,
ki jih prinaša letošnje leto na
področje šolstva, od decen-
tralizacije do novega načina fi-
nansiranja šolstva.

SONJA GAŠPERSIC

UTRINKI Z LETNEGA OBČNEGA ZBORA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA MARIBOR

TEHTNA IN KONKRETNA RAZPRAVA

Na rednem letnem občnem zboru okrajnega sindikal-
nega sveta Maribor so razpravljali predvsem o vlogi in
nalogah sindikatov v pogojih novega gospodarskega siste-
ma. Tehno poročilo predsednika Iva Janžekoviča in zelo
bogata razprava so razčistili marsikatero nejasnost, ki
vlada v nekaterih delovnih kolektivih spričo novih eko-
nomskih in družbenih odnosov, ki jih prinaša neposredno
upravljanje. Skupščine se je udeležil tudi predsednik
Zveze sindikatov za Slovenijo tovariš Stane Kavčič.

Ker je bil to prvi okrajni letni občni zbor, ga lahko samo
približno ovrednotimo in primerjamo z najboljšimi občinskimi ob-
čnimi zbori. Če smo morali včasih zapisati — izčrpo poročilo in
molk v razpravi, ali preveč splošno in statistično poročilo brez
besede delavcev, potem za mariborski občni zbor to ne velja.
Njegova glavna in največja odlika je bila — konkretnost! V poro-
čilu ni bilo samo opisano stanje, poročilo ni poskušalo biti zgolj
fotografija dejanj, ampak je bilo v veliko večji meri napotilo za
akcijo. Ob težavah so iskali rešitve, niso jih poveličevali in sku-
šali kogarkoli pridobiti, da bi jim »od zgoraj« skušal pomagati.
Na občnem zboru so govorili delegati odkrito, jasno, z veliko
mero samozavesti in optimizma.

Na občnem zboru so obso-
dili suhe, računske teorije, ki
ne izhajajo iz vsebine novega
gospodarskega sistema, ampak
iz trenutnih števil. Namesto,
da bi se poglobili v razmišlja-
nje: Katere so pozitivne last-
nosti sistema za samo podjetje
in za skupnost kot celoto, so
povečevali trenutne, prehodne
težave in prek različnih for-
mov in združenj skušali vplivati
na znižanje obveznosti. Za novo
delitev dohodka med podjetjem,
komuno in družbo, ki je zna-
čilna po tem, da nagrajuje na-

pore, prizadevnost in domisel-
nost, za delitev, ki ji je tuja
administrativnost v gospodarje-
nju, so iskali rešitve v njenem
glavnem sovražniku — v admini-
strativno urejenih olajšavah.
Sindikalne podružnice v teh
kolektivih še niso povsem do-
umele, ali pa niso bile dovolj
spodobne, da bi povedle odločil-
no bitko za nove odnose, ki
temelje na gospodarnosti, ki so
zoper varuštvo in privilegira-
nost, ki skušajo vsakogar naj-
pravičnejše nagrajevati po delu.
Proces demokratizacije pa je

tako spojil podjetja s komuno,
da je nemogoče ločiti interese
proizvajalcev in potrošnikov.
Zal tega povsod še niso doumeli
in poskušajo s kratkovidnimi
ukrepi vplivati na izboljšanje
položaja občanov, v resnici pa
pa ga poslabšujejo. Obremenit-
ev trgovskih podjetij z veliki-
mi najemnini se na prvi pog-
led kaže kot »moder« ukrep,
saj s tem priteče v občinski pro-
račun precej denarja. Z njim je
mogoče, tako računajo nekateri
občinski možje, zgraditi marsi-
kaj koristnega. In tako po neki
davnini teoriji — namen posve-
čuje sredstva. In trgovini, ki s
povečano najemnino ni mogla
posodobiti in izboljšati poslova-
nja, ne preostane nič drugega,
kot da breme prevrže na po-
trošnika. Potrošnik ima zaradi
tega modrega ukrepa sicer ze-
lenjavno trgovino več, toda so-
lato mora odslaj plačevati dra-
že. Njegova želja je, da bi imel
bogatejši izbor, vendar samo ob
enakih, ali primerno zvišanih
cenah.

Želja po višjih dohodkih ne-
prestano sili občine, da raz-
mišljajo, kako bi jih povečali.
Povečana proizvodnja prinaša
večje dohodke. Ta preprosta
resnica pa vsebuje v sebi nevar-
nost: Če poskušamo zgolj z re-
konstrukcijami, ki presegajo
realne materialne zmogljivosti
povečevati proizvodnjo, potem

morajo nujno nastati nerealna
razmerja med željo in mož-
nostjo, ki v svoji končni posle-
(Nadaljevanje na 5. strani)



— Imate čevlje številka 40?
— Ne, pač pa vam lahko postržemo s številkami 42, 43, 44.
— Kak smisel pa ima to?
— Tak kot pri vas na občini. Občinskih podatkov o gibanju proizvodnje nimate,
postržete pa lahko z okrajnimi, republiškimi in zveznimi!

Pozdravljamo iniciativo sindikalne podružnice Tovarne verig

V prejšnji številki »Delavske enotnosti« ste objavili odprto pismo sindikalne podružnice Tovarne verig Lesce pri Bledu Občinskemu sindikalnemu svetu v Radovljici, da bi ta povedal svoje stališče v zvezi z lokacijo kulturnega doma v Lescah.

Občinski sindikalni svet v Radovljici je zato na svojem zadnjem plenarnem zasedanju razen ostalega razpravljati tudi o odprtem pismu sindikata Verige oziroma o njihovih stališčih. V razpravi, v kateri je sodelovalo 11 članov plenuma, so vsi razen enega v celoti podprli in pozdravili stališča in iniciativo sindikata Verige, v zvezi z gradnjo kulturnega doma v Lescah. Občinski sindikalni svet zato v celoti podpira stališče te podružnice, da se kulturni dom zgradi na prostoru, ki ga predlaga kolektiv Verige. Člani plenuma še posebej pozdravljajo pripravljenost tega kolektiva, da iz svojih lastnih sredstev zgradi kulturni dom v Lescah in tako uresniči dolgoletne želje prebivalstva Lesce in okoliških vasi. Sindikalna organizacija Verige je preko organov delavskega samoupravljanja dosegla, da so odobrili sredstva za začetek gradnje, nadaljnja sredstva do dokončne izgradnje doma pa bodo odobrili naknadno. Tako iniciativo je treba samo podpirati, predvsem se zaradi velikih potreb tega razvijajočega se centra radovljiške občine. Skrajni čas je, da razmišljamo tudi o razvoju kulturno-prosvetnega, športnega in zabavnega življenja naših ljudi.

Plenum je sklenil, da bo občinski sindikalni svet priporočil občinskemu organu naj upošteva stališče sindikata in kolektiva Verige in naj zato odobri lokacijo za gradnjo kulturnega doma v Lescah po želji kolektiva Verige, množičnih organizacij v Lescah in tako čimprej omogoči začetek gradnje tega prepotrebne objekta.

OBČINSKI SINDIKALNI SVET RADOVLJICA

Nepopravljiva nemarnost

Tovariš urednik!

Kanalizacija in vodovod sta osrednja komunalna problema na Koprskem (o tem ste nekajkrat pisali tudi že v »Delavski enotnosti«), vendar so marsikje za dobro voljo in predvsem z načrtnim delom urbanistov in projektantov zabeležili lep napredek. Nemalo zasluže za izboljšanje teh tegob je pripisati delu sanitarnih organov, ki se dosledno poslužujejo predpisov, da občinski ljudski odbori, podjetja, gostišča, trgovine in zasebniki z asanacijami ter večjimi ali manjšimi obnovitvenimi deli odpravijo številne komunalne probleme.

Menim pa, da je, kar zadeva kanalizacijo, nedvomno v najmanj zavirljivem položaju mesto Koper, kjer ustreza po zadnji oceni menda samo tretjina kanalizacijskega omrežja osnovnim higienim in sanitarnim predpisom.

Najslabše, se mi zdi, je to, da projektant oziroma investitor zanemarljivo gradnjo kanalizacije celo pri novogradnjah. Tako so na primer na Vojkovem nabrežju v Kopru, kjer raste novo naselje stanovanjskih objektov, eno-

stavno predvideli direkten odtok fekalij v ustajajoči Stanjolski zaliv, ki so ga graditelji novega koprškega pristanišča pregradili z nasipom. Da bo ta predel postal pravcato leglo mrčesa, menda ni treba posebej poudarjati. Podobna usoda je zadelala tudi stanovanjski blok v Semedeli, ki sploh ni vključen v kanalizacijsko omrežje.

Ce omenim še skrajno neprijeten položaj nekaterih nižjih predelov Koprja, kot sta na primer Soška in Repičeva ulica ter Ribiški in Prešernov trg itd., kjer imajo ob naltivih pravcato poplavo fekalij, menda ni treba bolj zgovornega dokaza, da je nujnost obnovitvenih del doma celotnega kanalizacijskega omrežja neodložljiva. Občinski ljudski odbor sicer, kot mi je znano, ureja po svojih močeh najbolj kritične primere, vendar zaradi pomanjkanja sredstev še lep čas ni moč računati na obsežnejšo akcijo. Menim pa, da bi lahko odločno zahtevali, da investitorji vsaj ob novogradnjah brezpogojno uredijo kanalizacijo in da bi s tem lahko zabeležili že znaten napredek.

B. Cvensky, Koper

O VIŠINI OSEBNIH DOHODKOV JE ODLOČAL KOLEKTIV

S 1. aprilom so v vseh zdravstvenih zavodih prešli na nov način nagrajevanja. V kolektivu zdravstvenega doma v Trzinu so na primer izdelali štiri variante pravilnika o razdeljevanju osebnih dohodkov, vendar je šele peto varianto sprejel kolektiv in Svet zdravstvenega doma.

Ker bodo tudi njihovi osebni dohodki odvisni od dohodka zavoda, so zato najprej izračunali s kakšnimi sredstvi bodo razpolagali. Zatem je posebna komisija ocenila vsako delovno mesto. Z vsakim uslužbencem so se posebej pogovarjali, kaj dela, tako da na končne odločitve o oceni delovnih mest ni bilo posebnih pripomb. Na osnovi teh ocen so določili najvišje število točk, in sicer 780 in najnižje — 170 točk. Po posebnem ključu so izračunali, da je točka vredna 81 dinarjev. S tem so prišli do nekaterih tarifnih postavk, ki znašajo od 15.000 do 65.000 dinarjev. Bistvo tega sistema pa je v tem, da je lahko točka vredna več oziroma manj, če zavod bolje oziroma slabše dela.

Da bi ta sistem čimbolj približal vsem zaposlenim in da bi ti tudi spoznali, da je višina njihovih osebnih dohodkov odvisna od dela oziroma gospodarnosti, so v Zavodu ustanovili tudi pet ekonomskih enot. Prvo enoto sestavljajo splošna in specialistična ambulanta, drugo splošna zobna ambulanta, tretjo otroški dispanzer, dispanzer za žene in šolska zobna ambulanta, četrto rešilna postaja in peto upravnega dela. Vsaka enota bo zase samostojno gospodarila, uprava pa bo zaračunavala svoje storitve posameznim enotam, tako da bodo tudi oni imeli svoj ekonomski izračun.

»INGRAD« ODPUSTIL 320 LJUDI

Panika pojenjuje

V enem samem dnevu je celjsko gradbeno podjetje Ingrad odpovedalo delovno razmerje 350 delavcem in 40 uslužbencem z motivacijo, da zaradi omejene gradnje ne potrebujejo več toliko ljudi. Novica je povzročila paniko ne samo v kolektivu, ampak v vsem mestu. Po cestah in lokalih se je šušljalo, da pridejo kmalu drugi na vrsto, ker Ingrad ne bo imel za preostale dovolj dela. Tu in tam je kdo omenil, da delavci zahtevajo vizume, če jim ne zagotove doma dela...

Duhovi se že pomirjajo. Kakih šestdeset delavcev je takoj dobilo delo pri Granitu, gradbenem podjetju v Slovenski Bistrici, nekaj pa v sorodnem podjetju Konstruktor v Mariboru. Tiste, ki čakajo na iztek odpovednega roka, je celjska posre-

dovalnica za delo obvestila, da Cinkarna in kmetijsko posestvo Lava sprejmeta več ljudi.

Uslužbenci so si večinoma zagotovili kruh izven Celja, v Šmarju, Slovenskih Konjicah, Laškem, od koder so prišli v Celje.

Po najnovejših vesteh pa bo podjetje Ingrad obdržalo petdeset ljudi, ki imajo odpoved v rokah. Prav to da misliti, da odpovedi niso bile dovolj pretehtane, čeprav so obratni delavski sveti in vse politične organizacije razpravljale o odpustih in pregledale spiske delavcev in uslužbencev, ki naj bi jih odslovili.

Sum v premišljenostu odpustov se še poveča, ko zveš, da je »prvi val odpustov« — kakor pravijo Celjani — zajel tudi delavce, ki jih je podjetje izsolalo, in več gradbenih veteranov, ki so delali v Ingradu že vrsto let. Od sto osemdesetih odpuščenih ljudi na celjskem sektorju jih ima dvajset petmesečni odpovedni rok... Pravijo, da je obratni delavski svet celjani dve uri razpravljali o teh starih delavcih, pa jih je nazadnje le odpustil, ker baje niso disciplinirani.

Ekonomska ne pozna sentimentalnosti in neumnosti bi bilo zahtevati, da Ingrad obdrži vse delavce in uslužbence, če jih ne potrebuje. S štirih na tri milijarde zmanjšani delovni načrt opravičuje odpuste, ne opravičuje pa odpuščenja strokovno usposobljenih mladih ljudi, v katere je podjetje investiralo lastna sredstva, da so se izsolali. Prav tako je težko opravičiti, da pošilja na ceste stare delavce, posebno, če so že dolgo v podjetju. Ti ljudje so leta in leta pomagali, da se je Ingrad razvil v eno največjih gradbenih podjetij v Sloveniji, in zdaj, na stara leta, naj opošani in zgubani trkajo na vrata drugih podjetij ter prosijo za kruh.

Izjava, da niso bili disciplinirani, ne prepriča. Kolikokrat pa jih je kdo opozoril, da niso pridni pri delu? Pa bi bila moralna dolžnost vseh vodilnih ljudi na tem sektorju, da bi jih prijeteljsko, tovariško opomnili na napake, ki se jih mogoče še zavedali niso. Zaradi njihovih

se še predvsem pozna v šolski zobni ambulanti in podobno.

Višina osebnih dohodkov pa ni odvisna samo od uspeha ekonomske enote oziroma vsega zavoda, temveč so upoštevali tudi druge činitele. Tako bo na primer tisti, ki še nima strokovnega izpita, dobival 5% manj osebnih dohodkov, kdor pa ima strokovni izpit in več let prakse in kdor bo več let stalno zaposlen pri tem zavodu, bo dobival nekaj procentov več. S tem hočejo zavreti stalno prihajanje in odhajanje zdravstvenega kadra, kar slabo vpliva na bolnike.

Ko so uslužbenci zavoda izvedeli za približno višino osebnih dohodkov, niso bili zadovoljni, češ da v budo v drugih občinah zdravstveni delavci dobili več. Ko pa so se sami prepričali, da lahko zaslužijo le toliko, kolikor bodo ustvarili in da so se v drugih krajih morda nekoliko »zaleteli« in da zato verjetno njihovi osebni dohodki ne bodo tako visoki, kot predvidevajo, je nezadovoljstvo izginilo. Zavedajo se, da ni toliko važna osnovna tarifna postavka kot uspeh zavoda oziroma njihove ekonomske enote.

VLADO ERJAVŠEK

OB USTANAVLJANJU EKONOMSKIH ENOT V POSTOJNSKIH KOLEKTIVIH

Od besed k dejanjem

Pred tremi tedni smo že pisali, da so se bile priprave na ustanavljanje ekonomskih enot v večini gospodarskih organizacij postojnske občine zaustavile večji del ob razpravah. Odtlej pa so predvsem v večjih kolektivih stopili korak naprej in po lastnem preudarku izoblikovali vrsto ekonomskih enot, ki jih ponekod predstavljajo gradbišče, drugod en sam stroj, manjši obrat itd. Nedvomno bo praksa sama proizvajalec kmalu opozorila na to, kaj je dobro in kaj bo še treba izboljšati.

Na drugi strani pa ne gre prezreti tega, da so ob uresničevanju decentralizacije samoupravljanja ponekod znova izvolili veččlanske svete ekonomskih enot in to tudi tam, kjer je tako malo zaposlenih, da bi lahko vsi sestavljali takšen svet samoupravljanja. Postavljanje takšnih nekajčlanskih svetov tam, kjer niso prav nič potrebni, še nadalje utrjuje posrednost v upravljanju.

V postojnskih Gradnjah so ustanovili štiri ekonomske enote, kjer je zaposlenih od 10 do 40 delavcev, in izvolili svete ekonomskih enot. V kmetijski zadrugi v Pivki so ustanovili kmetijsko proizvajalno, gozdarsko in mešano ekonomsko enoto ter v vsaki izvolili tri do petčlanske svete. Kmetijska zadruga v Postojni se je odločila za 7 ekonomskih enot, ki bodo samostojno odločale. Za isto število ekonomskih enot so se odločili tudi v živinorejsko-polje-

delskem kombinatu, kjer so že izvolili predsednike posameznih enot.

V Gozdnem gospodarstvu v Postojni so ekonomske enote ustanovili že konec lanskega leta. V enajstih enotah je od 14 do 140 zaposlenih, sveti pa imajo do 7 članov. Polletne izkušnje so pokazale, da je treba nekatere od teh enot reorganizirati, ker neposredno upravljanje ni prišlo do pravega izraza.

Pred kratkim so izvolili obratne delavske svete tudi v vseh petih obratih lesne industrije »Javor« Pivka. Proizvajalci so volili po ekonomskih enotah, ki jih je 36 in imajo od 15 do 70 zaposlenih.

Priprave na ustanavljanje ekonomskih enot gredo proti koncu tudi v grosističnem podjetju »Nanos«, v Tovarni mesnih izdelkov in Kovinskem podjetju LIV, medtem ko je še naprej čuti večje ali manjše oklevanje v obrti, gostinstvu in delno trgovini.

Prvi rezultati ob ustanavljanju ekonomskih enot in poglabljanju samoupravljanja v postojnski občini so torej spodbudni in so odraz odločne akcije, ki je prišla do izraza še posebno v zadnjih tednih. Pri tem predvsem ne gre prezreti vloge, ki jo v tej akciji imajo nekatere sindikalne podružnice, posebno koristna pa so redna posvetovanja v Postojni, kjer politični aktiv skupno s predstavniki vseh gospodarskih organizacij enkrat tedensko razpravljajo in posreduje mnenja o vseh pozitivnih in negativnih pojavih pri tej akciji.

A. MIKLAČIČ

PRIPRAVE NOVIH PRAVILNIKOV DELITVE DOHODKA NA GORIŠKEM

Čemu čakati

Medtem ko na Goriškem v zadnjem času zelo živahno razpravljajo o decentralizaciji samoupravljanja ter razvijanju ekonomskih enot in se ponekod že kažejo dobri rezultati njihovega uveljavljanja, pa kolektivi zanemarljivo drugo prav tako zahtevno: pripravo osnutkov novih pravilnikov za delitev čistega in osebnega dohodka.

Kot glavni vzrok, da priprave novih pravilnikov, ki bodo začeli veljati v začetku prihodnjega leta, nič prav ne napredujejo, navajajo nepoznavanje novih instrumentov ter čakanje na rezultate polletnih obračunov. Vsekakor je tako čakanje škodljivo predvsem iz dveh razlogov:

Onutke pravilnikov za obračunavanje dohodka po točkah, obračunski tarifi in podobnem se da sestaviti tudi brez natančnega poznavanja vseh finančnih pokazateljev. Hkrati pa čakanje skriva tudi nevarnost, da bodo potem sestavili osnutke na hitro ter jih sprejeli z raznimi pomanjkljivostmi, ne da bi jih kolektivi dobro preštudirali.

Podatki, s katerimi razpolaga okrajni sindikalni svet v Novi Gorici, kažejo, da je med 172 gospodarskimi organizacijami v okraju pripravil osnutek pravilnika ter ga dal v razpravo kolektivu le rudnik živega srebra v Idriji. 18 podjetij pripravlja osnutke, v 11 govorijo o njih, medtem ko v 142 o tem še niti ne razmišljajo.

V mnogih podjetjih čakajo na to, kako bodo uredile dohodke sorodne gospodarske organizacije. Res da bodo tu in tam s tem dobili morda kakšno dobro pobudo, toda tako kopiranje je lahko tudi nevarno, kajti vsako podjetje ima svoje specifičnosti tako v organizaciji kot tudi v tehnološkem postopku dela. Od teh specifičnosti je mnogokrat odvisna proizvodnja, s katero pa mora biti pogojen osebni dohodek članov kolektiva.

Marsikje — zlasti v manjših gospodarskih organizacijah — imajo tudi težave s strokovnim kadrom, ki naj bi pripravil osnutke. Okrajni sindikalni svet, ki je proučeval razmere in pogoje v posameznih organizacijah, je priporočil zbornicam ter zavodu za organizacijo dela in izobraževanje, da bi s svojimi strokovnimi kadri pomagali podjetjem pri sestavljanju osnutkov pravilnikov, da jih bodo čimprej lahko dali v razpravo kolektivom.

L. K.

UVELJAVLJANJE NOVIH GOSPODARSKIH UKREPOV IN GOSPODARJENJA V KAMNIŠKIH PODJETJIH

Dve tretjini za obratna sredstva

Delovni kolektivi v kamniški občini so analizirali svoje poslovanje v I. četrtletju predvsem s stališča problemov, ki spremljajo uveljavljanje novih gospodarskih ukrepov.

Kljub določenim težavam z obratnimi sredstvi so vsi delovni kolektivi dosegli planirano proizvodnjo oziroma so jo v povprečju celo presegli za 1%. Količinska proizvodnja je bila za 11,3% večja, število zaposlenih pa le za 3,1% v primerjavi z istim razdobjem lani, kar ka-

že na uspešno povečanje produktivnosti.

Med najbolj perečimi vprašanji kamniških kolektivov je vsekakor problem obratnih sredstev. Delovni kolektivi so sicer posvetili temu precejšnjo skrb, saj so letos naložili 40% vseh lastnih sredstev za obratna sredstva. Nekateri kolektivi, kot »Kamnik«, »Svilanit« itd. so v ta namen dali celo preko dve tretjini svojih sredstev. Kljub takim prizadevanjem pa je to

vprašanje v nekaterih podjetjih še vedno zelo pereče.

Obratna sredstva se letos počasneje obračajo kot lani: lani so bila vezana povprečno 41 dni, letos pa že kar 66 dni. Glavni vzroki so kupci, ki so podjetjem v kamniški občini dolžni trenutno okrog milijardo dinarjev.

V nekaterih podjetjih zelo neradi izterjajo dolžnike preko sodišča. Menijo, da je boljše čakati, kot pa izgubiti kupca. Vendar nekateri tako stališča kaj radi izkoriščajo in mora podjetje mesece in mesece čakati, da dobi poravnani račun.

Delni vzrok počasnejšemu obračunavanju sredstev so tudi prekomerne zaloge izdelkov, ponekod pa tudi surovini. Kaže, da se bodo morali v nekaterih podjetjih hitreje prilagajati potrebam trga.

Da bi kolektivi lažje premostili nekatere začetne težave v prilagajanju novim ukrepom, posebno v pogledu obratnih sredstev, so predlagali, naj bi se naprej razvijali in pospeševali medsebojno sodelovanje, kreditiranje, združevanje in podobno.

F. SVETELJ

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIČ SONJA, MAVER MILAN, VOLJC JANEZ, TEHNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Koptarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-723 in 30-672. Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-19-1-83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

PRVE IZKUŠNJE IN NOVI PROBLEMI

(Nadaljevanje s 1. str.)

IDEJA DELAVSKEGA
SAMOUPRAVLJANJA
NE SME ŽIVOTARITI
V PISARNAH

Organizirane politične sile v kolektivih morajo preprečiti, da bi ideja o nadaljnjem razvoju delavskega samoupravljanja, o organizaciji ekonomskih enot in drugih podobnih organizmov neposredne delavske samouprave životarila v raznih pisarnah. Učinkovita realizacija te ideje in take nadaljnje smeri razvoja socialističnih odnosov med neposrednimi proizvajalci pa je možna samo ob takim in tistem vsakodnevnem politično-ekonomskem življenju in dogajanju, katero predstavlja aktivnost neposrednih proizvajalcev, delavcev in namestencev v gospodarskih organizacijah.

Prav tako kakor je res, da omejenega razvoja delavskega samoupravljanja ni mogoče uravnati in poglobljati samo na osnovi števil in računov in tehnično-organizacijskih sprememb, je pa tudi res, da le-tega ni mogoče uravnati in poglobljati samo z deklaracijami, samo s principalnimi političnimi zasnovami oziroma z enostavno in preveč enostransko politično kampanjo. Problemi zahtevajo vsebinske rešitve. Ne gre torej samo za to, ali kdo hoče ali ne. Tudi ni mogoče tega procesa razvijati samo z zunanjimi političnimi silami. Nujno potrebna je politična mobilizacija delavcev samih oziroma vseh zaposlenih proizvajalcev v danem kolektivu. Tudi nima smisla vso to problematiko oziroma določene težave in odgovornost za neizvedene naloge naprti zgolj nekim »tehno-ekonomskim birokratom«, kot tu in tam poskušajo nekateri posamezni tovarši, ki vidijo pred seboj samo cilj, ne vidijo pa poti, katero je treba prehoditi do tega cilja. Taka preveč zgolj deklarativna, enostranska in aktivistično poenostavljena zavzetost, ki noče ali ne more videti stvarnih problemov, ki jih je treba postopoma reševati, lahko celotnemu delu in nadaljnjemu razvoju delavskega samoupravljanja več škoduje kot

koristi. Prav je, da nimajo politične sile in zlasti sindikalne organizacije odločen kurz in aktiven odnos do nadaljnjega razvoja delavskega samoupravljanja. Prav je, da so zavzete za to, da se organizirajo ekonomske enote in druge nižje samoupravne oblike. Toda pri vsem tem ne smemo pozabiti na vsebino oziroma na tisto mnogokrat zelo zamotano delo, ki ga lahko opravijo samo združene sile v kolektivu, če hočemo stvari uspešno razvijati v nakazani smeri. Spričo tega nima smisla preveč poenostavljati to akcijo oziroma zapirati oči pred stvarno problematiko. Tudi nima smisla frontalno napadati strokovno-operativne kadre. Vse to je oportunistem in sektaštvu istočasno. Organizirane politične sile v kolektivih in predvsem sindikalne organizacije bi morale biti sposobne, oziroma bi se morale vsaj truditi, da v nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja aktivno vključijo čimveč operativno strokovnega kadra z namenom, da ta kader s svojim strokovnim znanjem pomaga najti ustrezne ekonomske, strokovne in organizacijske rešitve nakazane delavsko-demokratskega kurza.

GRE ZA TO, KDO JE NA
ČELU PROCESA IN KAKŠNI
SO NJEGOVI CILJI

Poleg tehnokratskega prece-njevanja in aktivistično-kampanjskega podcenjevanja vsebinskih problemov, strokovnih rešitev in težav, ki se pojavljajo v nadaljnjem razvoju delavskega samoupravljanja, pa imamo opravka tudi še z nekaterimi drugimi načelnimi vidiki oziroma alternativami, ki otežujejo uspešno delo. Naj navedem nekatere izmed njih.

Mnogo se diskutira o tem, s kakšnim tempom organizirati ekonomske enote in druge samoupravne oblike v gospodarskih organizacijah. V zvezi s tem nekateri postavljajo naslednjo alternativo. Ali ste za zale-tavo in površno pripravljeno akcijo glede ekonomskih enot in drugih samoupravnih organov ali pa ste za temeljite in po-

časne priprave? Mislim, da nihče, komur je nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja pri srcu, in nihče ki ne želi povzročiti gospodarskih in političnih težav, ni in ne more biti za ne-premišljeno in površno zaleta-vanje. Tudi ne gre za to, ali se stvari razvijajo počasi ali hitro, ker kot rečeno, je to vsekakor proces, ki bo trajal nekaj let. Gre za to, kdo je na čelu tega procesa in kakšne cilje zasle-duje pri tem. Gre za to, ali so na čelu tega procesa politične sile in tisti faktorji, ki so pod neposrednim vplivom široke množice proizvajalcev in ki imajo pred očmi vse družbene in ekonomske kvalitete spre-membe, ki jih mora tak proces neizbežno povzročiti ali pa je na čelu tega procesa tehnokrat-ska političnost, ki je bolj naklo-njena formalno-organizacijskim in pravnim spremembam kot pa vsebinskim spremembam v po-gledu družbenih in ekonomskih odnosov znotraj kolektivov. Ta-ko in edino tako se to vpraša-nje postavlja. V prvem primeru je dana dovolj velika garan-cija, da bodo priprave dovolj temeljite in tudi razvoj zadov-ljiv. V drugem primeru in na osnovi takih koncepcij pa lahko še tako previdne in počasne priprave pripeljejo, kadar bodo realizirane, do resnejše kritike in nezadovoljstva pri delavcih. Da je res tako, dokazujejo žal precej številni primeri v tistih kolektivih, kjer so brez politič-nega posluha, brez stvarne po-vezanosti s kolektivom, v zapri-tih pisarnah izdelali najrazlič-nejše pravilnike o nagrajevanju in to zelo temeljito in zelo počasi, pa so kljub temu dož-veli polom in upravičeno kriti-ko s strani delavcev, ko so jih hoteli realizirati, oziroma ko so jih realizirali.

POLITIČNO ORGANIZA-
CIJSKA IN DEMOKRATIČNA
SMER BI MORALA ITI
PRED EKONOMSKIMI
KOMPETENCAMI

Tudi v sami metodološki iz-vedbi so tu in tam stvari po-stavljene na glavo. Ponekod za-čenjajo diskusijo o tistih vpra-šanjih in problemih, ki so naj-bolj zamotani, najtežji in naj-

manj razčiščeni, to se pravi, na vprašanih ekonomskih odno-sov in razširjene reprodukcije. In pravi, da dokler te stvari niso do kraja razčiščene in na-tačno vnaprej izračunane, ni mogoče misliti na ustanavlja-nje nižjih samoupravnih orga-nov znotraj kolektivov. Pravijo, da ni mogoče misliti na to, da bi se tem samoupravnim orga-nom dale kakršne koli kompe-tence. Ko smo pred dobrimi de-setimi leti uvajali prve delav-ske svete, smo najprej formi-rali te organe in jim dali neka-tere splošno-demokratske funk-cije. Šele kasneje so začeli dobivati tudi vse več in več ekonomskih funkcij. Mislim, da bi lahko tudi v tem prime-ru, pri realizaciji omenjene na-loge imeli isto metodo. To prak-tično pomeni, da bi prvi koraki v smeri organiziranja nižjih sa-moupravnih enot bili predvsem v tem, da se delavski svet v danem kolektivu v osnovi od-loči, koliko bo takih samo-upravnih enot formiral v začet-ku in da se potem v teh enotah bodisi izvolijo, bodisi imenuje-jou samoupravni organi. Ko bo-do ti organi postavljeni, bi lah-ko dobili kot prvo nalogo, da diskutirajo in dajejo predloge o tem, kakšne bi bile njihove kompetence in kako si oni pred-stavljajo nadaljnji razvoj del-avskega samoupravljanja v njihovem podjetju. To se pravi, politično organizacijska in de-mokratska smer bi morala iti pred ekonomskimi kompetenca-mi, in ne obratno.

Kar se pa tiče samih eko-nomskih odnosov, mislim, da nimajo popolnoma prav tisti, ki mislijo, da je možno vso to pe-stro, komplicirano in še dokaj neurejeno materijo do kraja iz-računati in že vnaprej do kra-ja predvideti vse možne alter-native, posledice in kombina-cije. Pristaše takega gledanja moramo opozoriti na statično nevarnost in zablodo, ki je pri taki koncepciji neizbežna. To trditev lahko že podkrepim z nekaterimi pozitivnimi primeri iz prakse. Imamo nekoliko go-spodarskih organizacij, ki so po zaslugi zelo obsežnega in vse-pohvalnega vrednega analitičnega dela gospodarsko-operativnega vodstva vse ekonomske odnose in kalkulacije za nove ekono-mске enote izračunale in predvi-dele. Na osnovi tega so sprejeli ustrezne sklepe in dali novim samoupravnim organom ustre-zne pristojnosti. Toda, kaj se je pokazalo? Čim so ti novo for-mirani samoupravni organi v ekonomskih enotah, oddelkih, proizvodnih fazah in grupah dobili večje samoupravne pra-vice in dolžnosti in večjo eko-nomsko stimulacijo, so v zelo kratkem času vse predvidene računice in analize ovrgli. Po-kazalo se je namreč, da je mož-no doseči večjo proizvodnost na danih strojih, kakor pa je bila vnaprej kalkulirana. Dosežena je bila manjša proizvodna cena danih artiklov, manjša poraba materiala, boljša kvaliteta, skratka, mnogo večji ekono-mski učinek, kot pa je bil izra-čunan in kalkuliran. Ustvarjal-na iniciativa delavcev, ki so do-bili večje pravice in tudi več

možnosti, je seveda poskala skrite rezerve in z večjimi pro-izvodnimi rezultati postavila in dosegla popolnoma drugačne in boljše ekonomske odnose, kot so bili kalkulirani. Ti konkretni primeri dovolj jasno govorijo o tem, da je treba tudi na eksakt-ne računanje gledati z vsi po-trebno rezervo, oziroma eksakt-ne računanje gledati z vsi po-trebno rezervo, oziroma ob upoštevanju dinamike, ustvar-jalnosti neposrednih proizvajal-cev lahko govorimo na osnovi obstoječih podatkov samo o približnih predvidevanjih, nika-kor pa ne o matematično toč-nih izračunih glede bodočih ekonomskih odnosov in mate-rialnih učinkov. Dolžnost neko-liko bolj razgledanih, z življe-njem povezanih in pogumnih subjektivnih socialističnih sil bi torej bila, da poleg ostalega tudi obvarujejo gospodarsko strokovno operativno preveč na-tačnega in statičnega dela pri izračunavanju in kalkuliranju bodočih ekonomskih učinkov in odnosov v tistih gospodarskih organizacijah, ki uvajajo nove samoupravne organe. Take ra-čunice je nemogoče do kraja natančno napraviti tudi zaradi nekaterih objektivnih dejstev. Tu mislim na potrebno revalo-rizacijo osnovnih sredstev. Bist-vena razlika je namreč, ali ima neka ekonomska enota proiz-vodno kapaciteto nabavljeno po takem ali drugačnem obračunskem kurzu, bistveno raz-lično je, ali je osnovna vred-nost te proizvodne kapacitete ocenjena po tem ali drugem metodološkem postopku. In da-lje. Pri pravilnem nagrajevanju posameznih samoupravnih enot oziroma pri pravilni realizaciji načela kvantum dela za kvan-tum dela se je pojavila tudi na-slednja dilema: kakšne cene vzeti za izračunavanje medse-bojnih odnosov, tržne ali pro-izvodne, oziroma kako in na kakšen način razdeliti akumu-lacijo, ki je dosežena na osnovi tržnih cen. To so osnovna in centralna vprašanja za pravil-na merila notranjih ekonomskih odnosov in participacije. Toda na ta vprašanja ni možno najti pravilnega odgovora in pravilne izračune na osnovi sedanjih knjigovodskih in finančnih po-kazateljev. Pravilna merila in izračune je možno najti in do-biti samo na osnovi ustvarjalne prakse v novih pogojih oziroma ob vsestranski analizi novo na-stalih družbenih in ekonomskih odnosov znotraj delovnih kolektivov in seveda tudi na reali-zaciji podjetje-skupnost. Z vsem tem seveda ne trdim, da je mož-no organizirati ekonomske enote in nov način delitve dohodka brez predhodnih in vsaj pri-bližnih kalkulacij. Trdim samo, da vse te odnose ni možno do kraja izračunati in statistično analizirati. Možno in potrebno je dati splošne okvire in sploš-na predvidevanja. Potem pa na osnovi praktičnih rezultatov te rezultate in odnose analizirati, spreminjati, prilagajati in spo-olnjevati. To se mi zdi, da je ekonomsko-tehnična metoda, ki je lahko dejansko učinkovita in ki lahko gre vtric s političnim razpoloženjem in pričakovanjem delavcev.

DELITEV DOHODKA PO DELU
LAHKO UVEDEJO VSA POD-
JETJA

Na koncu še o nekaterih sta-liščih, zaradi katerih baje ni mogoče v sedanjem času misliti na resne premike v razvoju de-lavskega samoupravljanja v na-kazani smeri.

Nekateri trdijo, da v take spremembe lahko gredo samo tista podjetja, ki so vsestransko urejena, konsolidirana, ki nima-jajo nobenih zahtev za nove in-vesticije in ki niso v rekon-strukciji. (Mimogrede rečeno, takih podjetij nimamo in jih, upam, ne bomo imeli; to bi namreč pomenilo konec razvo-ja, ker razvoj ne gre enakomer-no ampak skokovito.) To trdi-tev se argumentira s tem, da neurejena podjetja potrebujejo centralizirane investicijske skla-de, s katerimi morajo postopno modernizirati svoje podjetje. Poglejmo, kako je s to trditvijo. Sedanje kompetence delavskih svetov (če namerno gledamo ne-koliko šablonsko) lahko razdeli-mo na tri osnovna področja. Prvo področje so neposredni de-lovno-disciplinski odnosi, orga-nizacija proizvodnje in vse ostalo, kar je z njimi povezano. Drugo področje je nagrajevanje po delu in v zvezi s tem tak ali drugačen nivo osebnih prejem-kov. Tretje področje je razšir-jevana reprodukcija. Vsekakor je razumljivo, da so kompetence s prvih dveh področij takega zna-čaja, da lahko njihov večji del prevzamejo nižje samoupravne enote. Kar pa se tiče razširjene reprodukcije, smo pa že na ja-nuarskem posvetovanju zelo ja-sno precizirali naše stališče. Tu predvsem ni možno dati nobe-nih splošnih receptov, ker naj konkretne rešitve diktira kon-kretna situacija. Postavimo lah-ko samo splošno pravilo, ki pa se glasi: čimbolj je neko podjet-je v svojih medsebojnih proiz-vodnih fazah ali oddelkih izena-čeno in uravnoteženo, tem več sredstev za razširjeno reproduk-cijo je možno decentralizirati. In obratno. Čimbolj je neko podjetje v izgradnji, neuravno-teženo in z dolgoročnimi progra-mi izgradnje, toliko večja je normalna potreba za centrali-stično vodenje razširjene repro-dukcije. Toda tudi tako podjet-je, ki je zastarelo ali v rekon-strukciji, če hoče vzdržati v konkurenci z že razvitimi in teh-nično bolj opremljenimi pod-jetji, bi moralo tembolj čutili potrebo po tem, da čimprej mo-bilizira vse svoje skrite rezerve za to, da bi bil njegov dohodek čim večji, ker ga k temu eno-stavno silijo potrebe po investic-ijah. Te skrite rezerve pa ni možno mobilizirati s centralnim pritiskom in ukazovanjem od vrha navzdol, ampak s tako no-tranjo organizacijo delavskega samoupravljanja, ki bo lahko vsakega proizvajalca v njego-vem lastnem interesu in s tem tudi v interesu kolektiva posta-vila v tak položaj, da bodo mak-simalno izkoriščene vse dane proizvodne in druge možnosti. To se pravi, ravno v interesu večje akumulacije in zaradi večjih potreb po rekonstrukciji bi bile tembolj razumljive od-ločne težnje k razvoju delavske-ga samoupravljanja.

Nekateri tudi trdijo, da inte-resi povečane proizvodnje one-mogočajo resne korake k eko-nomskim in drugim samoupra-vnim enotam. Pravijo, da je plan napet in da njegova izpolnitev ne dopušča demokratičnih dis-kusij in »sredobeznih« teženj. Takim kratkovidnim in biro-kratskim stališčem (mislim, da po vsem tem, kar se je v Jugo-slaviji zlasti v zadnjih letih do-godilo in spremenilo, lahko re-čemo, da so to birokratska sta-lišča) bi se morali odločno upreti in jih ostro kritizirati. Mi smo za pravočasno proizvodnjo in samo s povečano proizvodnjo je možno stabilizirati tržišče in povečati realni zaslužek. Toda vprašanje se postavlja, na kak-šen način povečati proizvodnjo. Ali doseči to povečano proiz-vodnjo z bolj poudarjenim cen-tralističnim in priganjaškim si-stemom znotraj kolektivov od strani operativnega vodstva, ali pa s takim razvojem delavske-ga samoupravljanja, ki bo eko-nomsko in politično stimuliralo proizvajalca k večjemu delov-nemu učinku in k večji sociali-stični zavesti. Prva pot je ne samo teoretično napačna, ampak tudi praktično neizvedljiva in škodljiva. Druga pot pa je poli-tično edino pravilna in tudi praktično edino izvedljiva. To se pravi, da tudi interesi proiz-vodnje in — morda v sedanjem trenutku — predvsem interesi proizvodnje zahtevajo nadaljnji razvoj in decentralizacijo delav-skega samoupravljanja.

LESNA INDUSTRIJA V NOVIH GOSPODARSKIH RAZMERAH

KJE JE PERSPEKTIVA?

Lesni in gozdarski industriji ni bilo lahko »sko-čiti« v nove gospodarske pogoje, se pravi, gospo-darske organizacije te panoge se niso mogle meriti z drugimi niti po organski sestavi kapitala niti po višini dohodka. Iz tega pa izvira tudi vse drugo.

Tako na primer dosega vrednost osnovnih sred-stev v nekaterih panogah po več milijonov na zapo-slenega, v tej panogi pa je njihova vrednost ocenjena s 300.000 dinarji. Razmerje med dohodkom drugih to gospodarsko panogo, če bi ne prišle nove obvez-nosti, ki jih ni bilo v prejšnjem sistemu (6-odstotne in te gospodarske panoge: tri milijone proti 500.000 dinarjev.

Vse to pa bi navsezadnje ne vplivalo posebno na obresti na poslovni sklad, 15-odstotni prispevek od dohodka, splošni prometni davek 0,5 % vsega do-hodka, dalje prispevek komuni iz skladov in 25 % prispevka od vsega presežka skladov nad 6 % pro-fitne stopnje).

Če upoštevamo, da sta lesna industrija in gozdarstvo že do-slej životarili in zaostajali (ne po lastni krivdi, temveč zaradi položaja, v katerem sta bili), bo novo zmanjšanje skladov za približno pet milijard pomenilo korak nazaj. Če dodamo še prejšnji neugodni položaj, v ka-terem se ta panoga ni mogla razvijati vzporedno z drugimi, bi se zdaj znašla v še težjem položaju.

Po takšnem, čeprav morda pre zgodnjem zaključku, kakor pravijo nekateri, nastane pro-blem: iz česa investirati v lesno industrijo in v gozdarstvo, če se zmanjšujejo njuni skladi, kako ustvariti osnovna sredstva v gozdnih gospodarstvih, ki po-stajajo samostojne gospodarske organizacije z delavskim samo-upravljanjem?

Vsa ta in še mnoga druga vprašanja so torej posledica mnogo slabših pogojev, v ka-terih sta startali lesna industrija in gozdarstvo.

Nihče ne trdi, da ni v tej pa-nogi še mnogo neizkoriščenih rezerv. Po vsej logiki so rezerve tem večje, čim bolj zaostala je določena panoga. V lesni in-dustriji pa je zlasti veliko neza-dostno izkoriščenih zmogljivo-sti. Niti starih niti novih ne iz-

koriščaajo zadostno.

Dalje, ta panoga se nenehno razvija »v širino«, ne pa »na-vpično«. To pomeni, da neneh-no razširja zmogljivost, ne za-vzema pa se za specializacijo, za večjo produktivnost, moder-nizacijo itd. Kot primer za to lahko navedemo podjetja, ki proizvajajo vezane plošče. Pred vojno sta bili samo dve taki podjetji, v Sremski Mitrovici in na Reki. Zdaj je 15 takih to-varn, v gradnji pa so nadalnje štiri. Namesto da bi stopnjevali rentabilnost tovarn, ki so že, nenehno gradijo nove. Takšna politika investiranja je bila že poprej neekonomična, še pose-bej pa je zdaj. Z drugimi besedami, investiranje v lesno in-dustrijo in gozdarstvo je bilo neorganizirano, stihijno.

Razen tega so v tej panogi še druge rezerve, ki jih lahko najprej spravi na dan »decen-tralizirano« delavsko samo-upravljanje. To pa pomeni, da bo treba v lesni industriji in v gozdarstvu samoupravljal-ske pravice dosledneje prenesti na neposredne proizvajalce.

Četudi nekako spravimo te rezerve na dan, analize vendar-le kažejo, da je nad skladi go-spodarskih organizacij v tej pa-nogi velik vprašaj. Po novih obveznostih do družbene skup-

nosti se bo v celoti zmanjšal čis-ti dohodek, in sicer tudi pri nekaterih podjetjih, ki so že prej dobro gospodarila. Zato morajo ta podjetja že od prvem koraku v nove gospodarske po-goje ostati pri nizkih zaslužkih (kar je v nasprotju s planskim izboljševanjem življenjske ravn-i) ali odpustiti delovno silo (kakor je storila pletarna v Apa-tinu, ki je odpustila polovico iz-med 1200 zaposlenih delavcev, ali lesnoindustrijsko podjetje »Dunav«, prav tako v Apatinu, ki je odpovedalo 30 delavcem id.) ali pa, da ta podjetja, po-tem ko odštejejo dohodke, osta-nejo brez skladov.

Za zdaj se bo treba odločiti za nekaj v tej zvezi. Tisto ne-kaj mora potem biti rešitev vse dotlej, dokler se ne bo dohodek povečal kako drugače.

Morda bi bilo vse drugače, če bi lesna industrija doslej ka-korkoli sodelovala z gozdnimi gospodarstvi. Če bi bilo tako, bi imeli možnosti za zmanjšanje materialnih stroškov, in sicer v tem primeru s ceno surovin, ki jo gozdna gospodarstva nenehno zvišujejo.

Vendar niti v tej »surovin-ski osnovi« za zdaj ni možnosti za povečanje dohodka. Nasprotno!

Od lesne industrije zahteva-jo, naj podpre gozdna gospo-darstva, ki prehajajo na samo-stojno poslovanje, in naj jim omogoči oblikovanje materijal-ne osnove za delavsko samo-upravljanje. Takšna industrija tega ne zmore, gozdna gospo-darstva pa hočejo to sama do-seči, zato zvišujejo cene suro-vin za lesno industrijo. S tem se po veržni reakciji zvišujejo tudi materialni stroški lesne in-dustrije in cene dokončnih iz-delkov.

Izhod torej vendarle je. Zdi se, da jih bo še več, potem ko bodo za nami področna posve-tovanja predstavnikov lesne industrije in gozdnih gospodar-stev. Morda bodo našli kakšno rešitev na posvetovanjih, ki so te dni.

N. C.

S PLENUMA OSS LJUBLJANA

GRE ZA NOVE DRUŽBENO-POLITIČNE PROBLEME

Okrajni sindikalni svet Ljub-ljane je na zadnji plenarni seji obravnaval nekatera vprašanja, ki se porajajo v delovnih kolektivih zlasti v zadnjem času, ko le-ti prilagajajo svoje gospodar-jenje novim pogojem.

Sodi, da so prizadevanja delovnih kolektivov za poveča-nje proizvodnosti dela pokazala napredek, vendar menijo, da so bistvene rezerve, ki jih bo treba izkoristiti, še v izboljša-nju organizacijskega dela, bolj-šemu izkoriščanju osnovnih sred-stev, v hitrejšem usposabljanju kadrov, v bolj premišljenem go-spodarjenju z investicijskimi sredstvi in ne nazadnje, v več-jem sodelovanju vseh proizva-jalcev pri gospodarjenju v obra-tih in ekonomskih enotah.

Občinski sindikalni sveti v ljubljanskem okraju spremljajo proces osamosvajanja obratov in uvajanja ekonomskih enot v 91 podjetjih. Razen tega pa Okrajni sindikalni svet skupno z okrajno trgovsko in okrajno obrtno zbornico spremlja uvaja-nje decentraliziranih oblik sa-moupravljanja v 22 trgovskih in 32 obrtnih podjetjih.

Okrajni sindikalni svet tudi meni, da izvajanje decentrali-zacije ne sme biti domena samo političnih organizacij v nekem kolektivu oziroma v komuni, kakor tudi ne samo stvar stro-kovnjakov, pač pa je treba hkrati s strokovnimi vprašaji urejati tudi družbeno-politične probleme. Menijo, da bo treba zlasti več pozornosti posvetiti družbeno-ekonomskemu uspo-sabljanju proizvajalcev.

Ker so za uspešno družbeno-politično akcijo tako sindikatov, kot ostalih političnih organiza-cij, potrebni čimbolj realni in hkrati aktualni podatki o giba-nju gospodarstva v posamezni komuni, so na plenumu predla-gali, naj bi občinski ljudski od-bori čimprej utrdili svojo sta-tistično službo.

Okrajni sindikalni svet je razrešil dosedanjega predsedni-ka Uroša Ruprehta, ki odhaja na novo dolžnost, za novega predsednika Okrajnega sindikal-nega sveta Ljubljana pa so iz-volili Vinka Kramarja, doseda-njega sekretarja Občinskega ko-miteja ZKS v Zagorju.

F. S.

POTRPLJENJE JE BOŽJA MAST

S to božjo mastjo se celjski kopalci že lep čas mažejo. Takrat, ko so dobili novo športno kopalnico, imenitno kopalnico, ki ga tujcem s ponosom pokažejo, so občinski možje obljubili tudi denar za čistilne naprave. Iz pip teče premrzla voda, so rekli, še tako vnetega kopalca mine veselje, ko zabrodi po vodi, ki ima 14 stopinj C. Na soncu se segreje v dve, tri dni, to je res, ampak če so že dali denar za novo kopalnico, bodo kupili še čistilne naprave, da se kopalci ne bodo ob polnem bazenu kopali v lastnem znoju.

No in so res izpolnili obljubo. Ne lansko pomlad, kakor so obljubili, niti ne jeseni, kakor so potem podaljšali rok. Toda zaradi te zamude se nihče ni jezil. V Celju se marsikatera gradnja zavleče za eno leto, če ne za več let (na primer gradnja nove mlekarne!). Zato se jih pa zdaj loteva sveta jeza.

Čistilne naprave so gotove, kopalnice pa še zmeraj čistijo po starem. Ker v upravi kopalnice ne sede vreme-narj, ga včasih nehote polomijo. Ravno takrat, ko sonce pripeka, menjavajo vodo. Preden se segreje, se vreme najmanj trikrat spremeni.

Ne zmerjajte jih s saboterji, ker ne poženo čistilnih naprav. Svoj prav imajo, ki je celo uzakonjen. Kolavda-



cijska komisija namreč še ni pregledala filtrov. Vsak dan jo čakajo in vsak dan znova upajo. O komisiji pa ne duha ne sluha. Včasih upravnika prime, da bi se poživljaj na predpise, kakor se kolavdacijska komisija poživlja na njihovo prošnjo, pa se le premaga. Če novotarija ni v redu, kaj potem? Kako bi kolavdacijsko komisijo prepričal, da ga ni on polomil? Takšne dokazovanje, kdo je kriv in kdo ne, je hudo zapletena reč, posebno kadar gre za razne gradnje...

Obupati pa vseeno ni treba. Kolavdacijska komisija pride, kadar pride. Prišla bo pa za gotovo. Če prej ne, pa prihodnje leto. Najbrž kolavdatorji mislijo, da se zaradi nekaj lepših dni ne izplača izgubljati časa z ogledovanjem novih čistilnih naprav v celjskem kopalšču, ko je drugega dela čez glavo. In ker ne pridejo v kopalnico, tudi ne morejo videti nezadovoljnih kopalcev, ki posedajo okoli umazanih ali pa mrzlih bazenov.

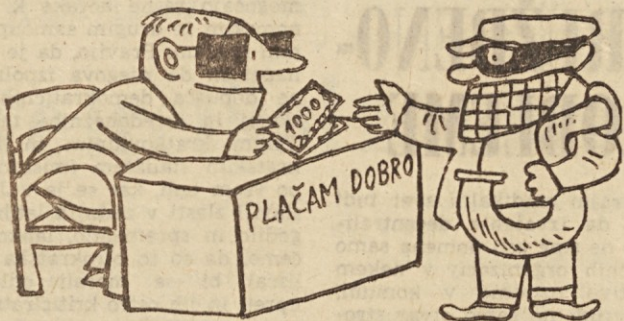
Slabe ali dobre zveze?

Mojdunaj, težko se je odločiti. Lahko je eno, lahko je drugo, lahko pa je oboje hkrati.

Pa saj ne veste, gre za nekega poslovodjo. Podkupovati se je pustil, zakaj, ve sam in veliko drugih, in obračunske bloke je ponarejal. Okrog 1400-krat si je privoščil ta »hec«, da je na račun napisal Francelj namesto Dreje in Zganca tebi nič meni nič prekrstil v Prežganca, kakor mu je pač šinilo v glavo. Zakaj, ve sam in veliko drugih.

Ravno ko se je dobro vpeljal v svoje pogruntavščine, so prišli k njemu čuvarji postave. Izprašili so mu vest, on pa je izprašil iz sebe vse, kar je vedel in znal o soferjih in delavcih, ki so mu navozili nad devetdeset ton pokradenega cinka, bakra in svinca iz celjskih podjetij.

Menda je vsega skupaj okrog trideset imen na črni listi. Z njegovim vred, kajpak.



Zaradi tegale prašenja vesti si ne delam preglavic, naj sodniki napenajo možgane, zakaj jih pa imamo. Ampak nekaj drugega mi ne gre v glavo. Poslovodja kakor priлеpljen še zmeraj sedi kot poslovodja v isti pisarni in prevzema robo, ki mu jo prinašajo ali dovajajo.

Ne morem se in ne morem odločiti, ali zaradi slabih zvez z Mariborom, kjer je sedež podjetja, ali zaradi dobrih zvez ali zaradi obojega hkrati.

Do Maribora je daleč, lahko da niso ničesar zvedeli o »hecih« svojega odročnega poslovodje, saj lani, ko so se v njihovi celjski podružnici godile še hušje reči, tudi do zadnjega niso nič zvedeli.

Kaj pa, če so zveze predobre? Se pravi, če v podjetju po potrebi zamižijo, da dobijo čimveč robe? Hopla, to je običajno natolčevanje. Zato tudi tretja varianta ne pride v poštev.

Jasno in glasno torej lahko rečem, da so zveze slabe in da grešni poslovodja sedi na poslovdskem stolčku zaradi slabih zvez.

Kontrola nad poslovanjem je poglavje zase, kajne?

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Občinski ljudski odbor Celje. — MARIOLA KOBAL
2. Podjetje Surovine, Sempeter. — MARIOLA KOBAL

Družinsko upravljanje

Pred časom, poglejte dve številki nazaj, sem povedal »basen« o najmanjšem mariborskem obrtnem podjetju, o gospe Krojevi in njeni renti. Če se prav spominjam, je bila to basen o sumljivi renti. Tokrat vem za novo zgodbo. Glavni junak sicer ni več gospa Kroj, temveč gospa Pletilja, okolje pa, v katerem se naša basen dogaja, je žal zelo podobno prejšnjemu, torej spet neko manjše mariborsko obrtno podjetje. A na vso srečo si je pri tem moč pomagati. Komur namreč ni všeč sedanji kraj zgodbe, lahko povsem mirno spremeni ime glavne junaki-

nje in zgodbo postavi na primer v Celje, Kranj, Ptuj, Ljubljano, Koper ali kam drugam. A naj bo dovolj besedičenja, zdaj je na vrsti basen sama:

Gospa Pletilja je bila kar zadovoljna s podjetjem. Sprva je sicer mislila, da bi lahko zaslužila mesto upravnice katerega večjega podjetja, da bi lahko postala šef obrata v kakšni tovarni, morda celo še kaj več. No, pa se je slednjič le sprijaznila s svojim upravniskim mestom, še več, bila je z njim nad vse zadovoljna. Sam svoj gospod, nikogar nad tabo, ki bi vedno kaj tečaril in godrnjal,

dela toliko — kot sama hoče, pri miru in zadovoljstvu. Dokler... Pa kako naj zdaj kar na lepem vsi v podjetju odločajo? Saj to bi bila kompletna anarhija! Še sama, ki je vendar že toliko let v podjetju in ki je že od vsega začetka upravnica, se včasih znajde v težavah. A povrh vsega, če hoče dobro upravljati podjetje, moraš biti povsem samostojen. Zdaj pa naj bi vsak njen sklep potrdila na primer

Anica ali pa Francka. Naravnost smešno. Pa vendar...

Skrbelo jo je in skrbelo, dolgo, dokler je sploh ni več skrbelo.

No ja, kdo pa bi sploh drugi lahko bil predsednik delavskega sveta kot njena sestra Ema. Predsednik delavskega sveta ni kar tako. To je zahtevna funkcija. Treba bo v podjetju ostati tudi v popoldanskem času. Ona pa ne more od nikogar zahtevati, da dela več kot osem ur in povrh vsega še zastoji. Še od Eme bo to težko terjati. Ema bo razumela žrtve. Pa tudi sicer je Ema najbolj primerna. »Kšeft« pozna še izpred vojne. Da, kar Ema naj bo predsednica delavskega sveta.

In tako so za predsednico delavskega sveta izvolili Ema.

Poslej je bila gospa Pletilja spet mirna. V podjetju se ni nič spremenilo, pri svojem delu je samostojna, v precejšnji opori in pomoč pa ji je sestra Ema. Pravzaprav predsednica delavskega sveta. Tudi plača kar gre. Če pa ji že kdaj kaj zmanjka, lahko zasluži tudi postrani, ona že ve, kako...

Rekli boste, kaj pa je tako zelo pomembnega v tej zgodbi, da jo je treba na dolgo in široko pripovedovati. Res je, tako so storiili tudi gospodje Avtoličar, Mehanik, Pečar pa gospa Šivilja in Kroj pa gospod Brivec pa Čevljar... Saj so tako volili še v katerem drugem obrtnem podjetju. Samo s to razliko, da je nekdo predlagal strica, drugi teto, tretji svaka...

Kje je torej morala »basni«?

Morala je v tem, da ni morale. Namesto delavskega samoupravljanja družinsko upravljanje, kot bi mu lahko z vso upravičenostjo rekli. Značilnost, ki z redkimi izjemami velja skoraj za vso drobno obrt. Res, povsod sicer ni žlahte v podjetju, toda v tem primeru so prav tako dobri tudi prijatelji. Upravniki podjetja predlaga predsednica delavskega sveta, predlaga član ne upravnega odbora, predlaga tiste, za katere ve, da mu ne bodo kratili njegovih pravic in da ne bodo vtikali nosu v njegovo posle. Samoupravljanje kolektivna pa je v takih primerih seveda zelo zakrnelo. In vren odraz tega je tudi sedanja razvojna stopnja naše drobne obrti.

Kriviti za take in podobne razmere samo vodilne uslužbenke posameznih obrtnih podjetij ali pa celo kolektive, bi bilo krivično. Za sedanje razmere smo namreč krivi vsi skupaj. Skrbno smo usmerjali kadrovske politike, skrbno izbirali član ne organov delavskega samoupravljanja, prirejali zanje seminarje, predavanja, tečaje, sormla — vse za velika podjetja, na majhna pa smo pri tem čisto pozabili, kot da jih sploh ne bi bilo...

Res, v podjetju, kjer je upravnica gospa Pletilja, se je letos zataknilo in je hotel imeti kolektiv novega predsednika delavskega sveta, novega upravnika. A kaj, ko pa je še vedno vse po starem pri gospodih Avtoličarju, Mehaniku, Pečarju pa pri gospej Šivilji, Kroju pa pri gospodu Brivcu pa Čevljarju...

M. K.

BOJAN SAMARIN



TRETJI POSKUS

Z bršljanom obrasli in arhitektonsko zanimivi teharski gradič je ena največjih turističnih atrakcij v okolici Celja in nemalo te začudi, kako da se tu gostišče že dvakrat ni obneslo. Pravijo, da med tednom ni bilo gostov, sobotni in nedeljski obiski pa da niso vrgli niti toliko, da bi z izkupičkom pokrivali velike režijske stroške.

Po teh neuspehih poskusih se je grad gostincem tako zamezil, da se njegovih prenočišč ni so izkoristili: Celjski hotel Evropa in gostilna Ojstrica sta zvrnjene goste pošiljala prenočevati v Dobro in Laško, grajske sobe v Teharju pa so zlasti v poletnih mesecih zamenjale, da se jih bo kdo poslužil.

Nekaj let je okrajna delavska univerza prirejala v gradu razne seminarje za tovarniške ljudi iz vsega okraja. Ko so se ob tovarnah razvili izobraževalni centri, je bilo teh seminarjev zmeraj manj, odkar jih organizira občinska ljudska univerza, pa je število še bolj upadlo. Razen tega se seminaristi večinoma odpeljejo domov po končanih popoldanskih predavanjih, tako da delavska univerza zaseda v glavnem le predavalnico in eno samo spalnico.

Zdaj se je celjska počitniška skupnost dogovorila z delavsko univerzo, da preuredi grad v počitniški dom. Ideja in pol! Skoda, da se ni vzbudila pred dvema mesecema. Preden bo grad sprejel prve goste, bo treba še — prostore sicer že pleskajo — marsikaj popraviti, tako da se bo delo zavleklo tja v julij in počitniška skupnost letos ne bo

imela kaj prida od svojega novega doma.

Drugače pa je upravni odbor počitniške skupnosti zelo podjeten. Pri občinskem ljudskem odboru je izprosil tri milijone in pol posojila za najnujnejše adaptacije, preko borze za oddih pa bo skušal zainteresirati za svoj dom predvsem ljudi iz obmorskih krajev, ki naj bi v zameno preskrbeli Celjanom primerno streho ob Jadranu.



Hkrati pa že povečuje počitniški dom v Fiesi. Z novo dependanso, ki jo gradi, bo pridobil 180 ležišč. Videti je, da res izkorišča vse možnosti za povečavo letoviških kapacitet. Če ohrani sedanji delovni polet, čez leto ali dve noben celjski delavec

ne bo več v zadregi za prijetno in ceneno letovanje ob morju.

Vendar so načrti glede teharskega gradu tvegani zaradi prevelikih spalnic. Kasarniško razvrščene postelje, ob katerih ni prostora za omare, še seminariste odbijajo, kaj ne bi delavcev in njihovih družin med letovanjem? Življenjski standard se je vsakomur že tako dvignil, da zahteva poleg dobre hrane tudi primerno sobo, kjer ga ne bo nihče motil med počitkom.

Na to uho pa odbor počitniške skupnosti bolj slabo sliši, čeprav pregrajevanje sob ne bi veliko stalo.

Drugo, kar utegne goste motiti, pa je predvideni bar. Uredili ga bodo namreč poleg spalnic. Kakor je plesna glasba včasih dobrodošla, tako te spravi ob živce, če ti ne pusti spati. Na dopust pa nihče ne hodi samo zaradi zabave...

Dva poskusa gostincev, da bi teharski grad »obljudili«, se nista obnesla, naj se še tretji posnesreči zaradi omenjenih pomanjklivosti? Dober glas gre v deveto vas, slab še dlje! Če letošnji gostje ne bodo zadovoljni s počitniškim domom, jih prihodnje leto ne bo več, niti njihovih znancev. Pa ne gre samo za tujce, v grad se bo verjetno ob sobotah zatekel prenekateri domačin z družino in če bi dobil primerno sobo, bi kdaj pa kdaj tudi prenočil. Po letošnji sezoni bi bili ti obiski zelo dobrodošli, četudi počitniške skupnosti ne plačujejo raznih družbenih dajatev, ki bremenijo gostince. Organizatorji tega počitniškega doma še marsikaterga načrta niso ostvarili, z izposojenim denarjem pa jih je težje izvesti kakor z lastnim.

M. K.

Črna nehvaležnost

Svet je nehvaležen. Pomoli mu prst, pa zagradi za celo roko, če je pravočasno ne umakneš.

Evo Dobrnčane. Leta in leta so prosili za novo pekarno, ob otvoritvi pa so se kakor pogreznil v zemljo. Niti lepo započeno, hrustljave zemlje jih niso privabile.

Smešno, zakaj se jezijo. Pravijo, da ga ni človeka, ki bi imel tri metre dolge roke, da bi od zunaj zapiral in odpiral polknice, ker se jih odno-traj ne da. Okna so namreč tako moderno projektirana, da polken ne dosežeš, pa naj še tako paragrafsko zviješ roko. Jaz pa pravim, naj si peki kupijo lestev, če že morajo polk-nice zapirati in odpirati.

Pa se dobnrčanci spotikajo še ob manjših drobnarijah. Na primer nad tujem za zastavo, ki je pritrjen tik pod električnim vodom za trifazni tok. Kot da bi morali zastavo ravno tja obešati. Če se tako bojijo za svojo kožo, naj zastavo

zatikajo za ono v pritličju. Nihče jih ne bi kaznoval zato, ali ne?

Nehvaležni nevaležni se obregajo tudi nad tem, da se pekarnar drža mesnica in da bodo muhe fluktuirale z mesnega na krušno delovišče. Prazen izgovor! Muhe imajo kar se fluktuacije tiče, iste lastnosti kot ljudje. Če jim bo dobro v mesnici, zakaj bi si lile v pekarno.

Razen tega, da so nehvaležni, so Dobrnčanci še trmast. Na treh zborih volivcev so ponavljali eno in isto: naj poleg pekarnar uredi slaščičarno, ker zdraviliški gostje in domačini ne morejo tekat vsak dan v Celje. Imeli pa so še druge pripombe h gradnji nove stavbe, pa na srečo niso prišle dlje od zapisnikov.

Se krajevni odbor je silil z glavo skozi projektirane zidove. Seveda brez uspeha, ker so bili tako solidno projektirani, da jih ni mogel podreti. Bojda je zato krajevni odbor tako užavljen, da se niti pogovarjati noče več o potrošniškem središču, ki ga bo celjska občina zgradila v Dobrni.

Pa se najdejo celo med uglednimi Celjani nehvaležni. Po otvoritvi dobnrnske pekarnar so skimali z glavami, ta nad prenikim skladiščem, kjer pride v poštev samo pritlikav skladiščnik, oni nad električno napeljavo in čudnimi dimenzijami stanovanjskih prostorov, nekdo se je skopal celo nad delavnico in zatrdel, da morajo vse pekarnar najkasneje do 1965. leta pregraditi delavnice po proizvodnih postop-

kih. Pač ločiti od mešalnice testa in oblikovalnice.

Če je to res, je vendar še štiri leta časa, da v Dobrni ustrezajo predpisom. Investitorji iz trgovskega podjetja Veležitar ne pojdejo na kant zaradi nekaj novih sten. Če zdaj niso šli, ko so morali za gradnjo odsteti okoli dvajset milijonov namesto devetih, kot je planirala projektantka, tudi zaradi nekaj milijonskega izdatka za preurejanje delavnice ne pojdejo.

Svet je res nehvaležen. Da se le ne bi nehvaležnosti nalezil še občinski ljudski odbor. Potem bi morali projektanti zmogče še okrajna revizijska komisija zamenjati kožo ali pa poiskati najboljše odvetnike pod soncem, da bi jih oprali.

Ma-

Vsakdo po svoje, resnica v sredi

Po zadnji, doslej najbolj razgibani seji celjskega občinskega zbora proizvajalcev, na kateri so se člani zoperstavili nenehnim očitkom, da ne usmerjajo gospodarske politike in da se zavzemajo samo za svoja podjetja in v obrambo navedli pomanjkljivosti v pripravah na sejo, smo intervjuvali podpredsednika občine Bena Krivca, člana občinskega zbora Stanka Selška in predsednika zbora proizvajalcev Albina Lesjaka. Vsi trije so odgovorili na isto vprašanje: »Kakšen je vaš zbor proizvajalcev?« Mnenja se zelo razlikujejo, vendar to ni važno, če bodo le upravni občinski aparat, občinski zbor in zbor proizvajalcev potlej našli skupno govorico in drug drugega podpirali pri delu.

BENO KRIVEC: V sedanjih vlogi komune je pomen zbora proizvajalcev znatno porastel. Kot usmerjevalec gospodarske politike, na kateri temelji vse življenje občana, bi moral spremljati dogajanja v podjetjih in v občini, da bi lahko vsklajal interese delovnih kolektivov z interesi občine.

Formalno je naš zbor proizvajalcev precej napredoval, ni pa dovolj samoiniciativen. Dnevne rede se sestavljajo iz običajnih aparat in na zadnji seji se je prvič zgodilo, da so odborniki zahtevali, naj bi jih skrajšali in posamezne probleme temeljiteje obravnavali. Tudi tega nisem se doživel, da bi predlagani dnevi red za naslednjo sejo ovrgli in določili novega ali pa zavrnilo zbrano gradivo,

bodisi zaradi preobsežnosti, nejasnosti ali prenatrpanosti s številkami.

Premalo pa jih je čutili tudi v podjetjih med njihovimi volivci, zato si niso pridobili prave veljave. Mogoče je tega kriva šibka pomoč s strani političnih organizacij in pri nekaterih pomanjkljiva ekonomska izobrazba, brez katere je na primer težko pravilno razlagati pomen in delovanje ekonomskih enot, objektivno presoja razmerja med porastom proizvodnosti in osebnih dohodkov in pravilno svetovati.

Prepričan sem pa, da bomo s prirejanjem predavanj in diskusij v klubu odbornikov razčistili nekatere pojme, da bodo člani zbora proizvajalcev bolj suvereno presojali razmere v

občini in samostojno dajali pobude za rešitev skupnih vprašanj.

STANKO SELŠEK: Sedež po štiriletnem delu v občinskem ljudskem odboru, menim, da zbor proizvajalcev ne vidi številnih občinskih problemov in da pravzaprav ni našel samega seme. Člani se razgibajo samo takrat, kadar je na dnevnem redu njihovo podjetje. Tudi sami od sebe razpravljajo najraje o razmerah v svoji tovarni. Če gre pa za občinske gospodarske probleme, so večinoma pasivni. Občinski zbor kaže veliko več zanimanja. Nam ni prav, če nismo zraven, kadar se govori o tem.

Zaradi te svoje pasivnosti je imel zbor proizvajalcev samo tri ali štiri samostojne seje, drugače smo zasedali skupno, večkrat namreč še po tretjem sklicu niso bili sklepni.

ALBIN LESJAK: Veliko očitkov zbor proizvajalcev kot celota ne zasluži. Nekaj članov res ni delavnih, te bo treba zamenjati z boljšimi, drugi v redu opravljajo občinske dolžnosti, kolikor niso prezahtevne.

Očitajo nam, da se ne povezujejo z volivci iz drugih podjetij, ki jih zastopamo. Za nekatere to velja, drugi pa te povezave ne moremo ugotoviti. Mi vsi si v tovarni služimo kruh

in pri najboljši volji ne moremo dopolniti na seje delavskih svetov in upravnih odborov v podjetjih, kjer so naši volivci. Če brez tega zgubimo mesečno šest do osem dopoldnevov na sejah zbora proizvajalcev in občinskih svetov, večina nas je namreč tudi v kakem svetu.

Krivda, da se nismo posluževali zborov volivcev za pomoške s člani kolektivov, ki jih zastopamo, prav tako ni samo naša. Večkrat pri najboljši volji nismo uspeli. Na zbor volivcev, ki ga je sklical naš član za obrtne delavce iz petih ali šestih obrtnih podjetij, je prišlo od okoli 1200 ljudi enkrat petdeset, enkrat pa samo deset volivcev.

V Tovarni emajlirane posode smo poskušali pritegniti volivce k razpravi o urbanističnem načrtu s pomočjo sindikata. Zbralo se je petdeset ljudi (kolektiv šteje 2500 članov), ker nam sindikat ni pomagal. Nasproh lahko rečem, da je pomoč s strani sindikalnih delavcev in članov ZK premajhna.

Tudi ni res, da se nismo zanimali za druge probleme kakor za svoje. Večkrat smo opozorili na neurejene odnose v Tovarni organskih barvil, preden so se zaostri, grajali smo potratnost pri preurejanju Ljubljanske ceste, ki je stalo namesto predvidenih štirih milijonov vsaj desetkrat toliko, opozarjali, da je treba najprej končati začete gradnje, preden se lotimo novih — že lani smo na primer zahtevali, da se dogradi nova mlekarina, ki jo že pet leta gradimo — pa smo vse prevečkrat nateleti na gluha ušesa.

Sele na zadnji seji je predsednik občine pritrdil, da gradbene politike ne vodimo najbolj smotno.

Končno pa nam je na sejah ostajalo zelo malo časa za razpravo, če smo hoteli obravnavati vse točke dnevnega reda. Priznam, da bi marsikatero vprašanje temeljiteje obdelali, če bi se naše programe omejili na eno ali dve točki.

Po mojem tudi očitke o naši pasivnosti v podjetjih, da bi vskladiti interese proizvajalcev z interesi komune, ni upravičen, razen če se naša prizadevanost meri po tem, koliko uspešno zagotoviti občinski blagajni sredstva za nove investicije.

Na marsikaj pa bi tudi drugače reagirali, če bi nam občinski aparat dovolj pojasnil v gradivu, ki ga zbira za naše seje. Prav zdaj smo zahtevali, da nam ne prikriva resnice, pa četudi je boleča. Olepševanje ali prikrivanje otežkoča naše delo in zaostroje probleme.

Poudarjam, da člani zbora proizvajalcev imamo voljo do dela, dosežanje izkušnje pa so nas izučili, da je treba na marsikaj drugače reagirati, kakor smo doslej.

OB ZDRUŽEVANJU TRGOVIN V ŠKOFJELOŠKI OBČINI

Ne občina, potrošniki naj odločajo

Pred kratkim so v Kranju sklenili, da se združijo vse maloprodajne trgovine specerijskega blaga z groističnim trgovskim podjetjem »Živila« Kranj. Ta sklep je prisilil tudi upravo Veletrgovine »Loka« v Škofji Loki, da si zagotovi svoj nadaljnji obstoj. Zato je Veletrgovina skupno z Občinskim ljudskim odborom Škofja Loka šla v akcijo, da priključi vse trgovine na območju škofjeloške občine in si s tem ustvari monopol na svojem območju ter tako izrine vsakršno konkurenco drugih takih podjetij kot »Živila« iz Kranja, »Merkatorja« in »Prehrano« iz Ljubljane itd.

Tako so v Poljanah nad Škofjo Loko v začetku junija sklicali sestanek Trgovskega podjetja Poljane, ki so se ga udeležili tudi predstavniki Občinskega ljudskega zbora Škofja Loka in Veletrgovine »Loka«.

Namen sestanka je bil — za vsako ceno priključiti Trgovsko podjetje Poljane k Veletrgovini »Loka«.

Trgovsko podjetje Poljane ima štiri poslovalnice in ustvari letno za okoli 80 milijonov dinarjev prometa. V letih 1960 in 1961 so si zgradili lastno moderno trgovsko stavbo v Poljanah, ki je veljala približno 4 milijonov dinarjev, okoli enega milijona pa imajo še neplačanih gradbenih del. Če upoštevamo še okoli 7 milijonov za opremo lokala, bi podjetje moralo plačevati letno okoli 1 milijon 500.000 dinarjev anuitet za najeta posojila.

Predstavniki občine in Veletrgovine »Loka« so dokazovali kolektivu Trgovskega podjetja Poljane, da njihovo podjetje samo pri takem prometu nikakor ni sposobno plačevati tiskanih anuitet, da ne bodo dobili posojila za opremo, ker niso sposobni odplačevati in da bodo tako že v najkrajšem času zašli v težave, kolektiv pa bo nezadovoljen, ker ne bodo dobili polnih plač.

Tako jim je uspelo v kratkem času prepričati celoten kolektiv, razen direktorja podjetja, da je najboljša odločitev priključitev k Veletrgovini »Loka«.

Po podpisu zapisnika o priključitvi Trgovskega podjetja Poljane, ki so ga podpisali vsi člani kolektiva razen direktorja, so predstavniki iz Škofje Loke dajali na vprašanje o bodočem poslovanju združenega podjetja kaj nejasne odgovore. Po njihovih odgovorih je moč sklepati naslednje:

Veletrgovina »Loka« bo združevala dosežanje groističnega podjetja in vse trgovine s specerijskim blagom na območju celotne občine Škofja Loka. Da ne bi govorili o monopolu, bodo dopustili Trgovskemu podjetju »Živila« iz Kranja, da eventualno — seveda ob njihovi zainteresiranosti — odpre svojo poslovalnico v Škofji Loki. Podjetje bo razdeljeno na več ekonomskih enot in tako bo na primer dosežanja Veletrgovine Loka ena ekonomska enota, Trgovsko podjetje Poljane druga, Lubnik tretja itd. Vsaka posamezna enota bo še sama upravljalna, saj je v okraju že 81 podjetij uvedlo samouprav-

in tako lahko odplačevala anuitete, kakor tudi izplačevala visoke osebne dohodke zaposlenih v njeni ekonomski enoti. Seveda bodo vse to drago plačevali potrošniki.

Menim, da bi bilo prav, da bi se ob taki samostojnosti posameznih ekonomskih enot njim nudila predvsem še ta pravica, da lahko blago kupujejo posamezne enote tam, kjer bo blago cenejše. Le na tak način bi zainteresirali posamezne ekonomske enote za to, da bi poslovale čimbolj smotno in da bi med seboj konkurirale, medtem ko se v obratnem primeru lahko dogodi, da se bodo ekonomske enote dogovorile za cene blaga, seveda za višje cene, in si tako zagotovile dovolj dohodka in s tem visoke osebne dohodke.

Ob vsem tem pa še eno vprašanje: Kje so organi upravljanja, njihova stališča in njihova mnenja in končno potrošniki sami, kajti vse to verjetno ne bo v prid njihovem standardu. Menim, da ne živimo več v času, ko so na občini lahko sami o vsem odločali in bi le kazalo prisluhniti tudi mnenjem proizvajalcev oziroma občanov.

VINKO PINTAR

Ob tej zelo ostri in hkrati posplošni kritiki pa moramo zapisati, da je gospodarsko stanje v prvem tromesečju letošnjega leta v mariborskem okraju veliko boljše, kot je jugoslovansko in slovensko povprečje. Za podatke, ki jih navajamo, je vzel indeks 100 lanske prve tromesečje v primerjavi z letošnjim prvim tromesečjem:

Razumljivo je, da ti podatki ne bi bili tako ugodni, če ne bi v mariborskem okraju močno rasla tudi produktivnost dela. V letu 1958 je produktivnost porasla samo za 0,2 %, v letu 1959 7,6 %, v letu 1960 za 10,7 %, v prvem tromesečju letošnjega leta za 9,5 %, kar pomeni 1,5 % več, kot predvideva plan za leto 1961.

Močan razmah so zavzele v delovnih kolektivih vzpodbudnejše oblike nagajevanja po delu, decentralizacija samoupravljanja, saj je v okraju že 81 podjetij uvedlo samouprav-

mostih hkrati. Ko zmanjka sredstev, ko gradnja ali obnova običajno je treba pritiskati na vso skupnost, da bo pomagala iz zagate. Takšno pojmovanje in praksa pa je v novih pogojih gospodarjenja še posebno škodljiva. Nov sistem daje več svobode, več pravic, zato pa tudi nalaga večjo odgovornost, samodisciplino in včasih tudi odpoved. Le na tak način se lahko normalno razvija. Ob neupoštevanju interesov skupnosti, ob želji, da bi vsak zase potegnil čim več, ob tej želji, ki nima stvarne ekonomske osnove pa so nujno potrebne intervencije in omejitve.

ostalih v ostalih panogah. Pozitivne izkušnje teh kolektivov pomagajo prebiti led pri ostalih podjetjih, ki še čakajo in odlašajo, da bi tudi pri njih povzeli pobudo, ki kaže vse boljše rezultate.

Do konca leta bo neposredno samoupravljanje zajelo že 29.000 proizvajalcev, kar pomeni 40 % vseh zaposlenih delavcev v okraju.

Ze uvodoma smo zapisali, da je bila razprava zelo tehtna in konkretna. Tiskano poročilo, ki je bilo delegatom poslano že vnaprej, in pa uvodni referat predsednika sta nazivala obilo problemov, ki so jih delegati še izpopolnili. Težišče razprave je bilo osredotočeno na prve izkušnje neposrednega upravljanja, na uvajanje ekonomskih enot in obratnih delavskih svetov, na izkušnje gospodarjenja v pogojih novega gospodarskega sistema, na decentralizacijo železnice, gospodarjenje v gozdnih podjetjih, standard, strokovno izobraževanje, zbor proizvajalcev, strokovno šolstvo, odvečno delovno silo, varnost pri delu, gospodarjenje na kmetijskih posestvih, higiensko tehnično zaščito. Nekaj delegatov pa se je spričo pomanjkanja časa sodelovanju v razpravi odreklo.

Redni letni občni zbor okrajnega sindikalnega sveta je bil svetel odraz pravilne in konkretne politike sindikalnih organizacij. Za to ga tudi lahko uvrstimo med zelo uspele občne zборе.

VINKO TRINKAUS

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

Za ponedeljek dne 26. junija je sklicano zasedanje Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije. Ljudski poslanci bodo razpravljali in sklepali o posameznih zakonskih predlogih, skupščina pa bo obravnavala tudi poročilo o gibanju gospodarstva v naši republiki od januarja do maja letos.

V razpravi bodo predlogi zakonov:

- o prispevku za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini; o žičnicah; o spremembah zakona o agrarni reformi in kolonizaciji; o urbanistični inspekciji; o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru; o spremembah Zakona o območjih okrajev in občin v LRS. Dalje predlog odloka o določitvi dela dohodka, ki ga morajo plačevati založniška podjetja v sklad LR Slovenije za pospeševanje založništva in predlog odloka o razglasitvi Doline Sedmerih jezer za narodni park.

- V torek sta začela z razpravo o posameznih zakonskih predlogih in poročilu o gibanju gospodarstva Odbora za gospodarstvo republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Slovenije. V naslednjih dneh pa so o posameznih zakonskih predlogih razpravljali še ostali skupščinski odbori.

Podlaga za razpravo v obeh zborih za gospodarstvo Ljudske skupščine Slovenije je bilo poročilo o gibanju gospodarstva. Iz splošnega pregleda tega poročila je moč razbrati tele ugotovitve:

- v letošnjem letu so bile pred nami naloge povečati obseg proizvodnje in storitev na vseh gospodarskih področjih; zagotoviti nadaljnje naraščanje izvoza; v skladu z večjo produktivnostjo dela in večjo proizvodnjo doseči povečanje realne osebne potrošnje posebno delavcev in uslužbencev; si prizadevati za nadaljnjo graditev in izpopolnjevanje socialističnih gospodarskih odnosov in gospodarskega sistema, ter tako ustvariti objektivnejša merila za poslovno dejavnost gospodarskih organizacij in drugih organov. Rečeno je, da so lanskega leta nesorazmerja med proizvodnjo in vsemi oblikami potrošnje opazna tudi letos, kar vodi k nadaljnjemu povečevanju cen in življenjskih stroškov ter deficita v zunanjetrgovinski menjavi. Če bi se te težnje nadaljevale, bi lahko zavrele uresničevanje temeljnih nalog. Razvoj gospodarstva v LR Sloveniji za to obdobje sicer kaže, da so te težnje nekaj manj izrazite, vendar velja osnovna ocena razvoja gospodarstva FLRJ tudi za gospodarstvo v LR Sloveniji.

Primerjalni podatki o gibanju gospodarstva za vso državo in za Slovenijo kažejo, da je v prvih štirih mesecih letos industrijska proizvodnja v merilu vse države za 9 %, v Sloveniji za 11,3 %. Produktivnost dela je narasla v merilu vse države za 3 %, pri nas za 7 %. V primerjavi z zaposlenostjo v vsej državi v prvih štirih mesecih je pri nas za 2 % manj zaposlenih. Izvoz je porastel za 13 %, v merilu vse države za 2 %.

Vendar, je rečeno v poročilu, kažejo podatki, da obstaja neskladnost med povečanjem proizvodnje in proizvodnostjo dela ter potrošnjo. Industrijska proizvodnja in proizvodnost dela naraščata pri nas počasneje kot lani. Industrijska proizvodnja je sicer dosegla predvideno stopnjo rasti (11 %), vendar v glavnem zaradi visokega povečanja proizvodnje električne energije (za 39 %). Zmanjšanje proizvodnje v aprilu, težkoče pri preskrbi s surovinami, zlasti iz uvoza ter dosežani odnos podjetij do lastnih obratnih sredstev opozarjajo, da se utegne proizvodnja zmanjšati, če delovni kolektivi ne bodo vlagali vseh naporov za zvišanje proizvodnje, zlasti pa za racionalno uporabo razpoložljivih sredstev. Vse oblike potrošnje se namreč gibljejo iznad ravni proizvodnje. To velja zlasti za investicije v osnovna sredstva, ki so za 24 % večja kakor lani v istem obdobju. Družbeni plan pa je predvideval le 3 % porast. Te naložbe so porastle predvsem iz decentraliziranih virov.

Vrednost izvoza iz naše republike je sicer v omenjenem času za 3 % večja kot lani, s čimer smo dosegli 31 % izvoznega plana. Poudariti je treba, da je do pomembnejšega povečanja izvoza prišlo v januarju (za 54 %), medtem ko je v nadaljnjih treh mesecih letošnji izvoz le za okoli 4 % višji kot v istem času lani. Na raven izvoza je letos vsekakor vplivala močno povečana notranja potrošnja.

Iz podatkov o gibanju gospodarstva izhaja, je rečeno v poročilu, da se razpoložljiva sredstva tudi v LR Sloveniji uporabljajo enako kakor v jugoslovanskem merilu. Potrošna so bila tako za povečanje osebnih dohodkov, splošne potrošnje, predvsem pa naložb v osnovna sredstva. Premalo pozornosti je bilo posvečeno povečanju zaloga in rezerv, ki so nujno potrebne za stabilen razvoj gospodarstva. Zaradi tega na eni strani primanjkuje obratnih sredstev, na drugi pa naraščajo vse oblike potrošnje, ne glede na raven proizvodnje in proizvodnosti dela.

Pozitivni učinek izpopolnjenega sistema gospodarjenja in delitve osebnih dohodkov, zlasti samoupravljanja v ekonomskih enotah, lahko pričakujemo šele v prihodnjih mesecih. V tem obdobju je namreč v bistvu še stari gospodarski sistem in negativne težnje na trgu so še v veliki meri posledica delovanja tega sistema.

Ob zaključku splošnega pregleda je rečeno, naj delovni kolektivi kar najbolj racionalno in neposredno gospodarijo z razpoložljivimi sredstvi. Zbornice, gospodarski upravni organi in zbori proizvajalcev pa naj pripomorejo k odstranjevanju preprek, ki zavirajo ekonomsko utemeljeno gospodarjenje v gospodarskih organizacijah.

Dne 28. junija se bo sestala Zvezna ljudska skupščina. Med drugim bo skupščina obravnavala predloge teh zakonov:

— Predlog temeljnega Zakona o javnih cestah. Zakona o podjetjih za ceste ter Zakona o zavarovalnih zavodih in zavarovalnih skupnostih.

S prvima dvema zakonoma bo urejeno vzdrževanje, graditev in modernizacija cest. Javne ceste, ki smo jih doslej upravljali na administrativni način, pa prevzamejo samostojna podjetja.

Zakonski predlog o zavarovalnih zavodih predvideva decentralizacijo zavarovalne službe in njeno popolno vključitev v družbeno samoupravljanje. Najznačilnejše za novi zakon je načelo, da je za socialistično gospodarstvo najvažnejša dejavnost zavarovanja preprečevanje gospodarskih škod in šele nato povračilo povzročenih škod. Prav tako posveča zakon organizaciji, delovanju in financiranju preventivne službe posebno pozornost. Novi zakon omogoča decentralizacijo zavarovalne službe in njeno popolno vključitev v družbeno samoupravljanje. Najznačilnejše za novi zakon je načelo, da je za socialistično gospodarstvo najvažnejša dejavnost zavarovanje preprečevanje gospodarskih škod in šele nato povračilo povzročenih škod. Prav tako posveča zakon organizaciji, delovanju in financiranju preventivne službe posebno pozornost. Novi zakon omogoča decentralizacijo zavarovanja v najširšem smislu, kar pomeni, da lahko vsaka komuna ustanovi lastni zavarovalni zavod.

P. D.

7 dni v sindikatih

● **GORICA.** — Na zadnji seji predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta Gorica, so razpravljali o novih gospodarskih ukrepih, sprejetih na zadnjem zasedanju Zvezne ljudske skupščine ter o sprejemanju pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah. Ugotovili so, da v mnogih podjetjih delavci niso seznanjeni z novimi gospodarskimi predpisi in ne vedo čemu se pripravljajo novi pravilniki. Podobno neznanje so pokazali tudi nekateri vodilni uslužbenci.

● **V Goriških opekarnah** so organi upravljanja in politični aktivi skupaj z Zavodom za organizacijo dela proučevali, kakšne naj bodo ekonomske enote. V razpravi je bilo največ govora o tem, kako urediti vprašanje odvečne delovne sile.

● **KOPER.** — Z namenom pospešiti proces decentralizacije delavskega samoupravljanja v gospodarskih organizacijah, se je predsedstvo Okrajnega sindikalnega sveta Koper odločilo za posebno akcijo v kolektivih. Ta akcija zajema po pet gospodarskih organizacij v občinah Koper in Izola, po štiri v občinah Piran, Sežana in Ilirska Bistrica ter šest v postojnski občini. V nekaterih občinah pa so na pobudo občinskih sindikalnih vodstev še razširili število podjetij, ki jim bodo občinski sindikalni sveti pomagali pri izvajanju te politike. Da bi zagotovili učinkovitost akcije, je sekretariat Okrajnega sindikalnega sveta izdelal naslednji okvirni program: prva faza: zasnova ekonomskih enot, politične priprave v posameznih ekonomskih enotah (posveti s proizvajalci itd.), razprava o principih in oblikah upravljanja, priprave in izvolitve sindikalnih pododborov v zasnovanih enotah, politične, organizacijske in kadrovske priprave za ustanovitve organov upravljanja v ekonomskih enotah, ter v drugi fazi: volitev organov upravljanja in izdelava pravilnikov.

● **Kolektivni kmetijskih gospodarskih organizacij** na področju koprškega okraja že dalj časa živahno razpravljajo o uravljanju novega gospodarskega sistema in decentralizaciji delavskega upravljanja. Prvi rezultati se že kažejo. Tako so se na primer v Kmetijski zadrugi Ilirska Bistrica odločili za 6 ekonomskih enot, ki bi jih upravljali zbori proizvajalcev oziroma upravni odbori enot tam, kjer je več kot 50 zaposlenih. V Kmetijski zadrugi Izola imajo že 4 ekonomske enote, do konca junija pa bodo izvolili organe upravljanja. V Zivinarejsko poljedelskem kombinatu Postojna je v zasnovi 7 ekonomskih enot, o nadaljnji decentralizaciji pa še razpravljajo. Leta bo dejansko omogočila proizvajalcem neposredno odločanje v gospodarstvu in delitvi dohodka. Kmetijski kombinat Koper je že pred časom izvolil obratne delavske svete; praksa in uspehi njihovega dela pa že silijo kolektiv, da razmišlja o nadalj-

njem približevanju upravljanja neposrednemu proizvajalcu.

● Na letni okrajni konferenci sindikata kmetijskih, živilskih in tobačnih delavcev — ta je bila v začetku tega meseca — so razen gornjih ugotovitev — razpravljali tudi o raznih problemih v kmetijstvu. Tako so govorili o nerentabilnosti nekaterih dejavnosti družbenih kmetijskih obratov (vzrok temu so včasih objektivne težave — administrativni vpliv na cene, pa tudi subjektivne slabosti), o investicijski politiki ter fluktuaciji kmetijskih delavcev, ki je eden izmed najbolj perečih problemov kmetijstva. Vzroki so: neurejeni materialni odnosi, težki delovni pogoji in slabi življenjski pogoji kmetijskih delavcev.

● **JESENICE.** — Pred kratkim je bila seja komisije za organizacijsko kadrovska vprašanja pri Občinskem sindikalnem svetu Jesenice, na kateri so izdelali svoj program dela.



Sestala se je tudi komisija za skrb za delovnega človeka in rekreacijo. Na seji so govorili o ustanovitvi občinske počitniške skupnosti.

V kratkem se bodo sestale tudi ostale komisije Občinskega sindikalnega sveta, da bi sprejele svoje programe dela.

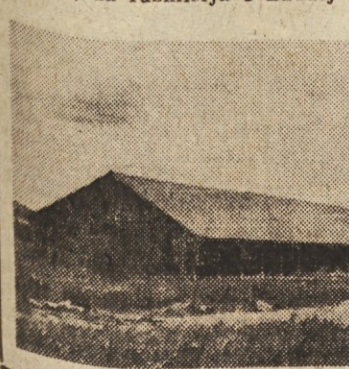
● **RADOVLJICA.** Občinski sindikalni svet v Radovljici je imel pretekli teden prvo redno delovno sejo novega sindikalnega vodstva. Izvolili so šest komisij in štiri odbore: komisijo za kadrovska vprašanja, gospodarsko komisijo, komisijo za izkoriščanje prostega časa, za socialna vprašanja, za delavsko samoupravljanje, za povezavo z družbo Svoboda in kulturno-prosvetnih organizacij; ter odbore: obrtnih delavcev, trgovcev in gostincev, državnih uslužbenec in prosvetnih delavcev, ter odbor zdravstvenih delavcev. Plenum je sklenil, naj vse podružnice navežejo svoje blagajniško poslovanje direktno z občinskim sindikalnim svetom v Radovljici in da ne bodo ustanavljali ekspozitiv na Bledu in v Bohinju, ker menijo, da to ne bi olajšalo njihovega dela. Razen tega so izvolili začasno komisijo, ki ima nalogo, da skupno s sekretariatom občinskega sindikalnega sveta izdelata poslovnik o poslovanju občinskega sindikalnega sveta.

● **LJUBLJANA.** Republiški odbor sindikata komunalnih in obrtnih delavcev je v zadnjem času posvetil osrednjo pozornost dyema nalogama: utrjevanju pred kratkim izvoljenih odborov komunalnih in obrtnih delavcev pri občinskih oziroma okrajnih sindikalnih svetih in nadaljnjem nopolnjanju delavskega upravljanja v družbeni obrti in komunalnih službah.

● **LJUBLJANA.** Kmetijsko posvetilo »Barje« Ljubljana ureja na Bistri pri Borovnici štiri odprte hleve za skupaj 400 krav molznic, ki jih bodo dobili letos jeseni. Sedaj, ko so hlevi skoraj urejeni, se je izkazalo, da projektant ni kaj prida mislil na funkcionalnost, ampak je upošteval geografsko lego. In tako bodo morali delavci hoditi okoli hlevov, če bodo hoteli priti iz hleva v hlev, kar bo seveda otežilo tudi vzdrževanje hlevov in krmljenje ter molžo krav. Novi hlevi sodijo v sklop obrata VERD, kjer obratni delavski svet ugotavlja, da s to gradnjo proizvajalci na Verdu niso bili vnaprej seznanjeni, še zdi, po letu dni, pa nimajo niti načrtov.



nija pa bodo izvolili organe upravljanja. V Zivinarejsko poljedelskem kombinatu Postojna je v zasnovi 7 ekonomskih enot, o nadaljnji decentralizaciji pa še razpravljajo. Leta bo dejansko omogočila proizvajalcem neposredno odločanje v gospodarstvu in delitvi dohodka. Kmetijski kombinat Koper je že pred časom izvolil obratne delavske svete; praksa in uspehi njihovega dela pa že silijo kolektiv, da razmišlja o nadalj-



IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN

● TEKSTILANA KOČEVJE:

Lepi uspehi

Ze lani so v tekstilni tovarni sukna »Tekstilana« Kočevje ustanovili ekonomske enote. Prvi rezultati tega delovanja in proizvodnje po ekonomskih enotah so pokazali lepe uspehe. Novi gospodarski sistem in akcija sindikatov v zvezi s tem so jih še bolj spodbudili in tako bodo sedaj imeli štiri ekonomske enote, ki jih bodo vodili sveti ekonomskih enot. Ceravno imajo zastarelo strojno opremo, so v zadnjem času storilnost povečali za okoli 20 odstotkov. Menijo pa, da še obstajajo skrite rezerve, ki jim bodo omogočile še boljše uspehe kljub podražitvi prevoza in povečani ceni dolarja. V. D.

● HRASTNIK:

Do srede avgusta izvoliti obratne delavske svete

Na posvetovanju, ki ga je imel te dni v Hrastniku Občinski sindikalni svet s predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic, so govorili o uveljavljanju novega načina delitve dohodka v posameznih podjetjih. Ugotovili so, da nekateri kolektivni načela novega sistema vse premalo poznajo, vsled česar tu in tam tudi nepravilno reagirajo. Odpraviti eventualne ostanke mezdnih miselnosti in pospešiti formiranje socialističnih proizvajalnih odnosov na eni strani, ter povečati proizvodnost ob zmanjšanju proizvodnih stroškov in omejiti še tako upravičena vlaganja v osnovna sredstva na drugi strani, to so naloge, ki terjajo angažiranje slehernega člana kolektiva.

V drugem delu razgovora so analizirali dosedanje uspehe akcije za decentralizacijo upravljanja in sklenili, da bodo do srede avgusta izvedli volitve v samoupravne organe ekonomskih in obračunskih enot po vseh gospodarskih organizacijah. Zapaženo in kritizirano je bilo pomanjkanje ini-



Minuli teden so v šoli Lucijana Seljaka v Strazišču pri Kranju odprli okrajno likovno razstavo. Pripravil jo je okrajni odbor Pionirskih iger in prikazuje najboljša likovna dela, ki so bila že razstavljena na občinskih razstavah. Razstavljenih je 500 del mladih, s 36 gorenjskih šol.

ciative s strani sindikalnih organizacij, ki dopuščajo, da decentralizacijo izvajajo vodstva podjetij, in sicer v nekaj primerih izrazito tehnokratsko, ker zapostavljajo njen družbeno politični moment na račun ekonomskega.

ZDENKO ULAGA

● VRHNIKA:

V manjših podjetjih se izgovarjajo

Medtem ko se v nekaterih večjih podjetjih na Vrhniki že pospešeno pripravljajo na uvajanje ekonomskih enot in decentralizacijo samoupravljanja, pa je drugače v manjših vrhniških podjetjih. V parketarni v Verdu na primer menijo, da so oddelki premajhni in preveč povezani, da bi lahko ustanovili ekonomske enote. Vprašanje pa je, če lahko 17 ljudi (od 300 zaposlenih) v delavskem svetu odloča o vseh zadevah v podjetju. Zato bi nedvomno kazalo le razmišljati o prilagoditvi upravljanja širšemu krogu proizvajalcev.

Delavsko upravljanje name-rava decentralizirati tudi v Trgovskem podjetju Vrhnika. Obrtno-gradbenem podjetju in v Bakelitu v Borovnici. V ostalih manjših podjetjih ne nameravajo uvesti ekonomskih enot, ker kot pravijo, objektivni pogoji to ne dopuščajo. Takim trditvam je bolj težko verjeti, če upoštevamo, da so to podjetja s 60 ali 70 delavci.

J. Vršnik

● LIKO BOROVNICA:

Nezanimanje, ker ne morejo odločati

V podjetju LIKO v Borovnici imajo že dalj časa 6 obračunskih enot, vendar samo obračunavanje, brez odločanja, po enotah ni zainteresiralo delavcev za vse proizvodne probleme, kar se je pokazalo tudi po slabi udeležbi na sestankih. Sedaj se pripravljajo na ustanovitev delavskih svetov po ekonomskih enotah. J. V.

● KOČEVJE:

Pospešiti decentralizacijo

Pred dnevi je bila v Kočevju seja zbora proizvajalcev občinskega ljudskega odbora, ki so se je udeležili zastopniki delovnih kolektivov in sindikalnih podružnic. Ugotovili so, da uvajanje ekonomskih enot in poglobljanje samoupravljanja prepočasno napreduje. Mnogi delovni kolektivi menijo, da še nimajo pogojev za take enote

● KOPRSKO:

Obalne občine med seboj

Na občinskih konferencah Socialistične zveze, ki so bile pretekli teden v izolski, piranski in koprski občini, je bolj kot kdaj koli doslej prišla do izraza težnja po urejevanju nekaterih skupnih gospodarskih problemov. Gre predvsem za nekatere gospodarske dejavnosti in tudi družbene službe, ki jih je moč urediti enotno, kajti obalne občine predstavljajo zaključeno gospodarsko celoto. Posebej so bile omenjene komunalne službe, kot so na primer vodovod, električno omrežje, razne servisne službe, skupna urbanistična služba in podobno. Dosedanje cepljenje sil je namreč zaradi visokih režijskih stroškov čestokrat kamen spotike na številnih sestankih družbenih in političnih organizacij in posebno na zborih volivcev, kjer menijo, da bi s skupnimi upravami in enotnim konceptom dela teh služb lahko pristigeli do vrhunskega delovnega uspeha. Vsekakor bo vrsta pobud, ki so prišle tokrat na dan kot rezultat že večkrat načetega vprašanja o sodelovanju obalnih občin, osnova za uresničitev te pomembne zamisli.

—sky



Minuli teden je v kranjski tovarni Roleta izbruhnil velik požar. Domnevajo, da je požar nastal v lakirnici, ko je neki delavec vrtal cev zračne napeljave. Pri tem so razžarjeni opilki leteli na vse strani in eden izmed njih je padel v škatlo, kjer so bili še ostanki nitrolaka. To je bilo usodno. Delavec je hotel ogenj zadušiti, vendar je bil nemočen. Škodo cenijo doslej na približno 20 milijonov dinarjev.

● ZIDAR KOČEVJE:

Štiri ekonomske enote

Tudi v Poslošnem gradbenem podjetju Zidar v Kočevju se zavedajo, da bodo v okviru eko-

družnice tudi pri njih izvolili delavski svet. Tako bo tudi njihov kolektiv lahko odločal o vseh najvažnejših vprašanjih, predvsem pa še sodeloval pri gradnji novega tovarniškega objekta, ki bo predvidoma začel poskusno obratovati prihodnje leto. V. D.

● INDUSTRIJA USNJA VRHNIKA:

Sedemim EE postopoma še pristojnosti

V industriji usnja so že pred časom na pobudo sindikalne organizacije sklenili, da bodo izvedli decentralizacijo do 1. julija. Sindikalni odbori po obratih so na sestankih z delavci že razpravljali o ustanovitvi ekonomskih enot in prenosu funkcij na njihove delavske svete. Pri tem so člani kolektiva pokazali precejšnje zanimanje in sami dajali še dodatne predloge. Vsem delavcem so za tem posredovali material o decentralizaciji, ki so ga na osnovi razprav v kolektivu izdelali strokovni organi podjetja. Tako je delavski svet sklenil, da bo v podjetju s 1. julijem začelo delati 7 ekonomskih enot. Centralni delavski svet je obenem priporočil vsem ekonomskim enotam, naj ustanovijo zbore proizvajalcev, da bodo res vsi zaposleni v ekonomski enoti lahko odločali o pomembnejših zadevah v svojem obratu. Postopoma bodo prenesli na ekonomske enote številne pristojnosti: odločanja o zaposlovanju in odpušcanju delavcev, razdeljevanju osebnih dohodkov, razpolagali bodo z določenimi sredstvi skladov itd.

Kako bomo letovali?

POČITNIŠKA SKUPNOST VIDEM-KRŠKO

Je odkupila najeti dom Materada v Poreču. Tu imajo 148 ležišč. 13. junija je že odšla na oddih prva skupina. Cena dnevnemu penzionu za odrasle je 600, za otroke do treh let 100 din in za otroke od treh do 10 let 300 din. Podjetja dajo vsem, ki preživijo dopust v tem domu, povprečno po 250 din regresa dnevno.

KOLEKTIVI NOVOMEŠKE OBČINE

Imajo letos pripravljenih 158 ležišč za letovanje ob morju. Cene dnevnih penzionov so različne, vendar ne presegajo nikjer 700 dinarjev na dan. Podjetja dajejo tudi regrese v različnih zneskih.

POČITNIŠKA SKUPNOST ČRNOMELJ

se je pogajala za odkup in ureditev doma v Strunjanu. Ker niso uspeh nabrati dovolj sredstev, je njihov načrt propadel. Nekateri delavci bodo tako letovali na Mirni gori in v Vinici.

RUDNIK KANIZARICA

bo v sodelovanju s počitniško skupnost Bežigrad zgradil v Piranu dve weekend hišici z 12 ležišči. Sindikat ima razne tega tudi pet sotorov, ki si jih posamezniki izposojajo za zaborenje. J. J.

»JAVOR« PIVKA

Koordinacijski odbor sindikalnih podružnic v pivskem »Javorju« je letos sklenil, da bodo člani kolektiva lahko letovali v domu v Piranu vsak po 10 dni. Zato bodo plačali odrasli dnevno 300 dinarjev, za otroke pa po 150 dinarjev. V Javorjevem počitniškem domu v Piranu, kjer je 6 weekend hišic s 30 ležišči, so letos marsikaj na novo uredili in opremili.

»LIV« POSTOJNA

Člani sindikalne podružnice kovinsko-obrtnega podjetja »LIV« Postojna bodo letos letovali v Vodicah pri Sibeniku. Tod so vzeli v najem 20 ležišč v zasebnih sobah, razen tega pa postavili še 10 sotorov. Tako bo lahko v Vodicah od 18. junija do 3. septembra letovalo po 40 delavcev hkrati. Dnevni penzion bo od 650 do 800 dinarjev. Poskrbeli so

tudi za izlete na slapove Krke, na Korintске otoke, v Zlariu itd.

Sindikalna podružnica »LIV« je po neuspešnem poskusu Postojnega nov, da bi organizirali počitniško skupnost v Vrsarju, povabila tudi ostale delovne kolektive postojnske občine, naj se poslužijo njenega letovišča v Vodicah.

POSTOJNA

Razen tega ima svoj počitniški dom na narju tudi Gozdno gospodarstvo, in sicer v Zadrju; Nanos iz Prestranka pa v Portorožu. Člani sindikalne podružnice občine Postojna pa 1. do letos letovali nekeje v okolici Fuypa. M. A.

TRZIC

Tudi tržiški kolektivi so že začeli pošiljati v svoje počitniške domove prve delavce. Upoštevali so priporočila občinskega sindikalnega sveta, naj regresirajo dopust delavcem z denarjem ne glede na to, kje bodo letovali. Tako bodo podjetja dajala delavcem od 300 do 500 din regresa na dan.

BOMBAŽNA PREDILNICA IN TKALNICA

17. junija so že odprli svoj počitniški dom v Poreču. Tu imajo 115 postelj, dnevna oskrba za člane kolektiva pa je 400 dinarjev. Ostali gosti bodo plačali polno ekonomsko ceno. V tem počitniškem domu, ki bo odprto do konca septembra, bo letovalo približno 1500 delavcev in njihovih sivolcev.

RUNO IN TOVARNA KOS

V Umagu imata počitniški dom Tovarna usnja Runo in Tovarna kos in sprov iz Trzica. V weekend hišicah imajo 51 ležišč. Delavci bodo tu letovali največ po 10 dni, tako da bo skupno v sezoni letovalo najmanj 400 ljudi. Dnevna oskrba bo 800 dinarjev, člani kolektiva pa bodo dali od tega 350 dinarjev. Naselje bodo odprli 19. junija in bodo sprejeli tudi neka članov Zveze vojnih invalidov.

GRADBENO PODJETJE

ima dve weekend hišici v Poreču. Dnevna oskrba bo 325 dinarjev. Ker bodo vsa podjetja regresirala svojim članom, bodo mnogi izkoristili dopust tudi v drugih krajih, tako da računajo, da bo iz Trzica letos odšlo na letovanje najmanj 2000 ljudi. V. E.

OBISK PREDSEDNIKA MODIBA KEITA

Predsednik republike Mali Mobido-Keita, ki je bil teden dni na uradnem obisku v naši deželi, je med drugim poudaril, da ga je najbolj presenetil industrijski razvoj v Jugoslaviji in navdušenje, s katerim jugoslovansko ljudstvo gradi svojo prihodnost.

Na vprašanje, če so v jugoslovansko-malijskih razgovorih obravnavali oblike sodelovanja med družbenimi organizacijami, je predsednik Keita poudaril, da so se pogovarjali o sodelovanju mladinskih, političnih in sindikalnih organizacij. Kot praktičen primer je navedel dogovor, da bodo študentske skupine iz Malije med počitnicami obiskovale Jugoslavijo, jugoslovanski študenti pa bodo prihajali v republiko Mali in tako prispevali stikom ne le med mladinskimi organizacijami, temveč tudi medsebojnemu zblizanju obeh držav.

Na vprašanje o oblikah gospodarskega sodelovanja je predsednik Keita odgovoril, da bodo prav obiski v jugoslovanskih tovarnah in zadrugah prispevali k marsikateri spremembi v gospodarskih načrtih, ki so jo do zdaj izdelali za medsebojno sodelovanje. Posebej gre tu za lahko industrijo, ki jo bodo po malijskem petletnem gospodarskem načrtu zgradili za pridelovanje kmetijskih pridelkov.

Nadalje je Modibo Keita znova poudaril pomen bližnje konference nezvezanih držav ne le za države-udeleženke, temveč

tudi za mednarodni položaj. Predsednik Keita se je zahvalil jugoslovanskemu ljudstvu za prisrčen sprejem in tudi maršalu Titu, ki s svojimi političnimi akcijami zavzema vidno mesto v mednarodnem dogajanju zadnjih let.

»Odhajam iz Jugoslavije s prepričanjem,« je poudaril predsednik Modibo Keita, »da bo naš obisk prispeval k še tesnejšemu sodelovanju med obema državama in k izboljšanju mednarodnega položaja.«



Jugoslovanska in malijska delegacija na čelu s predsednikoma Modibo Keitom in Josipom Brozom-Titom med razgovori na Brionih

Montgomeryjev govor

Feldmaršal Montgomery je imel pred kratkim svoj prvi govor, prepričani, da bo napadel domu angleškega parlamenta, čeprav je član že petnajst let. Znan kot žilav vojak, je bil Montgomery takšen tudi v Domu lordov. Poslanci so z velikim zanimanjem pričakovali njegov govor, prepričani, da bo napadel tiste, ki so ga pred časom imenovali »nepravovernega vojaka«.

»Eno je vojskovati se proti Nemcem, drugo pa je bojevati se proti politikom,« je rekel med drugim Montgomery. »Politični redkokdaj, ali pa nikdar, ne ravna po lastnih razsodbah. Če imajo opraviti s kakim težavnim problemom, tedaj takoj najdejo kak »specialni« komite za rešitev problema. Reči hočem, da naša dežela trpi zaradi »kronične bolezn komitejev,« je zaključil svoj govor Montgomery.

Stavka ameriških mornarjev

Vednerna stavka ameriških mornarjev je dosegla svoj vrh. Mednarodno združenje ladjedelniških delavcev (ILA) v New Yorku je napovedalo enodnevno prekinitev dela v znamenje podpore stavkajočim. Medtem pa je newyorško združenje ladijskih lastnikov sporočilo, da bo tožilo ILA zaradi kršenja dogovora in povzročenih škod. Lastniki ladjedelnic namreč pravijo, da jih vsak dan zastoja velja 20 milijonov dolarjev.

Demonstracije francoskih kmetov

Iz severozahodne Francije, kjer so se pred kratkim začele demonstracije kmetov proti vladini kmečki politiki, so se demonstracije jele širiti tudi v južne pokrajine. V eni izmed južnih pokrajin so sindikati razglasili »stanje pripravljenosti«. Izjavili so tudi, da bodo začeli z množično akcijo in da bodo organizirali vse kmete v pokrajini. V Bretagni so blokirali mekatere ceste. Po cestah je bilo moč videti tudi po tisoč kmetov in nekaj sto traktorjev, ki so sodelovali v protestnih pohodih, zahtevajoč povečanje cene krompirja, ki je pravzaprav povzročil to ogorčenje.

Proti tistim, ki prisluškujejo

Ameriški State Department je praktično izpopolnil izum, s pomočjo katerega lahko preprečijo prisluškovanje telefonskim pogovorom, do katerih pride v ameriških veleposlaništvih. William Boswell, direktor oddelka State Departmenta za varnost, je zahteval od senata posebni dopolnilni sklad za proizvodnjo in uresničitev izuma. Doslej so zanj potrošili okrog 50.000 dolarjev. »Izum funkcionira,« je izjavil Boswell, »ostane nam le še, da ga kupimo in instaliramo.«

Kondicija Franca

»Miroljubni generalisimus«, tako nazivajo španskega diktatorja Franca, je prisostvoval te dni izkrcavanju španskih mornarjev na Majorko. Tu so bili namreč največji španski pomorski manevri po vojni. Franco je opazoval manevre z nekega torpednega čolna. Manevrom je prisostvoval tudi sin pretendent na španski prestol princ Yuan Carlos, ki je opazoval vaje z nekega rušilca. Seveda nagajivim novinarjem ni ušla razlika v tonu.

Smrtnost romarjev

Vrhovni komite romarjev v Mekki v Saudovi Arabiji je sporočil, da je letos med ceremonijami umrlo 365 oseb. Po teh podatkih jih je umrlo 19 zaradi sončarice, ostali pa zaradi starosti in zaradi »normalnih« bolezn. V sporočilu tudi pravijo, da je Mekko letos obiskalo 1.815.000 romarjev.

DARILO

Trije sovjetski funkcionarji so minuli torek izročili predsedniku Kennedyju in njegovi soprogi darilo, ki jima jih je poslal predsednik Hruščev kot povračilo za miniaturni model ameriške vojaške ladje, ki jo je Kennedy izročil sovjetskemu predsedniku, ko sta se srečala na Dunaju. Hruščev je poslal Kennedyju model neke stare ameriške ladje-kitovca, ki je izdelana iz kitove kosti in zob, ter prvega mladica »vesoljske« psice Streike. Čuperak, tako kličejo mladica, je takoj sklenil prijateljstvo z malim terierjem Kennedyjeve hčerke.

...če bi spet krenili po poti...



Roosevelt

Pred kratkim so objavili v Londonu, Parizu in New Yorku nekatere dokumente o kairski in teheranski konferenci. Le ti kažejo in osvetljujejo nekatere sodbe in mnenja Roosevelta, Stalina in Churchilla o povojni politični razdelitvi Evrope. In, ker je Nemčija v prvem planu, posredujemo našim bralcem nekaj odlomkov iz teh dokumentov.

Predsednik Roosevelt je smatral decembra 1943, »da Francija vsekakor ne bo znova postala prvorazredna sila, vsaj 25 let ne«. Winston Churchill pa je smatral, da je, kar se tiče Nemčije, glavna stvar v tem, da je le-ta razdeljena, pa čeprav samo 50 let.«

Dokumenti imajo več kot 900 strani. Vsebujejo zapisnike s posvetovalnj predsednika Roose-

IZ DOKUMENTOV O KONFERENCAH V KAIRU IN TEHERANU

velta s premiero Velike Britanije in generalisimom Cankajškom v Kairu 1943. leta in s sestanka v Teheranu, kjer so se sestali Roosevelt, Churchill in Stalin.

Seš ameriške države, tako piše v dokumentih, je tedaj razčlenil s Cankajškom možnost skrbniškega sistema v Indokini, mogoče za 20 ali 30 let. Stalin je bil za to. Stalin je po teh sestankih potrdil svoje stališče, da Francija po vojni ni treba, da ima »kakšno posestvo izven svojih meja«.

V beležkah veleposlanika Bohlena piše, da je Stalin zato imel tako odločno stališče proti Franciji, da bi dojel od Roosevelta in Churchilla nekatere signale, ki bi ga opozorili, kaj le-ta pravzaprav ukrepata za prihodnjo ohranitev miru. Roosevelt je v pismu svojemu državnemu sekretarju Cordellu Hullu 1944. razložil svoje stališče glede Indokine in napisal, da je Velika Britanija, kakor se zdi, proti temu stališču samo zategadelj, ker se boji posledic takšne rešitve za svoja lastna posestva in posestva Nizozemske. Roosevelt je smatral, da je bistveno za svetovni mir to, da SZ, Velika Britanija in ZDA razčlenijo vprašanje kontrole tako, da se ne bi nobena od velikih sil jela »oboroževati« proti drugi.

V razgovorih z Višinskim je Roosevelt omenil možnost, da bi tudi Maroko bil pod skrbništvom. Churchill je ob neki priložnosti izjavil, »da si ne more misliti civilizirani svet, v katerem ne bi bilo napredne in vitalne Francije«.

V nekem dokumentu, ki so ga označili kot tajni, je Stalin ponovil med teheransko konferenco stališče, da francosko ljudstvo prevzame del odgovornosti za aktivnost svojih vodij in da bi bilo potrebno Francijo uvrstiti v vrsto brezpomembnih vojaških sil. Vendar med razgovori, ki jih je imel Roosevelt s šefoma štabov na vojni ladji

»Iova«, z admiralom Ingom in Leahijem, sta le-ta izrazila bojazn, ker je general de Gaulle uporabil 11 francoskih divizij, ki so jih hotele ZDA opremiti, in s katerimi bi de Gaulle lahko kontroliral vso Francijo. V razgovorih je Roosevelt tudi izrazil, da bodo morali Amerikanci kar najhitreje zapustiti Francijo in Italijo in prepustiti Francozom in Angležem, da skupaj rešujejo lastne probleme. Admiral Leahy je predvidel, da bo prišlo v Franciji do državljanske vojne.

Glede Nemčije je predsednik Roosevelt med razgovorom s Churchillom trdil, da bo vsekakor prišlo do pohoda na Berlin, in da morajo ZDA čimprej poslati divizije. Roosevelt je predvidel invazijo na Reich brez kakršnega koli odpora, ali pa celo brez odpora. Hopkins je smatral, da morajo pripraviti desantno divizijo za Berlin, ki bi jo uporabili dve uri po kapitulaciji Nemčije.

Po Bohlenovih beležkah je britanski predsednik med razgovorom s Stalinom in Rooseveltom, ko so govorili o razdelitvi Nemčije in o poljskem vprašanju, opozoril Stalina, da »zahodne meje Sovjetske zveze absolutno ohranjene, da ne bi tako prišlo do nekega iznenadnega napada od strani Nemčije, in da Britanija želi, močno Poljsko in prijateljstvo s SZ«.

Stalin je odgovoril, da je SZ za rekonstrukcijo in za ekspanzijo Poljske na račun Nemčije. Moskva je želela, da se zahodna poljska meja premakne vse do Odr. Churchill je tedaj obljubil, da bo ta načrt predložil poljski vladi v tujini — tedaj v Londonu, katero je Stalin obtoževal, da je v zvezi z nacisti. »Če poljska vlada to odbije, si bo Velika Britanija oprala roke in ne bo zavzela nasprotnega stališča proti sovjetski vladi na mirovni konferenci.«

Roosevelt je med kasnejšimi



Churchill

PRESEKANE KORENINE ZLA?

Niso še kaznovani vsi tisti, ki so organizirali in vodili neuspeli vojaški upor v Alžiriji. Marsikdo med njimi je daleč stran, to se pravi na varnem, od sodne dvorane in visokega vojaškega tribunala. Vse kaže, da tisti, ki so aprila letos pomagali pri poskusu, privedi Francijo na rob državljanske vojne, sploh ne bodo prišli pred sodnike. Nekatere so kajpak že sodili in obsodili. Precej jih še čaka v vrsti. Še več jih je na begu. Mogoče bodo nekega dne le sedli na zatožno klop. Vendar najprej jih je treba najti.

Za gotovo pa lahko trdimo, da na zatožno klop ne bodo sedli tisti skriti pobudniki in sodelavci aprilskega upora, o katerih bivša generala Challe in Zeller v sodni dvorani nista hotela govoriti. Eden med njimi je namreč rekel, da ima francoski jezik glagola, ki ju francoski oficir ne sme uporabljati in to sta: bežati in denuncirati. Z drugimi besedami povedano, oba odstavljeni generala nista hotela izdati imen teh iniciatorjev. Zato pravzaprav marsikoga ni presenetil ukaz generala de Gaulle, s katerim lahko bivše oficirje brez kakršne koli obrazložitve pošljejo »na poseben odmor«, oziroma jih lahko zbrisajo iz seznama poveljnikov

francoske armade. V tem ukazu je tudi odločba, da lahko čin divizijskega generala dobi tudi tisti general, ki ne izpolnjuje vseh z zakonom predpisanih pogojev.

Ukaz je bil seveda uvod v »čiščenje« v francoski armadi. Vrste oficirjev v Alžiriji so ostale po aprilskih dogodkih precej razredčene, in kaže, da si francoska vlada prizadeva izpopolniti jih s predstavniki »nove generacije« višjih oficirjev. Vprašanje pa je, če bodo te spremembe med poveljniki zatrle korenine zla, ki oklepajo francosko armado, preprečile globoko prepričanje številnih višjih oficirjev, da mora tudi »armada reči besedo«, kadar gre za splošno politično orientacijo dežele. Krizo, v kateri je trenutno francoska armada, ni moč rešiti samo s sankcijami, kaznimi, spremembami, obsodbami in premestitvami!

Francija na dolgo in široko razpravlja o že izrečenih kaznih. Namreč, dvigniti se proti legalni oblasti, organizirati državni udar, pripeljati deželo na rob državljanske vojne, kompromitirati njen mednarodni položaj, pa za vse to biti obsojen le petnajst let, je precej nelogično običajnemu francoskemu človeku, ki ne gleda na motive, s katerimi so sodniki pojasnili svojo blagost, ne

more dojeti, da tako hude zločine proti narodu in državi tako blago kaznujejo: Challe in Zeller sta precej govorila o svoji »krizi vesti,« o »časti,« »zvestobi,« »zakletvi« itd. Kovala sta v nebo svojo »visoko moralno zvestobo«



ZÜRICH — V sporočilu, ki so ga podpisali predsednik legalne laoske vlade Suvana Fuma, vodja gibanja Patet Lao Sufanuvong in predsednik uporniške vlade Bun Ua je rečeno, da so voditelji treh laoskih skupin dosegli sporazum za sestavo vlade nacionalne enotnosti in da bodo nadaljevali razpravljanje o ustanovitvi enotne vlade na novem sestanku, da bi čimprej dosegli državno enotnost.

V sporočilu je tudi rečeno, da bo vlada nacionalne enotnosti sestavljena s predstavniki treh glavnih političnih skupin in da bo začasnega značaja. Clane vlade bo imenoval laoski kralj in za njeno sestavo ne bo potrebna odobritev parlamenta. V sporočilu ni navedeno, kdo bo predsednik vlade. Uporniška skupina Bun Ua je zahtevala, naj bi bil predsednik vlade kralj Savang Vatana, medtem ko sta bila Suvana Fuma in Sufanuvong nasprotnega mišljenja in sta poudarila, da je ta zahteva v nasprotju z ustavo. Na sliki: laoski princ.

itd. Seveda pa je razlika biti zvest bistvenim interesom dežele in ljudstva, kot pa biti zvest interesom francoske Alžirije.

Nekateri pravijo, da je, dokler francoska armada ne bo iskreno prepričana, da se pred sodniki

zagovarjajo oficirji, ki niso nikakršna personifikacija vojaške časti, zvestobe domovini in podobnega, zamen pričakovati, da bodo vzpostavili pravo disciplino in da bodo korenine prihodnjih uporov iztrebljene.



Nov uspeh
jugoslovanskih strokovnjakov
pri zdravljenju živine

DOMAČE CEPIVO PROTI ZAJEDAVCEM

Izum bo omogočil zaščito ovac pred pljučnimi paraziti • Pri izdelavi cepiva so uporabljali radioaktivne izotope

Bolezni, ki jih povzročajo zajedavci, so zelo razširjene, vendar doslej ni bilo zdravila, ki bi jih moglo vnaprej preprečiti. Cepiva so bila uporabna le za zaščito proti virusnim boleznim. V minulih letih so znanstveniki v mnogih laboratorijih po svetu skušali odkriti postopek za pripravljanje cepiva tudi proti zajedavskim boleznim. Sele nedavno je to prvič uspelo angleškim strokovnjakom. Pridobili so cepivo, s katerim lahko zaščitijo govedo proti parazitskim boleznim. Takoj potem so jugoslovanski znanstveniki izoblikovali metodo, po kateri pridobivajo cepivo za zaščito ovac.

ZANIMIVOSTI PRI NAS IN V SVETU

Kmalu zdravilo proti trombozi

Vsi veliki in tudi manjši laboratoriji po svetu proučujejo možnosti za uspešni boj proti trombozi in srčnemu infarktu, torej proti boleznim, ki nastopajo čedalje pogostejše in katerih izid je slej ko prej smrt.

Kako zagotoviti, da se v krvnih žilah ne bi strjevala kri in da bi iz nje ne nastal majhen čep, ki lahko zamaši krvno žilo, možgane ali srce, in kako raztopiti že razviti zamašek — to je poglavita skrb vseh inštitutov in laboratorijev, ki skušajo razvozlati to medicinsko skrivnost.

Sprito težav in neuspehov pri zdravljenju te bolezni so začeli znanstveniki proučevati streptoke in stafilokoke, ker so ugotovili, da lahko ti raztopijo strjeno kri. Koki obeh vrst imajo ferment, ki ga je mogoče izolirati in ki je po učinku podoben fibrinolizu, naravnemu fermentu v človeški krvi.

Pri nadaljnjih raziskavah so ugotovili, da ferment v streptokokih aktivira fibrinoliz in, znatno stopnjo njegove dejavnosti.

Ker pa streptokoki vsebujejo tudi strupene snovi, je nastal problem, kako napraviti tako pridobljeno streptokinazo neškodljivo.

Raziskovalni skupini prof. Schulza v Marburgu (Zahodna Nemčija) je uspelo pridobiti popolnoma čist preparat. Tako so se izognili pojavom pri pacientih, ki so jemali to zdravilo: zvišana temperatura, hud glavobol, bolečine v mišicah in znižanje krvnega pritiska.

Podobne rezultate je zbral tudi newyorški profesor dr. Clifton, ki je ugotovil: zdravljenje po tem postopku je uspešno, če se začne najkasneje tretji dan po izbruhu bolezni, nezaželeni pojavi pa nastopijo le v 5–8 odstotkih primerov.

Morilski kalifornij

Leta 1942 je uspelo ameriškim znanstvenikom proizvesti milijonti del miligrama štirindesetdesetega elementa, ki ga imenujemo plutonij. To je zdaj že precej znan element, saj že več let poznamo plutonij kot element v atomskih bombah.

Plutonij pa ni najnevarnejši med elementi, ki sta jih doslej dali človeštvu sodobna tehnika in znanost. Z nuklearnimi poskusi so prišli medtem še do elementov z zaporednimi številkami 95, 96, 97. Leta 1954 pa so znanstveniki na kalifornijski univerzi zasledili prve neznane količine osemindesetdesetega elementa, ki so mu po svojem vseučilišču dali ime kalifornij. To odkritje, ki bi moralo znanstvenike navdušiti, pa je napravilo med njimi pravo zmedo in celo preplah. Temu novemu elementu namreč ni več potrebna verižna reakcija, kot je to primer pri uranu, plutoniju in drugih, marveč lahko eksplodira sam od sebe. Se veči! Medtem ko je za atomsko eksplozijo potrebnih dvanajst kilogramov plutonija, so teoretični izračuni, da bi kalifornij eksplodiral že tedaj, če bi ga zbrali skupaj le nekaj gramov. Če bi samo dva grama tega novega elementa vložili v primeren naboj, bi njegova eksplozija uničila celo srednje veliko mesto.

Raziskovalna dela je vodil dr. Milovan Jovanović, profesor na beograjski veterinarski fakulteti. V sodelovanju z drugimi strokovnjaki na fakulteti ter s sodelavci inštituta za uporabo jedrske energije v kmetijstvu in živinoreji ter veterinarskega zavoda — obe ustanovi sta v Zemunu — je pravzaprav iznašel nov postopek za pridobivanje cepiva. Zaščito ovac proti pljučnim zajedavcem je le prva v vrsti možnosti za uporabo te iznajdbe.

Pripravili so vse potrebno za raziskave, katerih cilj je izdelava cepiv za zaščito tudi proti drugim boleznim.

Izdelava tega cepiva je zapletena, zamisel o načinu predelave in uveljavljanju načelo delovanja cepiva pa sta pravzaprav zelo preprosta. Organizem se lahko sam bori proti virusom, ki povzročajo boleznim, pri parazitskih pa to ni bilo mogoče, ker so ti zajedavci dejansko živi organizmi, mnogo večji od virusov.

Naši strokovnjaki so zamisel zasnovali takole: Ličinke zajedavcev — to so paraziti na tisti razvojni stopnji, ko se šele izležejo iz jajčec — so izpostavili delovanju rentgenskih žarkov in radioaktivnega kobalta 60. Obsevanje so prekinili, preden so ličinke odrle. Tako oslabiljene so jih z injekcijsko iglo spravili v organizem. Ličinke so še živele, vendar so jih z obsevanjem dovolj oslabilili, da niso več mogle povzročiti bolezni. Organizem je bil močnejši od njih in jih je zlahka premagal. V tem boju se je dovolj okrepil, da se je kasneje samostojno uprl zdravim parazitom, če so se pojavili, in jih uničil. Tako

postane organizem odporen proti zajedavcem, prav tega pa znanost doslej ni mogla doseči. Na pomoč ji je priskočila jedrska energija, brez katere bi profesor Jovanović in njegovi sodelavci ne mogli pridobiti cepiva.

PRIHODNJE LETO: PRAKTIČNA RABA

Delo je znatno zahtevnejše in bolj zapleteno, kot bi se opazovalcu zdelo na prvi pogled. Ličinke parazitov, iz katerih naj bi pripravili cepivo, je mogoče gojiti samo na ovčjem tkivu, pa še tam je pogoj, da mora biti žival popolnoma zdrava. Prav zato so mladička takoj ločili od matere in ga umetno hranili. Tako gojijo tudi živali, na katerih preizkušajo zdravilo.

Cepivo so doslej preverili na približno 120 jagnjetih. Poskusi kažejo, da je zaščito mogoče doseči v skoraj vsakem primeru. Ugotovili so tudi, da so rezultati najboljše, če živali dobijo dve injekciji v presledku enega meseca.

Vendar bodo cepivo še nekaj časa preizkušali, preden ga bodo uvedli v prakso. Ugotovili bodo najprimernejši način dajanja cepiva, izboljševali bodo njegovo učinkovitost in proučevali zaščitno dobo. Pravijo, da bodo začeli to zaščitno cepivo praktično uporabljati prihodnje leto.

ZAŠČITA BO PREPROSTA IN POCENI

Gospodarstvo bo imelo od tega veliko koristi. Pljučne bolezni ovac so razširjene malone po vsej naši deželi. Včasih zbolijo na pašnikih nad polovico čred. Mnogo drobnice pogine, tiste živali, ki ozdravijo, pa so krmežljave in zaostajajo v razvoju.

Bolezni, ki jih povzročajo zajedavci v črevesju, so tudi že doslej v glavnem preprečevali s tem, da so dodajali krmi posebne snovi. Tistih živali, ki se večina pasejo, na ta način niso mogli zaščititi, sredstva proti pljučnim zajedavcem pa doslej sploh ni bilo. Zdravljenje je bilo težavno, saj skorajda ni mogoče spravljati zdravil naravnost v ovčja pljuča.

V prihodnosti bodo pripravljali zaščitna cepiva tudi proti drugim boleznim. Vse kaže, da bo zaščita po tej zamisli preprosta in tudi poceni.



Žuželke – nepremagljive prebivalke zemlje

V jantarku so našli 12.000 vrst žuželk, ki jih je smola »zasušila« pred več milijoni let

Doslej še niso ugotovili, kdaj so se pojavile na našem planetu prve žuželke, znano pa je, da so ta bitja živele že pred dinosavri, torej nekako pred 250 milijoni let.

Ko se je na našem planetu razvil dinosaver, je že bilo nešteto insektov. Dinosaurs so zdaj naj izumrli — po nekaterih domnevah nekako pred 60 milijoni let — insekti pa še živijo.

Najdišče okamenelih, fosilnih insektov v Floressantu na Floridi je pravcati rudnik. Nad plitvim jezerom se je nekoč dvigal ognjenik. Žuželke, ki so letale nad vodno gladino, je vroč ognjeniški prah odnašal v jezero. Vedno iznova je padal na jezersko gladino ognjeniški prah, nazadnje je voda povsem izhlapela. V plasteh prahu, ki je otrdel na jezerskem dnu, se je ohranila množica žuželk.

Samo na tistem področju so odkrili nad 50.000 fosilnih ostankov žuželk, vendar najslavnejših insektov niso našli v kamenju, temveč v jantarku (okameneli

smoli). Iglavci, ki so takrat v gostih gozdovih pokrivali zemljo, so izločali smolo. Nanjo so se prilipili mnogi insekti, smola jih je pokrila in jih ujela. Ker je morje zalilo obale, kjer so nekoč rasli iglasti gozdovi, je les strohnul, smola pa je okamenela skupne z ujetimi insekti. Kasneje so valovi naplavljeni okamenela smola — jantark — in tako so ti insekti ostali milijone let v prosojni grobnici.

Doslej se našli okoli 150.000 tako konserviranih insektov, ki jih je prav zaradi tolikšne množine mogoče proučevati. Naravoslovci so doslej ugotovili nad 12 tisoč vrst insektov iz tistih davnih časov. Presenetljivo: v milijonih let so se spremenili komaj za spoznanje, nekateri pa sploh ne. Mravlje so že takrat živele v skupnostih, kakršne imajo zdaj. Skupino njihovih matic, ki so bile očino na poti, da bi ustanovile nova mravljišča, pa so se ujele na smoli, so našli v skupnem jantarnem grobu (na sliki zgoraj).

Naši racionalizatorji
in izumitelji

Dva iz Hrastnika

«...kozarcev moramo narediti do konca meseca. Kaj boš potuhtal, da jih bomo v tem času res napravili?»

Pol za šalo, pol za res izrečene besede so veljale delavcu v modri delovni obleki, Jožetu Veleju, ki ga pozna vsakdo v hrastniški steklarni. »To je naš



Jože Velej

racionalizator,« pravijo in Velej ta vzdevek res zasluži.

Nemiren duh, zagrizenost in vztrajnost, ki mejita malone že na trmo, mu že pred vojno niso dali miru. Že takrat je marsikateri stroj ali peč popravil tako, da so se kar čudili. Prenekateri načrte mu je pretrgala vojna. Po osvoboditvi pa je lahko svojega konjička, ki je že kar poklic, nemoteno razvijal. Njegov največji dosednji uspeh je polavtomat za lahko pihane kozarce.

Najrazličnejše steklene kozarce so v tej steklarni vse do leta 1956 pihali in oblikovali ročno. V eni izmeni je naredilo pet ljudi do 1500 kozarcev. Njihovo delo je bilo naporno in tudi drago. No, Jože Velej je napravil konec trpljenja. Njegov polavtomat — v steklarni

Hrastnik delata že dva — napravi več kot 2000 kozarcev v eni izmeni, strežeta pa mu le dva delavca.

«Veste, s tem polavtomatom ne bi dosegli takih uspehov, če bi delali z uvoženimi kalupi oziroma modeli.» Res, na njegovi delovni mizi sem videl valjast model iz Zahodne Nemčije in kozarce, odtisnjene v tem kalupu. Njih površina je bila spraskana in polna drobnih odrgnin, ki jih je zapustil nesolidno izdelan kalup. Pozornost pa je vzbudil model malec drugačnega oblika. Tega je izdelal Jože Velej iz domačih surovin. S tem modelom je kompletiral svoj stroj. In rezultati? Z domačim kalupom izvržejo le po 50 do 60 kozarcev, medtem ko jih inozemski pokvari tudi po 500 od 2000, kolikor jih naredijo v osmih urah.

Če kdorkoli v steklarni omeni Jožeta Veleja, nikdar ne pozabi omeniti njegovega racionalizatorskega »dvojnika« — Adalberta Podlunška. Letos februarja je namreč dokončal posebne bobne za oblikanje steklenih izdelkov, s katerimi prihrani podjetje nad 15 milijonov di-



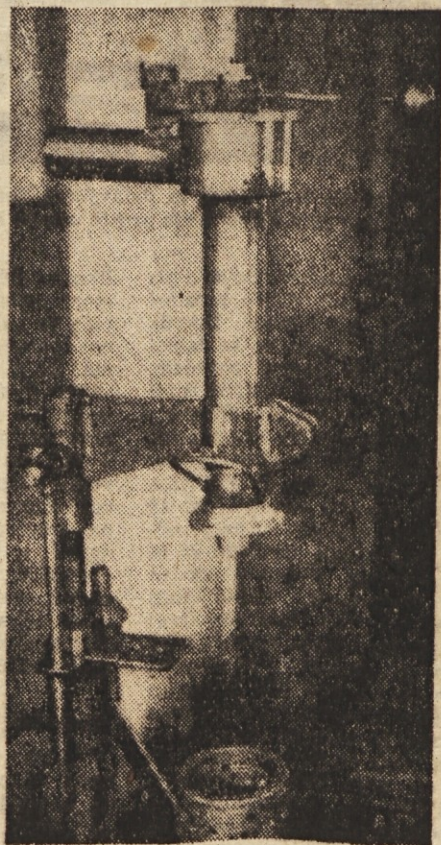
Adalbert Podlunšek

narjev letno samo na gorivu. Namesto mazuta so namreč pri oblikanju začeli uporabljati zemeljski plin. Temu primerno pa je bilo treba prilagoditi gorice oziroma gorilne šobe. Podlunšek je dva meseca risal, pilil, brusil, žagal in poskušal, preden je uspel. Njegov dosežek je še toliko večji, ker takšnih šob pri nas ne izdelujejo. V tujini pa so

drage, dobavni roki so dolgi, po kako-vosti pa potrebam steklarne tudi ne ustrezajo najbolje. Podlunšek pa je zdaj izdelal res kvalitetne in praktične gorilnike, ki delajo brez zastoja in čiščenja tudi po deset dni. In ne samo to: prej so uporabljali pri oblikanju stekla kompresorski zrak, zdaj pa so ga nadomestili z neštetokrat cenejšim ventilatorskim zrakom.

«Veste, pri nas »šparamo« že pri dinarjih,« sta rekla ob slovesu. Za njun trud ju je podjetje nagradilo s po 50 tisoč dinarji.

M. H.



Velejev polavtomat za izdelovanje kozarcev

NAŠ POMENEK

Iz visokih peči dobimo lito železo, to je zlitino železa z ogljikom in še nekaterimi drugimi elementi. Ogljika je v item železu vselej več kot 2%. Ostalih primesti, kot denimo silicij, mangana, fosforja in žvepla pa je manj. Zanimivo je, da so prav od odstotka ogljika in ostalih elementov v največji meri odvisne lastnosti železa.

Bolj kot lito železo uporablja sodobna industrija jeklo, ki ga iz litnega železa dobimo tako, da zmanjšamo v njem odstotek ogljika in ostalih primesti. Lito železo je namreč resda trdo, zato pa je tudi krhko, ter ga ne moremo valjati ali kovati. V nasprotju z njim pa je jeklo, zlitina železa, ki ima manj kot 1,7% ogljika, trdo in elastično. Iz litnega železa dobimo jeklo tako, da ga spet talimo in pri visoki temperaturi izpostavimo toku zraka. Ogljik v item železu pri tem v večji ali manjši meri izgori.

Jeklo lahko ločimo po tehnološkem procesu pridobivanja, po uporabi in po primesteh, ki jih še vse-

Železo in jeklo

buje poleg ogljika. Največkrat pa delimo jekla na tako imenovana ogljikova jekla in na legirana jekla, v katerih nahajamo mimo ogljika še enega, dva ali več elementov. Glede na uporabo pa ločimo še konstrukcijska in orodna jekla.

Konstrukcijska jekla nam služijo za najrazličnejše konstrukcije, v strojni industriji in podobno. Tudi ta jekla imajo primesti, denimo mangan. Orodna jekla, ki jih uporabljamo za izdelavo najrazličnejših orodij, kakršna uporablja sodobna industrija, se tudi odlikujejo po prav posebnih lastnostih. So mehka in zelo žilava, žilava, trda ali pa zelo trda, kar je spet odvisno od odstotka ogljika, ki ga vsebujejo.

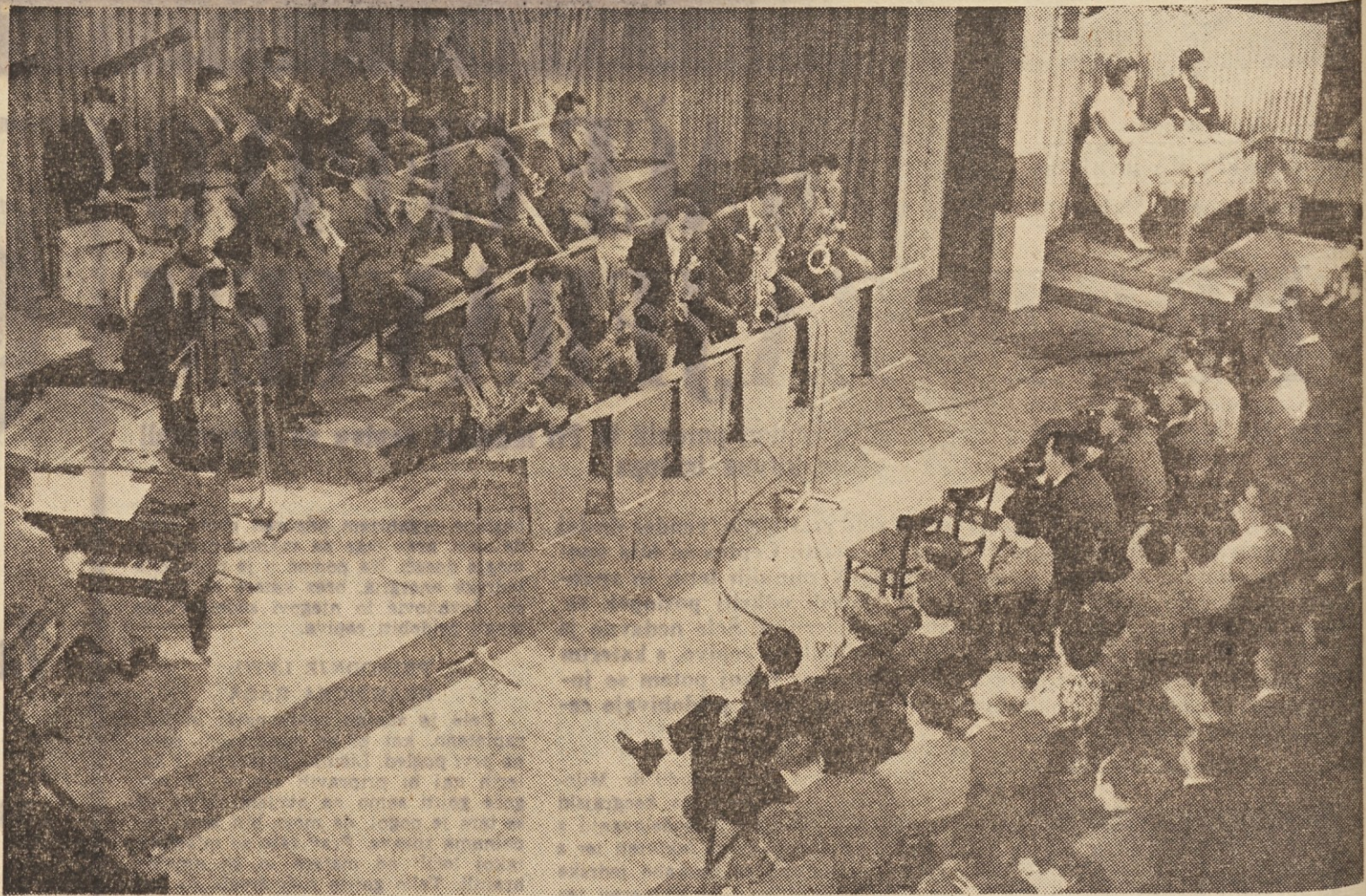
Omenimo še na kratko legirana jekla, to je zlitine železa in ogljika, ki so jim v večji ali manjši meri primesti še nekateri drugi elementi. Prav od teh elementov so odvisne lastnosti teh jekel, denimo trdota, žilavost, odpornost proti trenju, odpornost proti udarcem in obremenitvi, proti temperaturi ter spremembi fizikalnih in kemijskih lastnosti.

Dodatek silicija na priliko močno poveča elastičnost jekla, dodatek mangana pa njegovo žilavost. Če dodamo jeklu volfram, postane zelo trdo. Kombinacije različnih elementov, ki jih dodajamo jeklu, nam tako lahko dajo zaželene lastnosti. Za primer, kako primesti spremenijo lastnosti jekla, lahko vzamemo jekleno zlitino, ki vsebuje 18% volframa, 4% kroma in 1% vanadija. To jeklo ostane trdo celo pri temperaturi rdečega žara in ga zato uporabljajo za izdelavo naprav in orodij, ki obratujejo pri zelo visokih temperaturah (na primer noži, svedri in podobno).

TA MESEC SMO IZBRALI

Fanfara, množica ljudi, slavnostni govori. Bleščeče stene nove stavbe ponosno in samodopadljivo zro na vrvež okoli sebe. In ljudje so veselo razpoloženi: Končno smo tudi mi dobili svoj kulturni dom. Odpira se zastor pred novim dejanjem našega kulturnega, družbenega in družabnega življenja...

Tako in podobno potekajo prvi trenutki zgodovine novozgrajenih kulturnih in delavskih domov ter družbenih centrov po različnih krajih Slovenije. Mnogo obetajo ti prvi trenutki. Človek že vidi plakate, vabila, ki napovedujejo nove, pestrejše dogodke. Vidi sebe, kako z množico drugih spoštljivo hodi po širokih avlaj, stopniščih, poseja v dvorani, prebira knjige in časopise, gleda televizijo, posluša predavanje, igra šah, hodi na raje svoje amaterske skupine, se uči in zabava...



KJE STE PROSTORI?

Vrsto novih, lepih domov že imamo v Sloveniji. Veliko truda in denarja je bilo potrebno zanje. Toda samo zato, ker stojijo, še ni povsod zadostno vsem željam in zahtevam prebivalcev. Zato, ker povsod ti domovi ne živijo polnega življenja, njihova vrata so še prevečkrat zaprta. Niso to vedno tisti resnični centri, ki bi združevali v svojih prostorih vso mogočo dejavnost vsakdanjega družbenega, kulturnega in družabnega življenja. Zakaj tako? Mnogokrat smo že slišali ugovore in prigovore na račun nekaterih domov. Morda so včasih pretirani, neupravičeni. Res pa je tudi, da se človek ponekod lahko zgubi v vseh teh prostorih, tava in omahuje, a pravega prostora za vse tisto, v čemer se želi udeleževati, ne najde.

Kadarkoli se pogovarjamo o kulturnih ali delavskih domovih, srečamo lahko predstavnike dveh mišljenj. Eni so pristaši zunanje lepote, lepe opreme, mogočnosti — ti so v manjšini. Drugim pa je važnejša praktična stran — ti so v večini.

Glej, govorijo pristaši prvih, kako mogočno! Najlepsi dom imamo daleč naokoli!

Ze, že, ugovarja drugi. Nič nimam proti če je lepo. Toda samo dvorana, oder pa še kak prostorček zame ni dovolj. Kje bom plesal, kje poslušal predavanja, gledal televizijo? In tisto malo prostorov, ki so na razpolago — kdo bo plačeval za njihovo vzdrževanje, da jih bom lahko tudi res uporabljal?

Ne bodi no nestrpen. Se bo že uredilo. Misliš samo na danes, dom pa smo vendar zgradili za sto in več let in prav gotovo ne bo vedno ostal prazen.

Da, danes in jutri. Tako radi primerjamo to dvojico. Toda če danes ne bomo premišljeno urejevali in gradili, ali bomo jutri res že tako bogati, da bomo lahko staro popravljali in gradili novo? Najbrž ne. Lahko pa le že danes naredimo vse tisto, kar res potrebujemo tako danes pa tudi jutri: dom za vse, prostore za vse, ki si jih želijo, ki jih zahtevajo. Morda bodo skromnejši, a kljub temu v celoti uporabni. Danes pa povsod ni tako...

NA VRSTI JE ZAGORJE

Odločili smo se za kratek sprehod po nekaterih domovih. Seznanili smo se, kako ti domovi v resnici živijo, zvedeli nekaj števil in mnenj o obisku, sredstvih itd. In zaključki? Počakajmo — najprej podatki.

Zagorje je bilo prva postaja na tej poti ugotavljanja stvarnosti. Dobro leto dni je od tega, ko so škarje prerezale trak pred vhom enega nedvomno najlepših tovrstnih domov v Jugoslaviji. Po enem letu pa je bil postavljen pred obžombo: ne-funkcionalen je, predrago vzdrževanje, preveč sameva.

Ali res? In zakaj?

Velik je dom v Zagorju. Koliko ima vseh prostorov in kolika je njihova prostornina ne ve niti sam upravnik. Za različne dejavnosti pa pridejo v poštev: dvorana z odrom, tako imenovana steklena dvorana, lutkovna dvorana, dve garderobi, šahovska soba, knjižnica (še neurejena) ter nekaj upravnih prostorov. V teh prostorih imajo vaje sekcije Svobode: pevski zbor, zabavni orkester, dramska sekcija, baletna skupina pa še rudniška godba na pihala (na

odru) in občasno še kaka manjša skupina (n. pr. literarni krožek in podobno). Čeprav prostori niso za vse tudi najbolj primerni se le lahko vsi zvrstijo. Razen tega uporabljajo lutkovno dvorano še: rudnik za razne tečaje, delavska univerza za predavanja, občasno (ob večjih oddajah in ob nedeljah dopoldne) pa je namenjena tudi za gledanje televizije (za večkrat menda ni dovolj interesa, za deset ljudi pa je čiščenje predrago). Vendar pa so ob popoldnevih in ob večerih ti prostori v glavnem zasedeni.

Steklena dvorana je namenjena raznim posvetovanjem, večjim predavanjem in plesnim ter zabavnim prireditvam — povprečno trikrat tedensko ni prazna in približno 12.000 ljudi se je letos zvrstilo v njej. V veliki dvorani pa je bilo v letošnji sezoni okrog 60 prireditev (gledaliških predstav — domačih in gostovanj — akademije, nastopi raznih skupin), skozi njo pa je šlo okrog 25.000 ljudi (redne kino predstave niso vštete).

Kako je torej z obžombo o funkcionalnosti in izkoriščanju prostorov? Človek dobi vtis, da lahko pravzaprav vsi, ki to že-

vzdrževanje in čiščenje. Ljudje pa se tudi pritožujejo: za vsako stvar, za vsako prireditev je treba odšteti toliko in toliko. Kako to, saj dom je vendar naš? Zamotan problem, ker vsak res ne more plačati toliko kot zahtevajo in so morda tudi zato prostori večkrat prazni. Toda dom stoji, je velik, je lep in mora lep tudi ostati. Za to je potrebno precej sredstev. Teh pa ni ravno v izobilju. Dom je zavod s samostojnim finansiranjem, dotacija je minimalna (800.000 dinarjev odobrenih, če odštejemo amortizacijo, ki pa se bo uporabljala za dokončno dograditev doma) in mora neke dobiti sredstva za vzdrževanje. Glavni vir dohodkov je dobiček od kinematografije in pa najemnine, ki pa niso pretirane in so daleč pod ekonomskimi stroški ter se ravna po »premoženjskem stanju« stalnih ali občasnih gostov. Letni proračun pa znaša brez amortizacije okrog 13 milijonov, od tega prispeva kino okrog 9 milijonov, dotacija 800.000, ostalo pa so najemnine. Brez njih torej ne gre in ne more iti. Morda bi se dalo kakšno malenkost še spremeniti, vendar verjetno prav ve-

liko preveč zapuščen. Morda je to samo prvi vtis?

Nekaj podobnega je v Trbovljah. Tu je bil dom prvotno namenjen za poklicno gledališče in o njegovi nefunkcionalnosti za današnje razmere je bilo že veliko napisanega. Tako sta v domu dve veliki dvorani za kino in gledališče, velik foyer, 2 prostora za Svobodo, 4 garderobe in dva prostora za delavsko univerzo ter vrsta manjših upravnih prostorov (od teh nameravajo 4 preurediti v klub). V gledališki dvorani je bilo 81 prireditev (dramske predstave, nastopi domačih in tujih skupin), v drugih prostorih pa še 112 drugih prireditev (predavanja, posvetovanja i. p.). 36.000 ljudi je šlo skozi gledališko dvorano, 12 tisoč jih je bilo na predavanjih, posvetovanjih in 23.000 na razstavah v foyerju. Razen tega pa še nekaj zabavnih prireditev (silvestrovanje, pust i. p.). Dotacije: 1 milijon od občine, ostalo pa so najemnine, ki so prav tako globoko pod dejanskimi stroški (tretjina polne cene). Proračun za letošnji okrog 6 milijonov.

Spet igra glavno vlogo denar. Prireditev bi bilo lahko več, izkoriščenost večja, toda

Zagorja obiskal svoj dom trikrat, vsak Trboveljčan pa štirikrat v letošnji sezoni (kino je izzet). Zdj pa se preselimo za trenutek na drugi konec Slovenije, v vas Šmarje pri Kopru. Ne, tam nimajo pravega kulturnega doma. Samo združni dom s kinom in prostorom za klub. Skromno, pa vendar okusno je opremljen. Na 200 m² je televizor, miza za biljard, miza za namizni tenis, majhna knjižnica, časopisi, šah in majhen bife z brezalkoholnimi pijačami. Odprt je vsak dan, nimajo sicer kakega stalnega programa, so pa v njem razna predavanja, sestanki, v enem letu pa se je zvrstilo v njem okrog 14.000 ljudi! Če računamo, da ima vas največ 500 prebivalcev, je vsak prebivalec obiskal klub v enem letu 28-krat! Oprema kluba je stala pol milijona, vzdrževanje in honorar upravniku pa okrog 10.000 dinarjev mesečno. Vse skupaj je poceni, a uspešno. Ne gre zdaj za direktno primerjanje med klubom in domovi, ker je razumljivo, da je razlika v kvaliteti in v pestrosti oblik kulturnega in družabnega življenja, vendar če upoštevamo, da je podobnih klubov v Sloveniji še precej (za primer vzemimo še Postojno, kjer je bilo v klubu — 32 m² — v enem letu nad 10.000 obiskovalcev), lahko upravičeno trdimo, da sodi k vsakemu kulturnemu ali delavskemu domu poleg dvorane in odra še vrsta manjših prostorov, ki so namenjeni vsem, da je tudi mnogo manjši, preprostejši in cenejši dom lahko kulturno, družbeno in družabno središče nekega kraja in da si ljudje želijo čimveč takih prostorov za vsestransko družbeno življenje, ki ni omejeno samo na oder in dvorano in na prireditev v njej. Tako pa imamo danes v Sloveniji — približno — 433 dvoran, 508 odrov in samo okrog 80 klubskih prostorov. Tudi ne gre zdaj za kritiko že obstoječih domov, vendar marsikateri ni tak, da bi se lahko po njem zgledovali glede na njihovo funkcionalnost ter stroške gradnje (n. pr. zagorski dom je stal okrog 400 milijonov), čeprav tudi ti v danih možnostih in pogojih opravljajo svojo funkcijo.

Sicer pa naš pohod še nismo končali. V Štorkah smo se srečali z nekoliko manjšim, a še vedno zelo dostojnim domom. Razen dvorane z odrom, kjer je tudi stalni kino, ima še 7 prostorov, od katerih bodo 4 preuredili v klub, ostali pa so namenjeni knjižnici, ki obenem služi tudi pevčim, sekcijam Svobode in za potrebe družbenih organizacij (predavanja, sestanki). Ko bo klub urejen, odvečnega prostora ne bo in bodo vsi prostori zasedeni, čeprav ne ves dan. Se ena posebnost, ki se je povsod radi otepajo: da bi bolje izkoristili dvorano, so že priredili tudi zabavno prireditev, čeprav so morali stole, ki so pritrjeni, začasno odstraniti. S tem mislijo še nadaljevati, kar je nedvomno pohvalno.

Seveda pa naš pohod še nismo končali. V Štorkah smo se srečali z nekoliko manjšim, a še vedno zelo dostojnim domom. Razen dvorane z odrom, kjer je tudi stalni kino, ima še 7 prostorov, od katerih bodo 4 preuredili v klub, ostali pa so namenjeni knjižnici, ki obenem služi tudi pevčim, sekcijam Svobode in za potrebe družbenih organizacij (predavanja, sestanki). Ko bo klub urejen, odvečnega prostora ne bo in bodo vsi prostori zasedeni, čeprav ne ves dan. Se ena posebnost, ki se je povsod radi otepajo: da bi bolje izkoristili dvorano, so že priredili tudi zabavno prireditev, čeprav so morali stole, ki so pritrjeni, začasno odstraniti. S tem mislijo še nadaljevati, kar je nedvomno pohvalno.

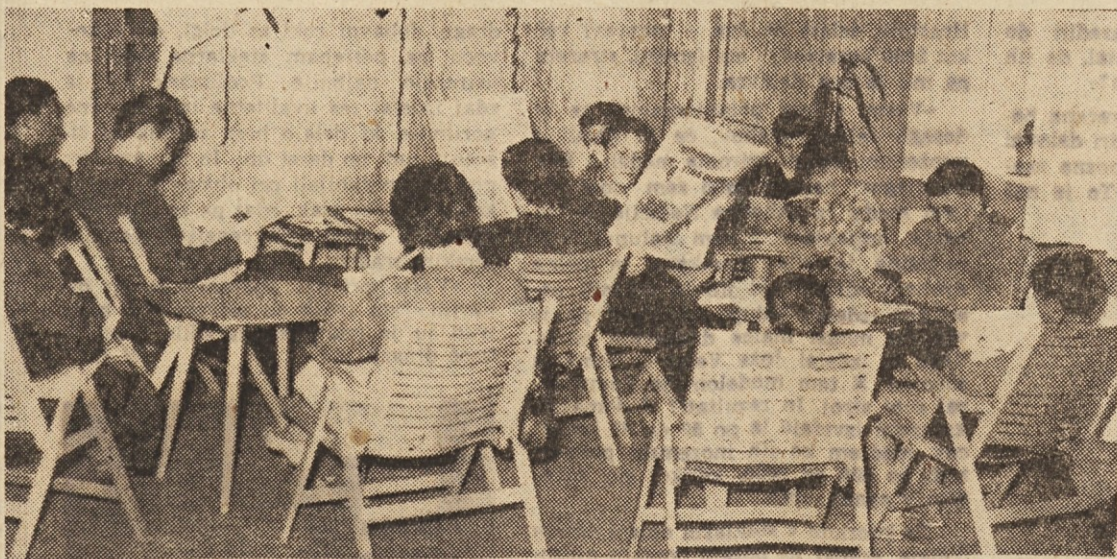
Se naš račun: vsak prebivalec Štor je obiskal dom v letošnji sezoni okrog 3 krat (29 prireditev z okrog 9000 obiskovalci), kar sicer ni tako veliko, ker je med prebivalstvom manjši interes za prireditev, ni pa toliko vprašanje denarja, ker je samo vzdrževanje cenejše (okrog 1 milijon letno) vse stroške pa krije delna občina, največ železarna in le malenkostne najemnine. Zaključek: funkcionalnost zadovoljiva, zasedenost: še ni dovolj zanimanja, še ni kluba.

PODATKI NEPOPOLNI, A VENDAR...

Ponekod so se odločili, da bodo namesto gradnje novega doma adaptirali že obstoječega. Med drugim so tako naredili v Kranju in danes ima delavski dom lepo urejene prostore, ki, vsaj po mnenju nekaterih, enkrat odgovarjajo trenutnim potrebam, čeprav seveda še ni za vse prostora (n. pr. za mladinski klub). Ima šest prostorov — razen kino dvorane in knjižnice s čitalnico — koncertno in sejno dvorano, drugi pa so namenjeni sekcijam Svobode, ekonomski šoli, za potrebe družbenih organizacij, klubu proizvajalcev ter obenem za plesne in zabavne priredite (več prostorov lahko s premičnimi stenami združijo v enega). Točnega števila vseh prireditev in obiskovalcev (po zelo približnih ocenah okrog 150.000 v sezoni) ni bilo moč ugotoviti. V koncertni dvorani sta bila približno dva nastopa tedensko, sejna dvorana je polna tudi po dvakrat na dan, ostali prostori so vsaj ob večerih vedno zasedeni, klub pa je bil odprt vsak dan. Dom se vzdržuje samo z najemninami, ni pa točnih podatkov o vzdrževanju. Glede funkcionalnosti in zasedenosti ni posebnih pritožb, v kolikor jih nimajo sami Kranjčani glede najemnin, ki pač morajo kriti vse stroške.

Na koncu smo. Podatki, ki smo jih dobili, so sicer nepopolni, vendar pa lahko vsaj malo ilustrirajo misel, ki jo že dolgo ponavljamo: pri gradnji domov vseh vrst smo bili večkrat prepovršni, lovili smo se v tradicionalnem okviru dvorane in odra, pa pozabljali na izobraževalno, družabno in zabavno pa še na ekonomsko plat. Navedeni primeri to dokazujejo. Čim dražja je gradnja doma, dražje je vzdrževanje, več je treba plačevati in manj je zato tistih, ki bi dom radi uporabljali. Ne da bi zdaj zidali provizorije, toda ob upoštevanju dejanskih potreb in možnosti, prilagajanja okolju, števila prebivalstva, razvoja kraja, ob pravilni vključitvi v že obstoječe ali bodoče komunalne centre, so tu široke možnosti različnih cenenih rešitev in postopnih gradenj. Ne gre pozabljati tudi, da je tako skrb za priprave, načrte (da se upoštevajo lokacija, prostori za vse vrste dejavnosti pa še naprave za športno in rekreacijsko dejavnost) kot za samo gradnjo in poznejše upravljanje stvar širkega kroga, tako občine kot vseh družbenih in kulturnih organizacij ter podjetij. Pot do takih domov bo morda daljša, ker so potrebe temeljitejše priprave, vendar bodo potem res tisto, kar si želimo.

VALTER SAMIDE



V marsikaterem kulturnem in delavskem domu po Sloveniji še ni prostorov, kjer bi lahko mladi in stari sproščeno preživljali svoje proste ure ob branju, pogovorih, predavanjih, igranju šaha in podobno.

lijo, najdejo prostor. Seveda pa s tem ni rečeno, da so prostori res dovolj izkoriščeni. Število obiskovalcev doma bi se lahko tudi že danes precej povečalo. Ovira pa je med drugim tudi premajhna dejavnost Svobode pa še morda drugih organizacij in društev. Kje je klubsko življenje? Zdj sicer pripravljajo za klub manjši prostor ca. 16 kvadratnih metrov, ki pa je odločno premajhen, medtem ko bi bila steklena dvorana za to vrsto dejavnosti veliko bolj primerna. Prav tako so bolj redka pojava plesi (menda tudi za to ni dovolj interesov, ljudje se ne počutijo dobro in domače v tem reprezentančnem prostoru) in zabavne priredite. Druga ovira je denar. Med drugim se pojavljajo pomisleki: več ljudi, več umazanije, več poškodb in zato več denarja za

liko ne. Občina za sedaj tudi ne more prispevati več. Torej morajo to neljubo, a nujno denarno breme nositi koristniki doma in si morajo sami, predvsem Svoboda, pač zagotoviti večji vir dohodkov in obenem poskrbeti za večjo izkoriščenost. S tem pa je združena še tudi večja propaganda in pa nadzor nad obiskovalci, da se navadijo na prostore, jih čuvajo (vse v domu je pač reprezentativno, občutljivo, drago), ne bi pa smelo prevladovati mnenje, da se za nekaj ljudi ali malo manj disciplinirane obiskovalce ne splača čiščenje.

DVE DVORANI, A OSTALO?

Tako v Zagorju. Prvotna ostra obžoba sicer malo zbledi, ker tako hudo spet ni, vendar dom kljub vsemu izgleda

marsikatero skupino morajo odkloniti, ker so stroški preveliki, najemnine pa ne more biti večja, ker tudi nastopajoče skupine ne bi mogle več plačevati. Torej — podobni problemi kot v Zagorju. Ob tem naj omenimo še nekaj. Vemo, da so gostovanja poklicnih gledališč draga. Zakaj ne bi povabili morda tudi nekatere kvalitetne amaterske dramske skupine, saj nam vse dosedanje revije igralških skupin dokazujejo, da so tudi med njimi take, ki so skoraj povsem enakovredne poklicnim? Bilo bi ceneje in prireditev bi bilo lahko znatno več.

Zakaj pravzaprav naštevanje vseh teh podatkov? Poglejmo še nekaj števil. Po teh nepopolnih podatkih bi vsak prebivalec

3:28

Po republiški reviji pevskih zborov MARIBORSKE PERSPEKTIVE

Tri leta je minilo od zadnje (pa obenem prve) republiške revije pevskih zborov v Kranju; kazalo je že, da je ideja zamrla. Vedeli smo seveda, da bi bila to velika škoda: 9761 pevec in pevka, ki so vključeni v 261 zborov, vsa njihova prizadevanja, do- sežki, problemi, upanja in volja — to ni zakotno kulturno vpraša- nje, temveč dejstvo, ki terja oce- no, primerjavo, vzpodbudo in po- moč! Zato je bil nedeljski nastop petnajstih pevskih ansamblov v Mariboru res razveseliliv dogodek; pozitiven že sam po sebi, tudi brez svoje kvalitete. In če se bo Mariborčanom posrečilo oživiti revijo sleherni leto, bomo končno le dobili prepotreben (pa stalen!) pregled nad našim amaterskim pevskim ustvarjanjem. Slovenski skladatelji bi se zagotovo krep- keje oprijeli zborovske literature, če bi bili: slišali nedeljski nastop. In marsikdo, ki misli, da je le- ta 1961 tako kulturno izživljanje že zastarelo, bi si verjetno pre- mislil...

Čisto strokovni napredek zad- njih treh let je bil namreč očiten dobesedno na prvi pogled. Mar- dokateri ansambel je dosegel za- vidljivo tehnično raven (na pri- liko mešani zbor DPD Svoboda "France Prešeren" iz Kranja ali moški zbor DPD "Slava Klavara" iz Maribora) in nekateri so v zad- njih letih krepko napredovali (moški zbor "Obtrnik" iz Ptuja, učiteljski pevski zbor "Slavko Osterc" iz Maribora). Intonančna preciznost, ritmična eksaktnost ter disciplina nastopa je zrasla ponekod do prave koncertne vi- šine (mešani zbor SKUD "Akade- mik" — "Tone Tomšič" iz Ljub-

ljane, Partizanski invalidski pev- ski zbor) in slišali smo nekaj in- terpretacij, ki bi si jih želel sle- herni poklicni ansambel (Simoni- tije "Križ" v izvedbi moškega zbora "Vinko Vodopivec" iz Ljub- ljane, Pregljev "Nocoj pa, oh, no- coj" v izvedbi moškega zbora "Obtrnik" iz Ptuja, Simonitijeva "Starka za vasjo" v izvedbi APZ "Tone Tomšič" iz Ljubljane. Go- toveč "Momčeto bez gunceto" v izvedbi Partizanskega invalidske- ga pevskega zbora).

Vse to pa je vendarle motila okrnjenost revije: nikogar ni bilo iz novogoriškega in nikogar iz novomeškega okraja niti, tistih ne, ki so pred leti sodelovali v Kranju (spominjam se majhnega, toda v nastopu neposrednega in prijetnega moškega zbora iz No- vega mesta!). Pogrešali smo za- stopnike iz Trbovelj, iz revirjev sploh, pogrešali smo celo repu- bliški učiteljski pevski zbor "Emil Adamič", ki je pred tremi leti kot eden najboljših zastopal Slo- venijo na zvezni reviji v Nišu! — Kakšni vzroki so jih zadržali? Ni- so mogli ali niso hoteli v Mari- bor? Kakšen je njihov napredek in stanje po treh letih, kar jih nismo slišali? — Mozaik amater- ske pevske dejavnosti brez nji- hove udeležbe pač ni mogel učin- kovati popolno, čeprav sta ga po- živila oba mladostno zavzeta aka- demska zbora, z novimi močmi pomlajena "Glasbena Matica" ter gostje iz zamejske Primorske in Koroške.

Programska usmerjenost, ka- kor jo je izpričala nedeljska re- vija, pomeni — v primeri s prakso iz naše neposredne preteklosti — očiten napredek. Osvežujoče je učinkovalo že dejstvo, da se sklad-

be skoraj niso ponavljale in men- da nistem bil edini, ki ga je raz- veselilo očitno umikanje lieder- taflovskemu »miloglasju«. Ta ten- denca je bila očitna pri večini zborovodij, zlasti tistih, ki smo jih že poznali iz Kranja. Manj razgledani in predvsem tisti, ki so svoje ansamble šele dvignili na zadovoljivo višino, so bili pri določanju programa seveda manj izbirčni, a upajmo, da bo prihod- njič že bolje. — Izbor skladate- ljev je pokazal trdno zasidranost na razmeroma ozek krog domačih ustvarjalcev (Simoniti, Srebotnjak, Lipar, Gobec, Gotovac, Skalovski), kvalitetnih seveda, toda predvsem tistih, ki so s svojimi stilnimi naziranjmi dovolj dostopni in popu- larni. Pogrešali smo Pahorja, Li- povška, Kogojca, Adamiča in še katerega izmed ljudi, ki imajo dandanes že nesporno in jasno mesto v naši vokalni literaturi! Toliko bolj, ker je bilo nekaj zborov očitno doraslih njihovim tehničnim zahtevam in stilni usmerjenosti! — Tuji skladatelji (kolikor so že zašli v naše ama- terske programe) so bili izbrani dokaj srečno, razen Zolla, ki ni sodil na revijo; ostane nam le želja, da bi jih slišali prihodnje leto več, več sodobnih. Zakaj če že segamo drugam, izbirajmo ti- sto, kar je v našem kulturnem krogu in razmerah novo ali vsaj premalo znano ter zato potrebno!

Kvaliteta zborovodij, zato tudi njihovega (in zborovega) dela je bila seveda različna, a na splošno lahko ugotovimo, da ni zdrnila pod bičajno raven in so bili vsi nastopajoči dovolj suvereni vodi- telji svojih ansamblov. Tu in tam je kateri brez potrebe spreminjal skladateljeva navodila s »svojo« interpretacijo ali presegel zmogli- vost zbora ter mu izbral pretežke ali vsaj neprimerne skladbe —

vendar so to problemi, s katerimi se borijo mnogi poklicni dirigenti. Precej bolj neprijetna je bila pri nekaterih očitna nagnjenost h sladkobno-romantični »čustveno- sti« in navidezno »muzikalnemu« poustvarjanju, ki se opaja nad slehernim crescendo in »lepo« zvenečim akordom, ne da bi mu bila mar celota skladbe in njena vsebina.

Bilo pa je tudi še nekaj, kar je očitno dvignilo umetniško kvali- teto revije: v letu, ko proslavlja- mo dvajsetletnico vstaje naših na- rodov, je določala izbor skladb iz- ključno njihova glasbena vred- nost in doživljaj. Niti za trenu- tek nismo začutili v programu ka- ke navidezne »manifestativnosti« ali po sili »zavednosti«; odločala je zgolj umetniška resničnost kompozicij in tovariši Simoniti je s polno pravico poudaril po re- viji na posvetovanju zborovodij, da pomeni prav to dejstvo očiten napredek tudi v jugoslovanskem merilu.

Prav posvetovanje zborovodij pa se je po nepotrebnem — za- radi prekratko odmerjenega časa — spremenilo v »nasvetovanje«: mo- ralo se je zaključiti v trenutku, ko naj bi se pričela debata in borba mišljenj. In to je edino, kar lahko zamerimo prirediteljem — okrajnemu Svetu Svobod in prosvetnih društev v Mariboru; v vsem ostalem je bila organizacija revije res odlična.

I. S.

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Ti loviš«

Prav nič me ne moti sorod- nost med Emilem in detektivni ter plemenom Hitronožcev, ki ob ja- dranski obali ulovi mednarodnega gangsterja; zgodba novega slo- venskega mladinskega filma je dovolj zanimiva, kljub nekaterim naivnostim dovolj razburljiva, simpatična pa zlasti zaradi ne- bolečih, a dovolj ostrih satiričnih bodic na račun »odraslih Indijan- cev«, ki sodelujejo v lovu na gangsterja in v drugih tegobah mladih junakov tega filma.

Zal je to vse, kar v tem filmu ne moti.

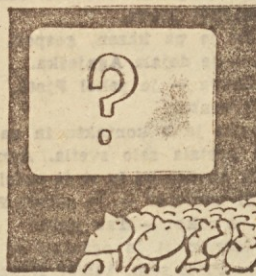
Ciril Kosmač je napisal dialog, ki je od slovenskega po- govornega jezika daleč kot zadnja plat Lune.

Režiser France Kosmač ni z ničemer (razen s »parado- človeških nog«) pripomogel k učinkovitosti omenjenih sati- ričnih bodic v tekstu, ampak je njihovo realizacijo prepustil igralcem. Tudi mlade igralce je v precejšnji meri prepustil same sebi. Po filmski obrtni plati pa v »Ti loviš!« sploh ne prepoznamo avtorja kratkega filma »Kopljí pod brezo«; rekli bi, da je »Ti loviš!« njegov prvi film — vse drugo, kar je prej naredil, je namreč boljše.

Kdo lovi? Lovi tisti, ki je počasnejši, ki je zaostal za drugimi in si prizadeva, da bi jih ujel, dohitel.

Letošnji puljski festival bo pokazal, kdo lovi v naši film- ski Jugoslaviji. Kar zadeva Slovenijo, za zdaj lovi France Kosmač.

—šn



Gledališče na razpotju

V seznamu ljubljanskih gleda- lišč ima najstarejšo zgodovino Obrtniško (nekdanje Roko- delsko) gledališče — letos so praznovali devetdesetletnico svo- jega obstoja. Ob tem jubileju lah- ko samo s priznanjem opozorimo na pomembno vlogo, ki jo je gledališče imelo v tistih letih, ko so se šele gradili temelji sloven- ske gledališke dejavnosti. Od ta- krat pa je minilo mnogo let in prav ob tem jubileju morda ni odveč vprašanje, kaj predstavlja to gledališče danes, kakšna je njegova vloga na današnji stop- nji gledališkega življenja v Ljub- ljani.

Ze po tem, da je Obrtniško gledališče amatersko, edino stalno amatersko gledališče v Ljubljani, se razlikuje od ostalih gledaliških hiš. Število premier — letos 7 — in število predstav — nad 120 v letošnji sezoni — pa kaže, da je ta amaterizem na nekoliko višji stopnji, vsaj glede na prizadevnost in obseg dela. In če se potem pojavijo predlogi, da bi pravzaprav za svoje delo zaslužili tudi neke nagrade, je to do neke mere razumljivo in upravičeno. Ali pa je to upravi- čeno tudi glede na repertoar, ki ga imajo, glede na kvaliteto uprizoritvev in glede na to, da imamo v Ljubljani poleg dveh poklicnih tudi že eno polpoklic- no (Sentjakobsko) gledališče?

Repertoar Obrtniškega gleda- lišča je skozi vsa leta precej enak: predvsem dela lažjega značaja, včasih dvomljive vred- nosti, z redkimi resnejšimi, a ne vedno tako kvalitetnimi teksti. Tak izbor utemeljujejo s tem, da je njihov namen približati gleda- lišču tudi tistim, ki ne obisku- jejo Dramat ali Mestnega gleda- lišča, razumejo in radi gledajo pa preprosto, nezahtevno kome- dijo in se končno tudi s tem vzgajajo, postajajo ljubitelji gle- dalske igre, in kateri bodo po- lagoma sposobni razumeti in do- jemati tudi resnejša dela v dru- gih gledaliških. (Isto menijo tudi v Sentjakobskem gledališču). In skoraj vedno polna dvorana naj bi bila nekako potrjeno, da gredo po pravi in edino možni poti. Toda ta pot ima veliko ovir, ve- liko nevarnosti, da zaide v slepo ulico. Ni ovira, da je gledališče amatersko in je zato kvaliteta nekoliko slabša — tudi z ama- terji na svojem nivoju lahko marsikaj nudijo, ne da bi se sku- šali enačiti s profesionalci, če ima to, kar nudijo, svoje opravi- čilo v neki smotnosti, po- membnosti, čeprav samo za manjši krog ljudi. Je pa razlika med smotnostjo in pomembno- stjo na primer neke v manjšem

kraju ali pa v Ljubljani. In po- membnost in vloga Obrtniškega gledališča v sedanji obliki je morda malce kočljiva. Predvsem je celoten ansambel nekoliko od- maknjen od splošnega gleda- liškega življenja v Ljubljani in si nekoliko umetno postavljajo pre- grade: na eni strani mi, na drugi vi, pa delajmo vsak zase, kakor vemo in znamo. Tako je nastal preveč zaprt, ozek krog ljudi, ki ima sicer ogromno veselja in vo- lje do igranja, ni pa nobenega razvoja in njihov vpliv na širšo okolico je minimalen. Razen te- ga je gledališče popolnoma sa- mostojno, vezano edino na ob- činski svet Svobod Ljubljana- Center, ne dobiva skoraj nika- kršne podpore, nima ustreznih prostorov in še za te se še več let postavlja vprašanje, koliko časa še, ker obrtna zbornica, ki je lastnik dvorane, zahteva pro- store za sebe. Igranje pod taki- mi pogoji, s pomanjkljivo kuli- serijo, kostumi, z dvorano škri- pajočih stolov, je seveda vse prej kot prijetno pa tudi namen in koristnost takega igranja sta pro- blematična. Toda vaje teko, za- stor se dviga, ljudje so ali pa niso zadovoljni. In ob njem ima- mo v Ljubljani še Sentjakobsko gledališče, ki ima vsekakor bolj- še pogoje, program obeh pa je v bistvu enak. Ena od rešitev bi potemtakem bila, da postane tu- di Obrtniško gledališče prora- čunska ustanova, polpoklicno gledališče. Utemeljivati potrebo po dveh enakih tovrstnih gleda- liških v Ljubljani pa bi bilo sila težko in glede na nadaljnji raz- voj gledališke kulture tudi ne- smiselno, ker lahko Sentjakob- sko gledališče z večjo kvaliteto, a enakim programom zadovolji tudi vse dosedanje obiskovalce Obrtniškega gledališča. Na drugi strani pa bi bilo prav tako ne- pravilno, da bi enostavno zapri- vrata gledališča, ker je tu le zbrano kar lepo število ljubite- ljev dramske igre, tudi talenti- ranih ljubiteljev. Morali pa bi prekinili s tradicijo, ki nikamor ne pelje in začeti ustvarjati ne- kaj svojega, specifičnega. Zakaj se ne bi, kot so že razmišljali na občinskem in okrajnem sve- tu Svobod, specializirali samo na eno vrsto dejavnosti? Morda za- tisto, kar v Ljubljani tako po- grešamo — za prirejanje neke vrste zabavnih večerov, kjer so lahko vključene tudi komedije, in se kot samostojna sekcija pri- ključili Ljubljanskemu festiva- lu? Možnosti je še več: pouda- rek na mladinski dramatiki, da- lje bi lahko kot edino amater- sko gledališče v Ljubljani po- stali res neke vrste šola za mla-

de igralce, seveda s posebnim in načrtnim delom. Vse to bi za- htevalo temeljito preusmeritev, treba bi bilo dati večjo vlogo družbenemu upravljanju, poiskati nove prostore (morda v dvorani Delavskega odra) in bi se potem tudi hitreje našla sredstva, če- prav bi celotno delo ostalo na amaterski podlagi, ki pa ne iz- ključuje vsaj malenkostnega pri- znanja v obliki nagrad ali po- dobno. V sedanji obliki, v svoji zaprtosti in neelastičnosti, v ne- primernih prostorih pa je Obrt- niško gledališče za Ljubljano le nekoliko preživela stvar in daje, zlasti manjšim igralcem, prav malo spodbud in možnosti za delo in razvoj.

V. S.



Temperamentnost v samem nastopu je nedvomno odlika tistih ansamblov, ki že dije nastopajo in ki jim izvedba skladbe ne dela posebnih preglavic. To je bila tudi odlika amaterskega ansambla 6 Blues + 1 iz Ljubljane

TOKRAT RES ZABAVA

Minulo soboto nas je Svet Svob- od in prosvetnih društev okraja Ljubljana povabil v veliko dvora- no Slovenske Filharmonije na okrajno kulturno zabavno revijo, ki ji je prireditelj dal naslov »Po delu razvedrilo«. In moram reči, da nas je prireditelj prijet- no presenetila.

Ze takoj v začetku sem se ogrel. Prav presenetljivo hitro v primeri z dvomi, ki so me ob- hajali, ko sem stopal v dvorano. Dvomi zaradi tega, ker se skoraj vsak dan lahko prepričaš — za- vrtili moraš samo gumb na ra- dijskem ali televizijskem spre- jemniku — o izredno visoki kva- litetni ravni tega zabavnega žan- ra kulturno-umetniške ustvarjal- nosti in poustvarjalnosti, če mu že lahko tako rečem. Resda pravi amaterji odtehtajo razliko v kvaliteti, ki bi jo sicer dali pro- fesionalni ansambli, s preprosto, a zato toliko bolj globoko in ne- ponarejeno notranjo zagretostjo, v čemer je vsaj zame mik prave- gega amaterizma. Toda to tudi še ni lastnost vsakega amaterja, vsake amaterske skupine ali an- sambla. In če se kvaliteto slabi izvedbi pridruži še notranja mla- čnost, potem mi vselej postane ne- koliko nerodno, čeprav natanko vem, da bi moralo biti nerodno pravzaprav njim, ki nastopajo. In mislim, da bi prav na tem za- bavnem področju ustvarjanja di- letantizem najtežje prebavil.

A po pravici povem, na tej prireditvi nisem imel slabih občutkov prav ob nobeni točki. Kvaliteta izvedb prav vseh an- samblor, pa čeprav so nekateri med njimi komajda začeli z va-

jami, je bila na razmeroma zelo visoki ravni. Za nekatere pa sploh ne bi mogel reči, da mnogo za- ostajajo za nekaterimi profesio- nalnimi ansambli. Dokazov za to svojo trditev imam precej, na primer vokalni oktet bratov Pir- nat iz Domžal, kvartet Dorka Skobrneta iz Trbovelj, harmoni- karski zbor DPD Svoboda Sentvid, ansambel 6 blues + 1, gorejski kvintet Tine Rožanc iz Ljublja- ne, zabavni ansambel šole Ivan Cankar iz Hrastnika, zabavni sekstet z vokalnim kvartetom RUMANA, Gunzekov veliki za- bavní orkester...

Res, pozna se, da so občinski in okrajni Svet Svobod in pro- svetnih društev v letošnjem letu posvetili prav tej dejavnosti še posebno pozornost. Nedvomno, kvaliteta, ki jo je izpričala ta re- vija, je lahko samo posledica si- stematičnega dela in ne more biti zgolj naključje. Kako naj bi sicer revirski kraji, pravzaprav samo Trbovle in Hrastnik, poslali na revijo kar šest odličnih ansam- blov, če bi te dejavnosti nihče ne dramil, če bi nihče ne vzpodbu- jal posameznike in skupine kot celote k vedno večji in bolj po- globljeni ustvarjalnosti? Zame vsaj je to dokaz, da je bila po- litika Zveze Svobod, ki se raz- kriva v tem, da poskuša pritegniti v društva vse tako imenovane divje ansamble, da jim skuša pri njihovem delu pomagati, da po- skuša vplivati na njihovo ustvar- jalnost — edino pravilno. V res- nici, le tako je moč doseči ob- množnosti tudi kvaliteto. To mi tudi potrjuje v celoti sobotna kul- turno-zabavna revija.

Toda kljub temu, da me je re- vija povsem zadovoljila — in ver- jetno je tudi še katere veliko bolj zahtevne poslušalce — sem vendarle pripisal na rob sporeda nekaj pripomb. Ne rečem, da ne subjektivnih, a saj se bom pod- članek podpisal s polnim imenom in imam potemtakem polno pra- vico, da jih tudi povem.

Pri prvem vprašanju sem imel v mislih to, da je izbor del, s katerimi so nastopili posamezni ansambli, bistveno zaostajal za kvaliteto podajanja. Mislim pa, da je dobra programska politika toliko kot pol uspeha, da je pravi- zaprav eden izmed osrednjih no- silcev kvalitete. Arhiv zabavnih melodij in viž, po katerem pa so posegli mnogi nastopajoči an- sambli, je bil v prenekaterem primeru dvomljive vrednosti. A kot v vsaki panogi ustvarjanja, tako so tudi v tem zabavnem žan- ru dela, ki zažare v določenem času in nato ugasnejo, ter spet druga, ki nosijo v sebi globlje vrednote in so zaradi tega aktual- na in živa v vsakem času, v vsa- kem obdobju. In sodim, da bi moral reporter naših zabavnih ansamblov sloneti prav na sled- njih delih.

Podobno kot za repertoar ve- lja tudi za aranžmaje. Ne upa bi si namreč trditi, da so le-ti bili pri vseh skladbah in pri vseh ansamblih ravno najboljši. Toda pri tem moram biti objektivni. Amaterji so namreč prav na tem področju na izredno spolžnih tleh, saj so skoraj izključno od- visni od svoje lastne iznajdlji- vosti, sposobnosti, znanja, oprejo se lahko le na posamezne nastope

poklicnih ansamblov, na radijske posnetke, na magnetofonske zapi- se, plošče.

Tako sem vedno bolj prepri- čan, da bi kazalo podrobneje raz- misliti tudi o tem problemu, da bo prej ali slej potrebno najti za- ložnika notnega materiala in ne- koga, ki bo hotel pripravljati aranžmaje. Bistvenega napredka v kvaliteti, če jemljemo za izho- dišče sedanjo raven kvalitete, po- mojem mnenju ne bo vse dotlej, dokler ne bo rešeno to vprašanje.

A dovolj o tem. Rad bi nam- reč razložil drugi vprašaj. Le- tega sem namenil tistemu, ki je sestavljal program. Zame vsaj je bil nekoliko preveč neenoten. Ta- ko na primer nikakor nisem mo- gel prebaviti v enem samem ve- čeru in na eni sami prireditvi najprej sodobno melodijo in ri- tem Down by the river side in kmalu nato nastop folklorne sku- pine s plesi iz okolice Vranja. Tudi o tem bi bilo moč debati- rati, ali je najbolj pametno vpi- sati v program take revije reci- tacije in športne plesne.

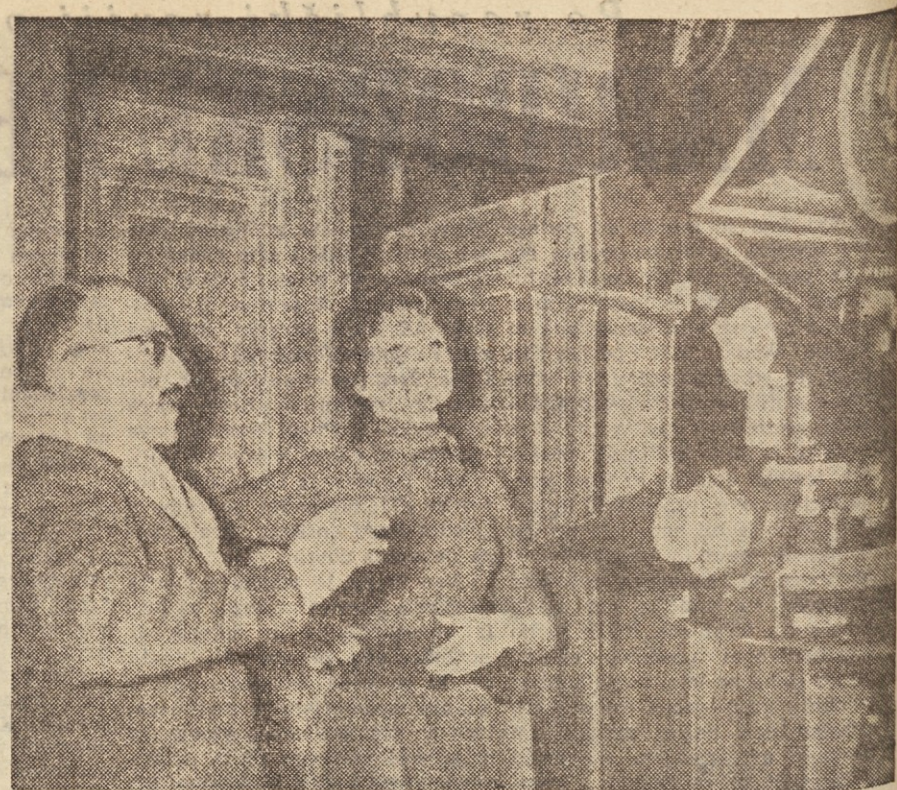
Vsebinska zadnjega vprašanja pa je takale: zakaj ni prireditelj pri- pravil po zaključku revije kritike izvajanja posameznih ansamblov in zakaj ni izkoristil te priložno- sti za tehten razgovor o proble- mih njihove dejavnosti. Po mo- jem mnenju bi morala imeti taka okrajna revija ob reprezentativ- nem tudi delovni značaj. Se po- sebno zaradi tega, ker bi bilo tem ansamblom vendarle treba toliko povedati in ker bi bržčas tudi oni radi veliko povedali. Res, škoda za zamujeno priložnost.

BOJAN SAMARIN

MAREK HLASKO

osmi dan tedna

PREVEDEL UROŠ KRAIGHER *



Prizor s snemanja Fordovega filma »Osmi dan tedna«

Agnješka se je obrnila k Pjotru:
— Daj mu po zobeh. Pa brž.
Pjotr je stopil k lastniku stanovanja in ga lopnil s pestjo v sence. Mladi človek je telebnil kot klada.
— To je pa kazen, gospod, ker stradate živali — je dejala Agnješka.
— Greva — je rekel Pjotr.
— Trenutek.

Stopila je h kontaktu in ga obrnila. Soba je postala zelo svetla. Agnješka je počepnila ob deklici in si jo začela ogledovati.
— Si znorela? — je siknil Pjotr. Zgrabil jo je za roko: — Tak pojdi!

— Moram si jo ogledati — je rekla po tihno. — Pridi sem. Vidiš? Kakšna lepa usta, nos... Skoda, da je nasekana, bi si ogledala njene oči. Rjave? Plave? Črne? Zanimive: kdo neki čaka nanjo? Vidiš, kakšne lepe prsi ima? Ne more biti stara več kot dvajset let, ti rečem.
— Si nora? — je rekel.

— Ne. — Pokrila je speče dekle in ji podložila blazino pod glavo. — Rada bi pa zblaznela. Najbolje bi bilo.

Zravnila se je. Stopila je k oknu; videl je, kako poskuša zadržati jok. Ni se ji približal. Dlan je položila na okensko polico; videl je njene prste, ki so postali beli.

Lastnik stanovanja se je zdramil. Vstal je in zmeden gledal okrog sebe.

— Kaj takega... — je jecjal.

Agnješka se je obrnila.

— Daj mu po ustih — je rekla hitro.

Pjotr je zamahnil. Mladi človek je spet padel, potem je prevrnil stol.

— To je pa zato, ker ne zalivate cvetlice, gospod — je dejala Agnješka in se mu zasmejala. — Ne delate, kakor se spodobi ne s floro ne s favno. Lahko noč. Kar je tu slabo, to nisva midva, da veste.

Na ulici se je začela smejeti. Zgrabil jo je za rame.

— Kaj ti je? — je zarežal vanjo.

— O teje situaciji pač ne moreš več ničesar reči — je dejala. — Kaj takšnega se ti menda v zaporu ni zgodilo, kaj?

Stopil je korak naprej.

— Bolje je iti narazen — je rekel. — Ti rečem, Agnješka, bolje. Pri vsaki človeški stvari je neki krog, ki ga ne smeš prestopiti. Bolje je oditi in rešiti vsaj spomine. Spoštovanje. Dostojanstvo človeka. To kljub vsemu je niso tako neumne besede, kakor bi se komu zdelo.

Spet se je nasmejala.

— Samo to te je naučilo življenje? Odti? Kaj pa tvoj zapor, ki ven in ven govoriš o njem?

— Da. Bolje je oditi in ne gledati, kako se vse podira v blato. Ne ljubi se mi umirati. Moram s čim živeti. Moram imeti spomin na kaj. Na kaj, kar ni bilo blato.

— Rada te imam — je rekla — in s teboj bom ostala. Hočem nocoj spati s teboj. Vseeno mi je že, kje in kako.

Mimo je prišla razigrana družba; šli so po vsej širini pločnika in jadrno jih je zanašalo sem in tja. Pjotr in Agnješka sta stopila v stran. Pjotr je rekel:

— K meni pojdi.

— K tebi? Saj vendar stanuješ s štirimi kolegi.

— Mogoče jih pa še ni nazaj — je dejal z obupanim glasom. — Sobota je in še zgo-daj, gotovo so šli kam ven. Zaprla se bova in jih ne pustiva noter, pa če bi me imeli jutri vreči ven za vse štiri... — Kriknil je v vso ulico: — Pridi za minuto! Za mi-nuto vsaj!

Obrnila sta se. Spet sta korakala drug ob drugem. Brez besed sta prisluhnila od-mevu svojih korakov. Hodila sta mimo ba-rov, non stop trgovin, kinov; Agnješka je gledala v razsvetljena okna in mislila: »Stene. Stiri stene. Mogoče tri? Je mogoče sezidati sobo s tremi stenami? Se da živeti v takšni sobi? Je kje takšna soba?« Trudila se je, da bi mislila o mnogih različnih stvareh, v resnici pa se ji je skozi vse misli prebujala ena sama: zaspati, končno zaspati. Niti ulic, koder jo je vodil Pjotr, ni prepoznala. Zdrnila se je šele, ko je pripeljal skozi neko vežo in sta obstala na popolnoma temnem dvorišču. Začudeno se je ozirala naokrog, niti eno okno ni bilo razsvetljeno.

— Zakaj je tu tako temno? — je vprašala.

— Kaj ne vidiš? — Začel se je smejeti.

— Saj to so razvaline.

Sele zdaj je videla, da so bila vsa okna prazna. Tega ni bila mogla takoj razločiti; odprtine nekdanjih oken so se komaj vidno risale na temnem nebu.

— Tukaj stanuješ?

— Edini stanovalec smo — je dejal. — Sami smo si nekako obnovili to luknjo. K nam se pride po lestvi, boljše, kot jo imajo v cirkusu. Pa to ni važno, razumeš? Ni jih doma. Sama sva, Agnješka.

— Sama — je ponovila. Nenadoma ga je objela in potegnila k sebi; začela ga je brez-umno poljubovati na oči in na usta. — Sama, sama — je jecjala. — Ti to razumeš, raz-umeš? — Z vso silo se je privila k njemu.

Prav takrat je padel nanju pravokotnik svetlobe. Zaprla je oči. Pjotr jo je na rahlo odrinil.

— Vrnili so se — je rekel. — Samo v enem oknu je luč. V mojem.

Vzdignila sta glave in gledala gor. Vi-soko nad njima, nad oknom, nad dvoriš-čem in razvalinami so skozi megle sijale zamaglene zvezde. Mimo njiju je steklo ne-kaj živega in z mehкими tacami udarjalo po tlaku.

— Jutri bo nedelja — je hripavo rekla Agnješka. — Odpeljala se bova ven, iz me-sta, slišiš? Koc bova vzela in se odpeljala iz mesta. V gozd, kamor hočeš. Pridi pome predpoldne.

Izrgala se mu je in stekla; ni hotela, da bi videl solze, ki so ji tekale po licih. Kot zblaznela je tekla in raztrkala ljudi, ki so ji bili na poti. Sele potem, ko je videla, da se ozirajo za njo, je začela iti počasneje. In potem je šla čisto počasi.

Pred svojim domom je obstala; ni imela poguma, da bi vstopila. — »Samo tja še ne — je mislila. — Samo tja še ne.« Ko se je končno odločila, je v veži srečala Zawad-zkega; peljal je na cesto svoj motor.

— Zdam sem pa spravil ležaj v nov tulec — je važno izjavil. — Mora biti v redu. Se hočeš malo peljati z mano?

— Lepa hvala ti — je rekla. — Nisem zavarovana za življenje.

— Zato si pa simpatična — je dejal. — Če te zanima, tvoj bratec piše v tistile jami tri hiše naprej. Ravno prej sem ga videl tam. Pojdi, pojdi, dokler ti ne odrči naprej v mesto.

Vžgal je motor in se odpeljal. »Naj grem ponj? — je pomislila z obupom. — Ali naj ga pustim, naj počne, kar hoče?« Naen-krat je zaslišala gromozanski hrušč in trušč. Obrnila se je. Na vogalu je Zawadzki trčil v nekoga, ki je peljal svoj vozček s trga; vsa ulica je bila posuta z jabolki. Zawadzki in trgovci so se zmerjali, da se je vse treslo.

— Tudi dobro — si je mislila.

Stopila je v restavracijo. Prej je imel tu gostilničar mornar velikani, ki je tehtal več ko dve sto kil; iz tistih časov so ostale tu le še njegove karikature: ogromen možak, ki drži v roki križarko. Nekdanji stalni gostje tega lokala so se raztepli po svetu; od časa do časa je prišel Antoni Kolczyński, ljubljenelec vse Prage; pil je žganje in pri-povedoval o svojih bojih.

Agnješka se je približala Gregorju.

— Gregor — je rekla. — Tokrat te nisem iskala. Lahko mi verjameš, da je tole slučaj.

— Verjamem ti — je dejal. — Sedi.

— Gregor — je rekla. — Privikar v živ-ljenje te prosim usmiljenja: pojdi domov. Toliko noči že nisem spala, komaj se držim na nogah. Mama spet ne bo spala, spet bo vsa histerična, spet te bom morala iskati.

— Nje ni bilo — je rekel.

— Ne — je rekla Agnješka. Trenutek je pomolčala, potem je rekla: — Gregor, saj imaš vendar revolver. Ubij mene, ubij mamo, ubij kogar hočeš, samo domov pojdi.

— En dan še — je dejal. — Če jutri ne pride, pomeni, da je brez pomena, še kaj čakati.

Pomolčala sta. Videla je, da ji nekaj pripoveduje; gledala je njegove ustnice, ki so se premikale, razumela pa ni ničesar več. Glava ji je klonila, vse misli so se spletnale v eno samo: spati. Nenadoma se je zdrgnila.

— Gregor — je rekla. — Pij na moje zdravje. Na mojo ljubezen. Na mojo ne-deljo.

Nalila mu je kozareček do roba. Ko ga je nesel k ustom, je zgrabila njegovo roko z obema rokama in jo stisnila z vso silo. Steklo se je zdrobilo; Agnješka je pritiskala s svojimi prsti čedalje močneje in je čutila, kako se drobci stekla rezali v njegovo tkivo. Nič ni zakrčala; samo prebledel je in v hipu so mu stopile na čelo debele znojne kaplje. Oba sta gledala, kako teče njegova kri na umazani prt. Stiskala je z obema rokama tako močno, da je kar pokalo v skleplih.

— Pojdi ven — je rekla.

Vzdignil se je; držala ga je za roko in ni niti za hip popustila silnega stiska, ko ga je peljala skozi vse lokal na cesto. Sele tam je izpustila njegovo roko. Težko se je opo-tekla in se naslanjala na zid.

— Udari — je šepnila.

— Del Varšave na desnem bregu Vисле.

Nasmehnil se je.

— To je bilo lepo narejeno — je dejal.

— Sem mislil, da so ljudem že popolnoma kastrirali vso fantazijo. Človekova moč se zmeraj rodi iz okrnosti. To je osnova vsega. Skoda, da si se mi razkrila tako po-zno; lahko bi ti bil že prej priskrbel ustre-zno zaposlitev... — Stopil je k njej in vzdig-nil njen obraz. — Pojdi, mala — je rekel. — Zares pojdeva domov. Zafenjaš mi biti vseh — od kraja.

IX

Zbudila se je, ko je že oče v copatah drsal po sobi. To drsanje je že zaslišala, ko je bila še vsa pogreznjena v spanje. Pri-hajalo je od zelo daleč in ta monotoni, ena-komerni šum ji je pognal z vek ostanke spanca. Ležala je brez giba, kakor vase za-kljena in ni imela poguma, da bi odprla oči in se prepričala, kaj je res. Oči je od-prila šele, ko je zaslišala, da gre oče proti oknu.

Odrinil je zaveso in stal tam zgrbljen in brez moči. Z roko se je opri na okno in gledal na cesto.

— Dežuje — je rekel čez hip. S prsti je pobobnal po steklu. — Nizki oblaki — je rekel. — Ves dan bo dež.

Agnješka si je ogrnila jutranjo haljo in šla k oknu. Obstala je zraven očeta. Strehle so se vlažno lesketale, v žlebovih je kloketala voda. Ljudje so hiteli mimo in si vzdigovali oblčila.

— Sneg — je rekla Agnješka. Z roko se je dotaknila šipe. — Dež s snegom. Take reči se dogajajo še v maju. Vse tedne je bilo tako soparno...

— Ampak zakaj prav v nedeljo? — je vprašal oče ves obupan. — Zakaj mora pa-dati v nedeljo?

— To so si izmislili komunisti, da bi ljudje težje šli v cerkev.

Brž se je oblekla in odšla v kuhinjo. Zawadzki se je bril in si je brez posluha poživljal nekakšno melodijo.

— Dobro jutro — je rekla. — Kje pa je Gregor?

— Ne vem, kam se je odpravil.

— Se odpelješ?

— Kam pa?

— K Juliji?

— Njej ni ime Julija, ampak Marija — je rekel z jeznim glasom. — Kaj ti je pa to prišlo v glavo?

— Vseeno. Se odpelješ?

— V takemle vremenu? Si nora?

— Kaj pa je to tebi? Montiral si nov tulec ali kaj...

— Prihodnjo nedeljo se pa bom odpe-ljal — je rekel. — Lahko si mirna, da bom v tej stvari naredil red. Tista se še ni našla, ki bi iz mene delala bedaka... — Hitro se je obrnil k njej: — Zakaj, hudiča, ti je pa vse to tako potrebno?

— Urezal si se — je rekla Agnješka.

— Pri britju je treba paziti. Potrebno mi pa ni prav nič. Čisto preprosto: tovariški pogovor.

V kuhinjo je stopil Gregor. Vrgel je s sebe premočen plašč. Uedel se je na po-steljo in si začel sezuvati čevlje.

— Si bolan? — ga je vprašala Agnješka.

— Zakaj?

— Ko greš v posteljo?

Pogledal jo je s krvavimi očmi. Potem je z roko pokazal proti oknu.

— Najdi mi boljše službo.

— Lahko greš zdaj na žganje — je rekla.

— Do večera boš že pijan in boš šel spat brez komplikacij.

Zawadzki je odhajal. — Zabavajta se sama — je rekel. — Agnješka je sedla na posteljo zraven Gregorja.

— Pojdi zdaj — je rekla. — Ti ni to vse-eno? Če se ga nabereš zdaj, potem se lahko zgodi, da padeš pod tramvaj ali pod avto-mobil in potem bo malo miru. Zvečer pa je mesto prazno.

— Nikoli ne začnem piti pred šesto po-poldne — je dejal. — Svet je v bankrotu. Treba se je držati svoje morale.

— Gregor — je rekla Agnješka — jaz bi izkoristila tale izjemni trenutek, ko si trezen. Od danes ne prenehaš piti, pojdem k tvo-jemu sekretarju in mu povem, kaj počneš. Ne bi smel biti v partiji. Taki, kot si ti, jim menda niso potrebni.

Spored RTV Ljubljana za teden od 26. junija do 1. julija 1961

PONEDELJEK

26. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.25—5.45 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 6.45 Nastopata pevka zbora iz Radomlja, in Domžal — 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Cetr-t ure z Ljubljanskim jazz ansambrom — 9.00 Dopoldanski operni spored — 10.15 Zvočna mavrica — 11.00 Po svetu jazza (ponovitve) — 11.30 Emil Ada-mir in Anton Lajovic — 12.00 Petnajst minut z Zadovoljnimi Kranjci — 12.15 Kmetijski na-sveti — 12.25 Melodije za opol-dne — 13.15 Obvestila in za-bavna glasba — 13.30 Danilo Bučar: Belokranjske pisanice — 13.55 Gioacchino Rossini: Ot-torino Respighi: Fantastična prodajalna, baletna suita — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Pesmi in plesni jugoslovanskih narodov Od Triglava do Ohri-da — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Iz-filmov in glasbenih revij — 16.00 Naši popotniki na tujem — 16.20 Mojstri vam pojo in igrajo — 17.00 Lokalni dnev-nik — 17.15 Sotferjem na poti! — 18.00 Odlomki iz Opere Pi-kova dama P. I. Čajkovskega — 18.40 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila, reklame in za-bavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij — 21.05 Simfonični koncert Za-grebške filharmonije — 22.50 Literarni noćturno — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadržna poročila in zaključek oddaje.

TOREK

27. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.10—5.30 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Orkestral-ni in zborovski odlomki iz Verdijevih oper — 8.30 Oddaja za otroke — 9.00 Zvočni pri-jetno razvedrilo — 9.40 Poje Zenski vokalni kvartet — 10.15 3 slavne taktirke — 11.00 Pevec Dušan Jakšić — 11.15 Branje za vroče dni — 11.35 Aleksan-der P. Borodin: Klavirski kvintet — 12.00 Slovenske na-rodne ob spremljavi harmoni-ke — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opol-dne — 13.15 Obvestila in za-bavna glasba — 13.30 Zaba-vala vas bosta Kmečka godba in Gorenjski vokalni kvartet — 13.55 Glasbeni desert — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Ples-na medigra — 14.40 »Pojdem v ruto« — 15.15 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 15.40 Lucijan Marija Škerjanc: Dva-najst preludijev za klavir — 16.00 Počitniška zgodba — 16.20 Naši pevci zabavne glasbe in domači zabavni ansambli — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Simfonični fragmenti — 18.00 Človek in zdravje — 18.10 Od-plešišča do plešišča — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Ob-vestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnev-nik — 20.00 Poljska zborovska glasba — 20.30 Radijska igra — 21.30 Mihovil Logar: Rondo ru-sko — 21.35 Zvočni kaleido-skop — 22.15 Koncertna glasba iz raznih dežel — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadržna poročila in zaključek oddaje.

SREDA

28. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pi-san glasbeni spored) — 5.25—5.45 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Poštarček v mladinski glasbeni redakciji — 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Or-gle in orglice — 9.00 Vsaka ura ima svoj zven — 9.35 Igra-jo slavni pianisti preteklosti — 10.15 Zabavni potpuri — 11.30 Deset minut iz naše beležnice — 11.40 Mladen Požaj: Mali koncert — 12.00 Veseli hribovci so v gosteh — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opol-dne — 13.15 Obvestila in za-bavna glasba — 13.30 Zaba-vala vas bosta Kmečka godba in Gorenjski vokalni kvartet — 13.55 Glasbeni desert — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Ples-na medigra — 14.40 »Pojdem v ruto« — 15.15 Obvestila, rekla-me in zabavna glasba — 15.40 Edward Elgar: Car mladosti, orkestralna suita — 16.00 Ra-dijska univerza — 16.15 Kon-cert po željah poslušalcev — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Radij jih poslušate — 18.00 Me-lodije iz tujih krajev — 18.30 Trio Barborier in Sekstet bratov Pleško — 18.45 Sport in športniki — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Majhna prodajalna plošč s po-pevkami in zabavnimi zvoki — 20.45 Zoltan Kodaly: Pri Sicul-skih predicah — 22.15 Zape-šite z nami! — 22.50 Litetarni noćturno — 23.05 Nočni kon-cert — 24.00 Zadržna poročila in zaključek oddaje.

ČETRTEK

29. junija

5.00—8.00 Dobro jutro (pisan spored) — 8.05 S tostran in on-stran Sotle — 8.30 Oddaja za cibicane — 9.00 Naš zvočni magazin — 10.15 Slavni pevci — slavne arije — 11.00 Obrni-ški zbor »Enakost« iz Kranja p. v. Viktorja Fabianja — 11.15 Branje za vroče dni — Poletne prigode Jaroslava Haska — II. — 11.35 Romunska in bolgar-ska zabavna glasba — 12.00 Slovenske narodne v prireditvi Janka Ranika poje Janez Li-pušček — 12.15 Kmetijski na-sveti — 12.25 Melodije za opol-dne — 13.15 Obvestila in za-bavna glasba — 13.30 Z Orke-strom RTV Ljubljana po do-mači deželi — 14.05 Vedri na-pevi z velikimi zabavnimi an-sambli — 14.30 Prireditve dne-va — 14.35 Naši poslušalci če-stitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Dalmatinske narodne pesmi — 16.00 Zabaval vas bo pianist George Feyer — 16.20 Nesmrtno melodije Vincenza Bellinija — 17.00 Lo-kalni dnevnik — 17.15 Pevka Gabi Novak — 17.30 Turistična oddaja — 18.00 Jazz na kon-ternem odru — 18.20 Glasbene miniaturre — 18.45 Poletni kul-turni zapiski — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Cetrtekove večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Glasbena medigra — 20.50 Literarni ve-čer — 21.30 Ivo Petric: Druga simfonija — 22.15 Nočni afordi — 22.45 Beethoven: Sonata za rog in klavir — 23.05 Za ples.

PETEK

30. junija

5.00—8.00 Dobro jutro (pisan spored) — 8.05 Glasba ob delu — 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Ma-tija Bravničar: Divertissements za klavir in godalni orkester — 9.00 Iz jugoslovanskih oper — 10.15 Z melodijami ob obalah Sredozemskega morja — 11.00 Malo na violončelo, malo na klarinet — 11.40 Otroci po-zdravljajo — 12.00 Vokalni kvintet Lisinski iz Zagreba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Hammond orgle in trio orglic Ralsner — 12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.15 Obve-stila in zabavna glasba — 13.30 Zdam pa kar po domače — 13.55 Nekaj opernih baletov — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Godala in vokalni zabavni an-sambli — 15.15 Obvestila, re-klame in zabavna glasba — 15.40 Poslušajmo Slovenski oktet — 16.00 Sportni tednik — 16.20 S sprejemnikom na do-mu — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Koncert za vas — 18.00 Zabavni orkester RTV Beograd — 18.15 Ljudska glasba narov-dov Sovjetske zveze — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Ob-vestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnev-nik — 20.00 Zabavni orkester Jackie Gleason — 20.15 Teden-ski zunanepolitični pregled — 20.30 Iz del Antonina Dvořaka — 2. oddaja — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Godala v noči — 22.35 Moderna plesna glasba — 22.50 Literarni noćturno — 23.05 Spored jugo-slovanske glasbe.

SOBOTA

1. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.10—5.30 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Naši glasbeni uspehi v preteklem šolskem letu — 8.30 Pionirski tednik — 8.50 Hammond orgle — 9.00 Med renesanso in impresioniz-mom — 10.15 S sprejemnikom na dopust — 11.00 Po svetu jazza — 11.30 Pevecke se vr-stijo — 12.00 Venček narodnih melodij — 12.15 Jože Kregar: Cvetice dvoletnice — 12.25 Igra Pihalni orkester — 12.45 Črno in belo — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Nekaj razpoložljive glasbe — 14.00 Vedri zvoki — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in za-bavna glasba — 15.40 L. M. Škerjanc: Tri skladbe za vio-lončelo in orkester — Canzo-netta — Elegija — Capriccio — 16.00 Humoreska — 16.20 Majh-ni ansambli — 16.40 Mladinski mešani zbor gimnazije Celje p. v. Egon Kuneja — 17.00 Lo-kalni dnevnik — 17.15 Kitara in vibrafon — 17.30 Po kinu se dobimo — 18.00 Dva prizora iz opere Hovanščina Modesta Musorgskega — 18.20 Pozdrav z gora — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila, reklame in za-bavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 V dvo. in tri-četrtinskem taktu — 20.20 Ra-dijska komedija — 21.14 Me-lodije za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izse-ljence — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadržna poročila

NEDELJA

2. julija

6.30—6.40 Reklame — 6.40 Majh-ni ansambli v vedrem ritmu — 7.15 Ljubomir Bošnjakovi-Stjepan Diek: Bitoljska rapsodija — 7.30 Radijski koledar in pri-reditve dneva — 7.35 Godalni orkester in naši pevci zabavne glasbe — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.33 Iz albuma skladb za otroke — 8.50 Filip Bernard: Venček narodnih — 9.00 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.50 Karol Pahor: Slo-venska suita 1941—1945 — 10.00 Se pomnite, tovariši... Miha Klinar: Prva bitka — 10.30 Hrel tovariši! — 10.45 Spoznavajmo svet in domovino — 11.45 Or-kestra Françoise Poursel in Man-tovani — 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 aZ našo vas — 13.50 Jules Massenet: Slike iz Alzacije — 14.15 Naši poslušal-ci čestitajo in pozdravljajo — II. — 15.15 Reklame — 15.30 Po-kaži, kaj znaš! — 17.00 Sportno popoldne — 19.00 Obvestila, re-klame in zabavna glasba — 20.00 Poseben praznični program Jugoslovanske radiotelevizije — 22.15 Zabavni zvoki za vse — 23.00 Poročila — 23.05 Plesna glasba — 23.50 Demetrijev Zebec: Svobodi naproti, simfonična pesnitev — 24.00 Zadržna poročila in zaključek oddaje.

VELETEKSTIL

TRGOVSKO PODJETJE S TEKSTILOM NA DEBELO
Ljubljana — Masarykova cesta 17

obvešča vse svoje poslovne s

Draga rekreacija

Teško si predstavljam, da bi kdo ugovarjal, če trdimo, da sodi plavanje med najbolj zdrave oblike vzgajanja in krepitve telesa. Tako naravno tekmovalno plavanje, ki ga goji omejeno število mladine, kot razvedrilno, ki ga v obliki kopanja in sončenja uživajo meseci po znajo množice.

Sodim, da bi bilo zato pravilno omogočiti čimširšemu krogu mladine in odraslih po mestih in industrijskih središčih uživanje sonca, zraka in vode.

Nemalo pa sem bil presečen, ko sem v prvih vročih dneh obiskal ljubljansko kopališče Ilirijo. Za tri ure popoldanskega kopanja in odhoda po delu sem zase in za družino (kabinica in 3 souperne) odšel 335 dinarjev. Preprost račun pove, da plavanje in kopanje v tem kopališču ni za delovne ljudi, posebno pa ne za številnejše družine, saj bi jim ob večkratnih obiskih kopališča nevarno ogrozilo mesečni proračun.

Morda bo kdo ugovarjal: »Saj imajo podobne izdatke, kadar gredo v kino ali gledališče. Če sodite, da je plavanje tako koristno in zdravju potrebno, pa naj zanj tudi več žrtvujejo.«

Taj trditvi je moč omajati temelje z ugotovitvijo, da hodijo ljudje (po statistikah) v kino enkrat tedensko ali na štirinajst dni, sonce in vodo pa bi potrebovali, vsaj poleti, vsak dan.

Zal ni plavanje razkošje samo v našem največjem mestu, ampak tudi drugod. Na Mariborskem otoku, kjer je še manj ugodja kot v Ljubljani, voda pa mrzla in umazana, je vstopnina 80 dinarjev, kabina stane 200 dinarjev, omarica 100, pristojbina za čuvanje avtomobila 100, kolesa pa 30 dinarjev.

Ko pregledujem te cene, moram najprej ugotoviti, da plavanje in kopanje nista potreba delovnih ljudi, temveč ju je šteti med razkošje, ki se ga lahko tudi odrečejo. Nato pa, da ponekod res ne znajo reševati primanjkljaja v proračunu drugače kot z dviganjem cen. Da ne bi bilo izjem, velja to tudi za vstopnino v kopališča.

ŠILO

PO KONGRESU TELESNE KULTURE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

V čem je bistvo telesne kulture »po novem«?

CE BI V TELOVADNEM DRUŠTVU VPRAŠALI STARŠE, KAJ NAJ NAUČILO OTROKE — PROSTIH VAJ S PISANIMI VENČKI ALI PLAVANJA, TEDAJ PAČ NI DVOMA O TEM, DA BI SE NAJPREJ ODLOČILI ZA PLAVANJE. TUDI ZNANOST O TELESNI VZGOJI UCI TAKO: »NE GRE ZA TO, DA BI UČILI OTROKA SAMO PONAVLJATI LEPE GIBE, TEMVEČ ZA TAKO URJENJE, DA SE BO LAHKO ZNAŠEL V VSAKI SITUACIJI.« KAKO JE TO MISLJENO? ZNAJDE NAJ SE V VSAKI, TUDI KOČLJIVI SITUACIJI NA IGRISČU, NA DREVESU, NA SNegu, LEDU, V VODI.

Gre torej za koristne spretnosti. Otrok se naj le igra tudi z žogo, naj se vadi v preciznem lovljenju, metanju in podajanju, da ne bo okoren in neroden, temveč spreten in okreten. Čutila, živčevja in mišice je treba usposobiti za precizne in hitre akcije.

Če bi me vprašali, ali naj učijo otroka strumno korakati ali lepo hoditi, bi se odločil najprej za hojo. V mislih imam naravno hojo, lahko hojo. Tako, ki je ekonomična, ki ne utruja in je hkrati lepa za oko. Sploh je zelo pomembno, da upoštevamo prvo načelo telesne vzgoje: Človeka je treba navajati na ekonomično gibanje, pri katerem bo z manjšo potrošnjo energije kar največ dosegel. V športu pravijo temu »pravilna tehnika gibanja«. Nisem proti strumnemu korakanju, tudi tega se naj otrok nauči, vendar dajem naravni hoji prednost. Ekonomično gibanje je velikega pomena tudi za proizvodnjo, saj si vsi želimo (in to želimo tudi svojim otrokom), da bi lahko delali z lahkoto, ne da bi se po nepotrebnem utrujali.

Če bi me vprašali, ali naj učijo otroke stoje na rokah in »špage«, bi svetoval, da bi s tem malce počakali, kajti veliko več dam na atletiko, zlasti na tekanje in skakanje. Seveda ne smemo pozabiti na plezanje, ki prav tako sodi k osnovni telesni izobrazbi.

Če bi me vprašali, ali si želim močnega, atletskega razvitega otroka, bi odgovoril, da otrok še ne more in tudi ne sme biti močan, temveč samo skladno razvit. Posebne vaje za moč pa

pridejo v poštev šele na koncu razvojne dobe, okrog sedemnajstega leta starosti, ko je rast v višino v glavnem končana. Tudi ne smemo pozabiti, da moč ni samo v mišicah, da je treba misliti pri telesni vzgoji na vse organe, potemtakem tudi na srce z ožiljem, na dihalna in zlasti na živčni sistem.

Če bi me vprašali, ali naj bodo ure telesne vzgoje v zaprtih prostorih ali na planem, bi opozoril na pravilo, da telovadimo pod streho samo v primeru slabega vremena. Ljudje morajo vendar vsak dan na zrak in na sonce! Saj ne gre samo za urjenje mišic, temveč prav tako za utrjevanje proti mehkužnosti, utrjevanje proti mrazu, vetru, vročini. In končno, če bi me vprašali, ali sem za disciplino pri mladinski telesni vzgoji ali pa za svobodno igranje, bi odločno odgovoril, da sem za navajanje na točnost, na red, spoštovanje pravil, lepo vedenje in podobno.

Vse to so tako preproste stvari, da se bo zdelo naprednemu bralcu odveč o tem pisati. Dejansko pa ni tako. Med našimi ljudmi, zlasti med starejšimi, je še toliko zmotnih naziranj o nalogah in metodah mladinske telesne vzgoje, da prihaja to do izraza kakor v konservativni telesnovzgojni praksi tako tudi na različnih posvetih funkcionarjev in vadiateljev.

Tudi na pokongresnem plenumu Partizana Slovenije so nekateri kritizirali stremeljenja po novih metodah v naši telesni kulturi. Slišati je bilo, da si niso na jasnem, v čem je bistvo novega, v čem je razlika med

starim in novim. Mislim, da bo stvar najlažje razumljiva, če opozorimo na to, da je bila stara telovadba formalistična, njena glavna naloga pa v pripravljanju oddelkov na različne telovadne akademije, javne nastope in parade. To je bila doba razkazovalne, demonstrativne, atraktivne in propagandne telovadbe. Dandanes pa ne mislimo toliko na telovadbo zaradi interesov te ali one organizacije, temveč na telesno vzgojo zaradi človeka in zaradi družbe.

V teku desetletij se je razvila posebna znanost o telesni vzgoji človeka v mladosti, zrelosti in starosti. Družba podpira telesno kulturo, hkrati pa opozarja na njene bistvene naloge. Gre za zdravstvene, izobraževalne, vzgojne in razvedrilne naloge.

Otrok naj lepo raste, naj se vsestransko krepi in si pridobi najpotrebnejše higienske navade. Zato ga je treba navajati tudi na pravilno umivanje, utrjevanje in podobno.

Dalje gre za izobraževalne naloge. Vsega tistega naj se nauči otrok pri temeljni telesni vzgoji, kar bo pozneje potreboval v življenju. Nauči naj se zlasti lepe hoje, lahko telesa teka, skakanja, plezanja, plavanja, vožnje s kolesom, smučanja. Nauči naj se tudi kake športne igre. To mu bo v življenju dvakrat prav prišlo: prvič zaradi zdravega razvedrila v prostem času — in drugič zaradi višje stopnje spretnosti. Kdor je spreten v športu, kdor je spreten »nasploh«, bo imel v proizvodnem procesu temeljne pogoje za preciznejše manipulacije.

Na tretjem mestu sem omenil vzgojne naloge. V mislih imam zdravstveno, politehnično, moralno in estetsko vzgojo. Potrebno je, da navajamo mladino na red, točnost, delovno disciplino; napačno pa je, če pozabljamo na zdravstveno vzgojo. Več dam na tistega vadiatelja ali učitelja telesne vzgoje, ki skrbi za zračenje telovadnice, za umivanje po uri telesne vzgoje in si prizadeva, da otroci ne bi kadili, kakor na tistega, ki na vse to pozablja in gleda samo na pravilno tehniko gibanja ali na formalno plat ravnanja in kritja pri korakanju. Vzgajati je treba v celoti.



Koš! Dobesedno. Ali ne priča ta slika o priljubljenosti košarke med mladino?

In končno, v moderni telesni vzgoji učimo tudi to, da je slehernemu človeku potrebno razvedrilo v obliki iger, športa ali druge ljubiteljske dejavnosti v naravi. To ni popuščanje, v tem ni koncesij ali kaj takega, temveč logična posledica spoznanja, da so smeh, radost in dobra volja zelo dragoceni zavezniki ustvarjalnosti in višje delovne sposobnosti.

Stara izkušnja uči, da ne bo zgrešil poti, kdor vidi cilj pred seboj. Tudi v telesni vzgoji moramo poznati cilj, moramo misliti na naloge, ki jih s telesnimi vajami, igrami in tekmovalni uresničujemo. Potemtakem ne bo tako težko razlikovati med starim in novim, med zastarelimi metodami in med tistimi, za katere so se zavzemali naši strokovnjaki na prvem kongresu telesne kulture LR Slovenije. Dandanes ne vidimo cilja naših prizadevanj v paradah in podobnem, tudi ne v atraktivnosti in niti v športnih zmagah, temveč v vsestrani pomoči mlademu človeku, da se bo pravilneje razvil in bolje usposobil za srečno življenje.

Potemtakem ne bo več lepših telovadnih nastopov? Nedvomno jih bodo še prirejali, vendar ne bodo prikazovali samo tradicionalnih točk in sestav, temveč vsebino sodobnih metod dela. Ob tej priložnosti naj omenimo, da so se učitelji celjskega okraja odločili za občasne šolske telovadne nastope (ne vsako leto) in so jih izvedli v vsestrano zadovoljstvo učencev, staršev in šol. Vse o pravem času in v pravi meri! Odpor proti razkazovalni telovadbi je bil pri nas prav zaradi tega pred leti tako velik, ker so s tem pretiravali. Povedano velja tudi za različna športna tekmovanja. Če so kampanjska in brez načrtnih priprav, tedaj so v nasprotju z dejanskimi nalogami zdravega športa. Če pa so nekaj občasnih pregledov napredka, če so nekaj konec ali vrhunec določenega obdobja »treniranja«, tedaj so taka tekmovanja vsem dobrodošla.

V bistvu gre pri naši telesni kulturi »po novem« samo za to, da je v skladu s pridobitvami napredka in sploh novega časa in da je kot taka v skladu s potrebami človeka kot posameznika in družbe kot celote.

DRAGO ULAGA

OSMO DRŽAVNO PRVENSTVO V ŠPORTNEM RIBOLOVU

Mednarodna revija spretnosti

Na Otočcu ob Krki so se zbrali konec preteklega tedna športni ribiči iz petih držav, da bi preizkusili v idealnih tekmovalnih pogojih svoje znanje in športne spretnosti.

V soboto je bilo na sporedu tekmovanje na suhem v metalnem šestboju. Doseženi so bili odlični izidi, v najzahtevnejši disciplini skisih pa sta Slobodan Popović (Srbija) in Ferenc Dienes (Madžarska) z največ možno

dosegljivimi točkami (100) izenčila svetovni rekord Poljaka Rikarda Turskega. Ko pa so sodniki sešteli dosežke v vseh šestih disciplinah, so ugotovili, da je bil najboljši Dienes (M) pred Slobodanom Popovićem in Karlom Madjarjem (oba Srbija). Med moštvi pa je bila najuspešnejša Srbija.

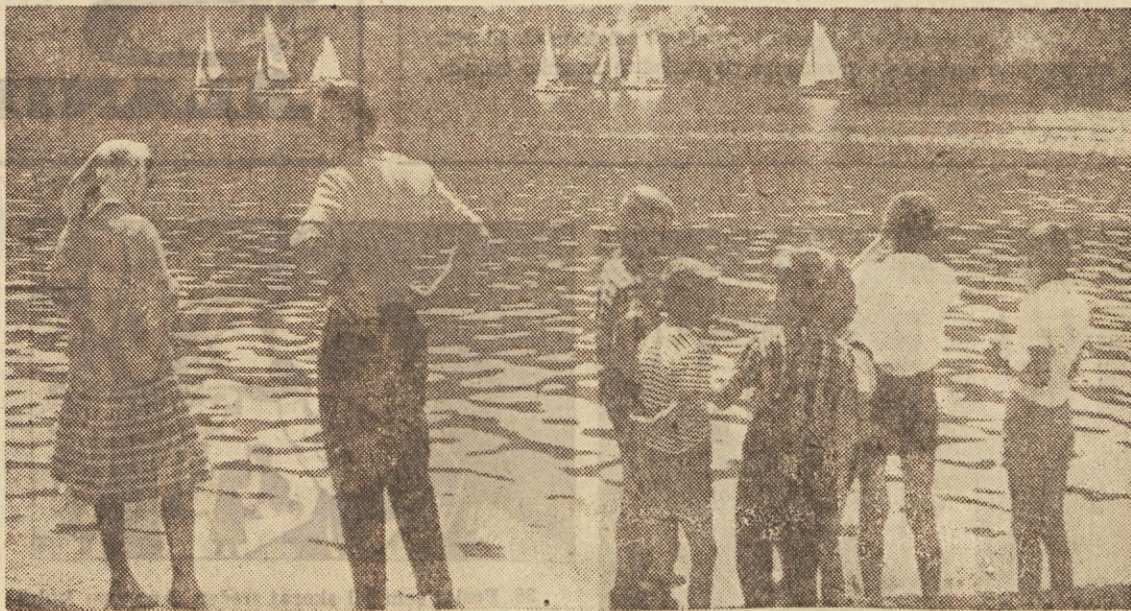
Se večje zanimanje pa je bilo za tekmovanje v lovljenju rib, ki se je pričelo v nedeljo zjutraj.

Pred začetkom tekmovanja so tekmeči izžrebali po dve startni številki, ki sta določali mesto, kjer so kasneje lovili ribe. Nato so se oboroženi z ribiški palicami najrazličnejših dolžin razvrstili v obsežnem polkrogu ob Krki. Pričeli so mrzlično meriti globino vode in proučevati ostale pogoje svojega »štanda«. Ob sedmih pa je žvižg oznanil pričetek prvega polčasa tekmovanja (90 minut). Trnki so se potopili v Krko. Ustavili smo se pri tekmovalcu s številko 32, Francozu Labordeju. Zbrano je strmel v vodo, nato se je roka komaj vidno napela, trznil je in v naslednjem hipu že snel ribico s trnka ter jo položil v bisago.

Medtem ko smo se navduševali nad njegovo spretnostjo, so nas opozorili, da tudi drugi francoski predstavnik Sinard lovi zelo spretno in da kar na »tekočem traku« vleče ribe iz vode.

Bilo je res neverjetno, kako mojstrsko je Sinard lovil, v pičlih 15 minutah je ukanil 48 rib. Do konca polčasa pa je naložil skupno 201 ribo. Ker dobi tekmovalac za vsako ulovljeno ribo po pet točk, je Sinard nabral že v prvem delu toliko točk, da mu tudi slabša sreča v drugih 90 minutah ni mogla preprečiti končne zmage pred Slovincema Podrgajsom in Rifelem.

Da je ribolov zahteven šport, ki zahteva vzorno vzdržljivost in dobre živce, smo se lahko večkrat prepričali. Medtem ko je tekmovalcu curljal pot po licu, se je moral pogosto boriti še z drugimi nevšečnostmi. Spustil je že ujeto ribo, ali jo zamudil v vodi, zgodilo se je pa tudi, da je že ujeta riba smuknila iz bisage nazaj v vodo... A vendar je to zdrav in koristen šport. M. H.



Zbiljsko jezero vse bolj privlači izletnike. Minulo nedeljo so si številni kopalci lahko ogledali tudi regato, ki je bila največja med vsemi doslej prirejenimi na tem jezeru. (Foto: Milan Sparovec)



V soboto so iz Kamnika krenili planinci in taborniki na prvo gorensko partizansko kurirsko pot. V skupini je 13 planincev in tabornikov, vodi pa jih prvoborec — planinec Andrej Brovč. Prehodili bodo nad 450 kilometrov poti preko vseh gorenskih vrhov in mimo znanih partizanskih krajev in bodo prišli 4. julija na Poljane nad Jesenicami, kjer bo osrednja gorenska proslava v počastitev 20. obletnice ljudske revolucije.



Prizor z Otočca: tekme ribičev



Za razvedrilo in kratek čas



HUMORESKA

SERAFIMOV INTERVJU Z LJUBIŠEM JOVANOVIČEM

Zrevolverjem v srce

V Negotinu smo igrali »V agoniji«. Kot Lenbach bi moral na koncu dejanja potegniti iz zadnjega hlačnega žepa revolver in se ustreliti v srce.

Na sceni sem sam.

Počasi potegnem revolver, si ga namerim v srce in sprožim.

Toda gledališki revolver zataji. Sprožim še enkrat. Nič. Pokvarjen.

Kaj sedaj? Kako naj se ubijem? Ne morem vendar menjati Križe. Znojne kaplje mi v potokih polzijo s čela. Ponovim nekaj teksta, stopim preko scene in zopet pritisknem na petelina. Nič.

Ves obupan začnem potiskati revolver na svoje mesto. Ko je že v zadnjem hlačnem žepu naenkrat ustrelim sam od sebe in jaz se od samega presenečenja zrušim »mrtev«.

Toda najhujše šele pride.

Laura, ko zasliši strel stopi na oder. Ona ni videla moje muke z revolverjem niti kako in kje je ustrelil. Po tekstu mora položiti roke na moje srce, jih krvave dvigniti in obrisati v svilo ter reči:

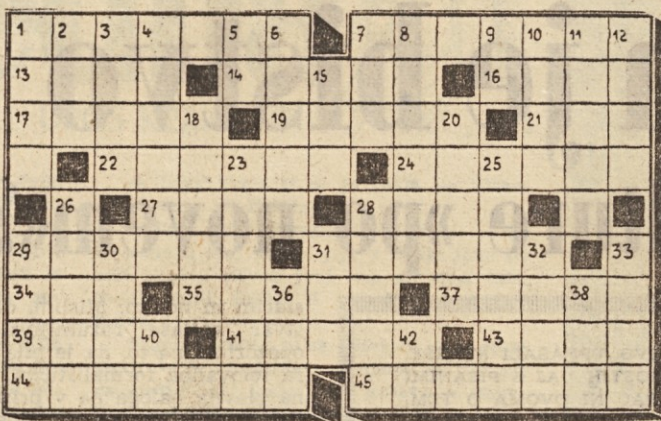
»Natančno v srce.«

Ko položi roke na svoje srce, jih krvave dvigne in spregovori zgornji stavek, nekdo iz publike zakliče:

»Oprostite, ampak on se ni ustrelil na tem mestu!«

Ko so Negotinci po predstavi zvedeli za potek dogodkov na sceni, so našli tudi obrazložitve.

Lenbach se je resnično ustrelil v srce. Ker je namreč Ljubiš zaradi tako nenadnega dogodka začelo srce uhajati v pete, ga je pričakal na pol poti v zasedi in ga ubil.



Križanka št. 23

Vodoravno: 1. načrt; 7. poljedelski stroj; 13. posrednik; 14. najdaljša francoska reka; 16. vodni hlapi; 17. po dolžini druga italijanska reka; 19. zajeten gorski vrh; 21. nikalnica; 22. hujšati, slabeti; 24. učinki kot pomožno izrazno sredstvo; 27. vrednost; 28. sveženj sena ali slame; 29. staroslovenska boginja smrti; 31. kostnica; 34. vprašalni zaimek; 35. starogrška boginja modrosti; 37. napad; 39. del stanovanja; 41. od morja obdani kosi kopnine; 43. vulkanski otok; 44. prekletstvo; 45. verigasti ogljikovodik.

Navpično: 1. del vrat; 2. urejenost; 3. v zemljo zabit kol; 4. oblika rastlinskega plodu; 5. sedna soglasnika; 6. slaščičarski izdelek; 7. število; 8. vrsta jabolka; 9. različna soglasnika; 10. težko oklopno vozilo; 11. obdelovati zemljo s plugom; 12. pregovori; 15. hoditi; 18. borišče; 20. dogodek; 23. strokovnjak za zgradbo človeškega telesa; 25. nagrobni napis; 26. atenski zakonodajalec; 28. mesto na Japonskem; 29. lastnost snovi; 30. vodna žival; 31. osebni zaimek; 32. skupina ptic; 33. poganjki; 36. grška črka; 38. pojem v geometriji; 40. arabski žrebec; 42. glina.

REŠITEV PREJSNJE KRIZANKE

Vodoravno: 1. krepak, 6. promet, 11. at, 12. prekalim, 15. TR, 16. Rim, 18. Ikarus, 19. dno, 20. očaj, 22. sneg, 23. krap, 24. mol, 25. to, 26. laž, 27. okus, 29. kapa, 31. rake, 34. Tot, 35. kitara, 37. JAT, 38. ol, 39. nalagati, 41. la, 42. Korint, 43. kanton.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Sestavek tovariša ROMANA ALBREHTA o Delitvi dohodka gospodarskih organizacij, ki smo ga objavili v prejšnjih Pogovorih 61 smo vezali tudi v posebno brošuro. Brošura, ki je pravkar prišla iz knjigovoznice, obravnava najbolj aktualne probleme oblikovanja in delitve dohodka naših gospodarskih organizacij. Delo je sestavljeno na temelju predavanj tovariša Romana Albrehta v Politični šoli v Ljubljani.

Vse sindikalne organizacije, ustanove, delavske univerze in ostale interesente opozarjamo, naj čim prej pošljejo naročila za brošuro Delavski enotnosti, Ljubljana, Kopitarjeva 2, kajti vse naše publikacije so doslej kaj kmalu pošle. Cena brošure je 65 din.

Ponovno moramo spregovoriti o našem marljivem sodelavcu iz Zelezarni Store pri Celju tovarišu JOŽETU MASTNAKU. Tovariš Mastnak, ki je tehnični sekretar sindikalne podružnice in sodeluje z nami že od leta 1953, je prav gotovo eden najbolj prizadevnih in najbolj uspešnih aktivistov Delavske enotnosti. Prav te dni nam je poslal seznam 61 novih naročnikov, ki jih je pridobil. Skupaj je sedaj tovariš Mastnak v zadnjih treh mesecih zbral 192 novih naročnikov, hkrati pa sodeloval tudi pri akcijah, ki so jih izvajali ostali aktivisti Delavske enotnosti v Zelezarni Store. Tovariš Mastnak pa zagotavlja, da se bo število naročnikov na Delavsko enotnost še povečalo in da bo v prihodnje najmanj četrtina vsega kolektiva naročena na sindikalno glasilo.

Ob našem obisku v Zelezarni Store smo se pogovarjali tudi s predsednikom upravnega odbora in predsednikom sindikalne podružnice. Oba sta povedala, da se v kolektivu občutno pozna vpliv Delavske enotnosti. Povedala sta, da se pri mnogih delavcih želi, kako jih je prav sindikalni tisk uspešno uvedel v delavsko upravljanje in v politično delo. Prav zaradi tega si vsi v kolektivu prizadevajo, da bi se sindikalni tisk še bolj širil.

DOPISNA ŠOLA, LJUBLJANA, LIKOZARJEVA 3

RAZPISUJE VPIS V:

1. I. letnik dopisne tehniške srednje šole

- a) pripravljalni tečaj
- b) strojni oddelek
- c) elektro oddelek
- d) lesni oddelek
- e) kemijski oddelek

2. I. letnik dopisne ekonomske srednje šole

- 3. dopisno administrativno šolo
- 4. dopisni strojepisni tečaj

5. I. in II. stopnjo dopisne splošnoizobraževalne šole (osemletke)

6. I. stopnjo jezikovnega tečaja za nemški in italijanski jezik

Šola je namenjena predvsem članom organizacije Zveze borcev, vanjo pa se lahko vpišejo tudi člani Zveze sindikatov.

Pričetek šolanja za vse šole bo septembra oziroma oktobra. Prijave pošljite do 1. avgusta 1961 na naslov: Dopisna šola, Ljubljana, Likozarjeva 3, p. predal 106/II.

Program, prijavno tiskovino in podrobna navodila za vpis in šolanje v Dopisni šoli dobite od 25. junija dalje proti plačilu 50 din pri okrajnih in občinskih odborih ZB, pri okrajnih in občinskih sindikalnih svetih ali v Dopisni šoli, Ljubljana, Likozarjeva 3.

Ustne informacije daje vodstvo šole po telefonu št. 30-042, za posebne pismene informacije pa priložite znamko za odgovor v znesku 25 din.

za plačo
NATIKACI



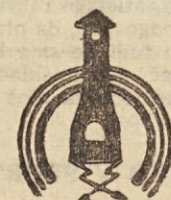
..VIDA

ILANIKA · KRANJ

BORZA ZA ODDIH

Tovariš Ferdinand Mittel, Bučka 3, proda večjo stavbo, zgrajeno leta 1950 (12 x 11, višina 14), primerno za ureditev počitniškega doma. Okolje je zelo prikladno za klimatsko zdravljenje. Informacije daje Ferdinand Mittel, Bučka 3, in »Izletnik«, Ljubljana.

V Zeleznikih nad Skofjo Loko je naprodaj večja stavba, zgrajena leta 1939, ki je primerna za ureditev počitniškega doma. Poslopje ima devet sob (25 ležišč), kopalnico, WC, dva gostilniška prostora (50 sedežev), kuhinjo, shrambo, kletne prostore, svoj vodovod in telefon. Nasproti stavbe je kopališče in plaža. Informacije daje Turistično društvo za Selško dolino, pošta Zelezniki in »Izletnik«, Ljubljana.



TOVARNA KOVINSKIH IN
NIKO
ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: mikserje — gospodinjske mešalce, sesalce za prah, loščilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčke itd.

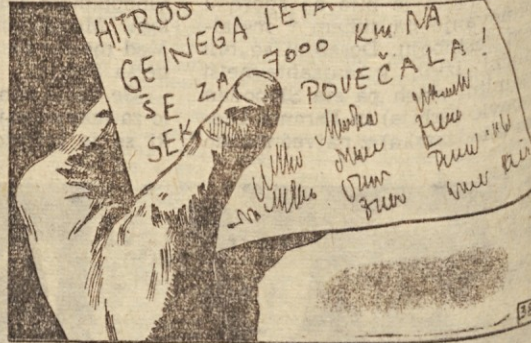
SERVISI: »NIKO« Zelezniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11.



36. Poslej sem bil skoraj srečen. Ano sem ljubil vsak dan bolj; v vrvežu, delu in razgibanem življenju nisem slutil, kaj se pripravlja na Gei. Skrbel sem za otroke, ki so se igrali v umetnih vrtovih. Tisti, ki so se rodili v prvih mesecih potovanja, so že govorili. Tudi Ameta je rad hodil mednje. Morda zato, da bi prikril tiho skrb, ki mu je vedno znova mračila pogled.



37. Pozneje sem pričel opazovati ljudi in spoznal tudi sam, da smo prišli v kritično obdobje potovanja. Vse naprave na Gei so delovale vzorno, svarilni signali se že dolgo niso oglašali, pa vendar je bila atmosfera, ki je napolnjevala ladjo, vsak dan bolj moreča. Ameta je imel prav: mir je bil znanilec viharja, ki je divjal v ljudeh. Moral je bruhniti na dan.



38. Najprej je začela med nami krožiti petičja, ki je zahtevala, da bi se hitrost Geinega leta povečala še za sedem tisoč kilometrov na sekundo in bi s tem skrajšala čas potovanja. Čeprav je bila to še nevarna meja hitrosti, je Goobar tvegala in dovolil, da se poveča hitrost. Zopet so se oglašili svarilni signali, upali smo, da bomo tako pomirili skrite nezadovoljnosti.



39. Vseeno je čez nekaj dni izbruhnil upor, ki pa je bil bolj podoben blaznemu obupu. Ob ustju lijaka na spodnjem krovu se je zgnela gruča ljudi. Zagledal sem jih že od daleč in hitel tja. — Kaj se dogaja? — sem vprašal. Nihče mi ni odgovoril. Ujel sem nekakšen pogled popolnoma belih oči in zaslišal pridušen glas, ki se je tresel od razburjenja: — Hočemo ven!



40. Tam je praznina! — je zavpil človek, ki se je postavil skupini po robu. Spoznal sem ga, bil je inženir Yrjöla. — Pusti nas! — je zaklicalo več glasov hkrati. — Norci! — je odgovarjal inženir. — Tam je smrt! Slušite? Smrt! — Truma je bila čedalje bolj razgreta. Zbal sem se za tovariša in mu hotel pomagati. Nekdo je glasno zakričal: — Zunaj je svoboda! Nihče nas ne sme zadrževati!



41. Yrjöla je razširil roke in zaman skušal zadržati pot. Truma je tiščala dalje. Inženir se je s hrbtom dotikal oklopne plošče, ki se je lesketala z grozečim kovinskim sijajem. Čedalje več rok se je dvigalo proti vdolbini, v kateri je bil skrit zaklopni mehanizem. Z zadnjimi močmi in skrajnim naporom je Yrjöla odrinil vsiljivce. Izza pasu je potegnil majhen avtomat.



42. Nazaj, če ne bom blokiral avtomata! Za večno bomo zaprti v tej vesoljski lupini. — Grožnja je učinkovala, inženir je v zadnjem hipu obvladal kritični položaj. Zrinil sem se do njega. Še vedno je držal avtomat v rokah, zares sem verjel, da je hotel uresničiti svojo obljubo. Nato sem ga pogledal od blizu. Videl sem, da joka. Joka od strahu, da ne bi propadla naša velika zamisel.